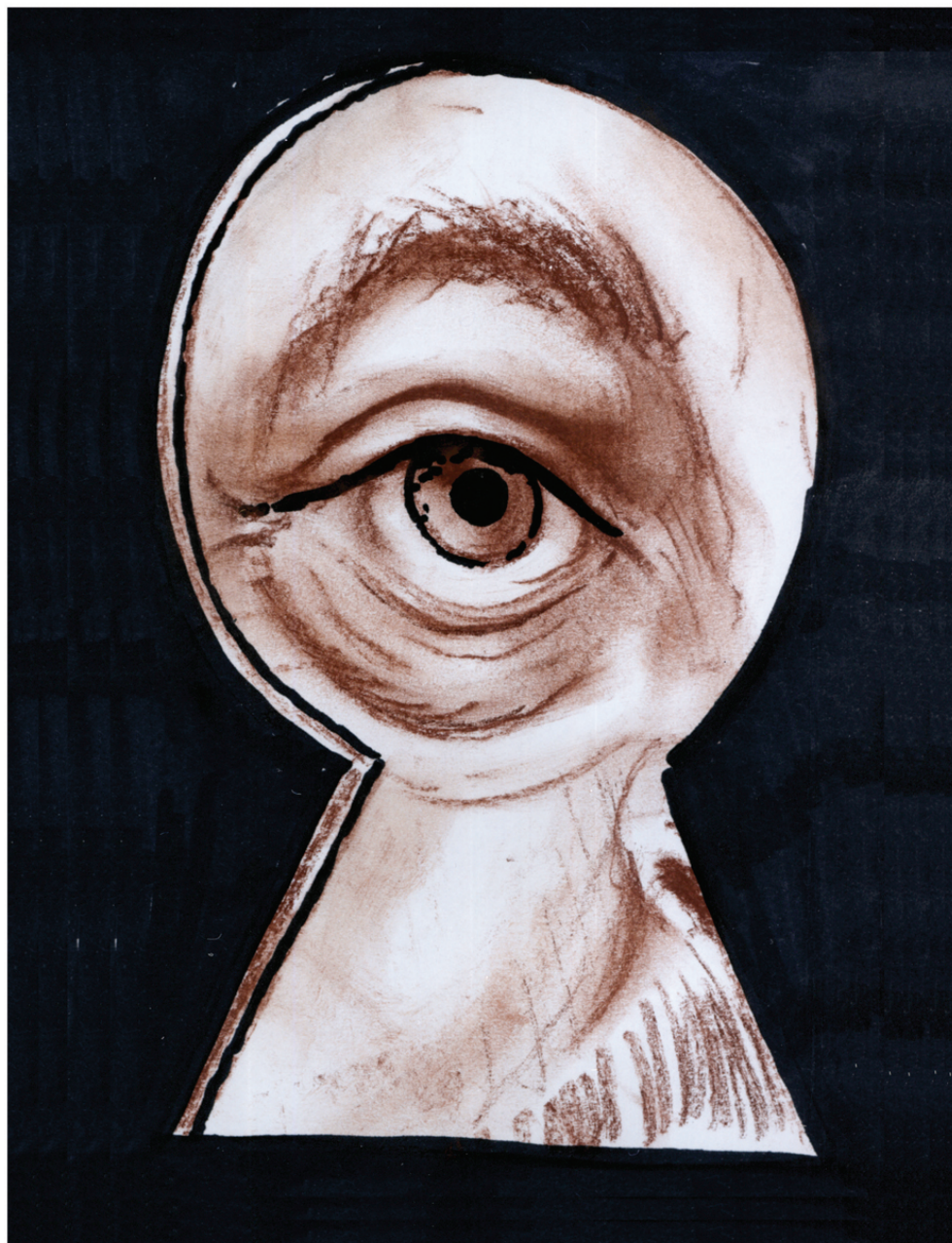

dunărea de jos

Suflă către Suflă!

Nr. 187
SEPTEMBRIE
2017

consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

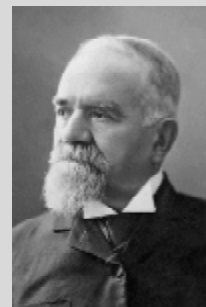
SCRIITORI BIOGRAFI

<https://biblioteca-digitala.ro>

Scriitori biografi

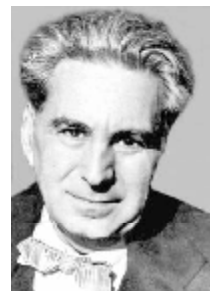
Poetul e din naștere, fără îndoială. Dar ceea ce e din naștere la adevăratul poet nu e dispoziția pentru forma goală a ritmului și a rimei, ci nemărginita iubire a tot ce este cugetare și simțire omenească, pentru ca din perceperea lor acumulată să se desprindă ideea emoțională spre a se înfățișa în forma frumosului.

Titu Maiorescu, *Eminescu și poeziile lui*

Creangă este o expresie monumentală a naturii în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român sau, mai simplu, este poporul român însuși, surprins într-un moment de genială expansiune...

George Călinescu

Poetul nu are biografie; biografia lui este de fapt propria lui operă, mai bună sau mai rea, mai măreață sau mai puțin măreață.

Nichita Stănescu

Există 36 de Lev Tolstoi băgați în aceeași piele și, mai presus de toate, un extraordinar simț al probabilității: convertitul, omul care dorește să sufere, cel ce călătorește cu trenul în clasa a treia, dar însoțit de valetul său, cel ce și-ar fi dorit viața lui Dostoievski atunci când propria viață i-a oferit totul... unde faci hotarul între sinceritate și poză?

Henri Troyat

Je est un autre.

Arthur Rimbaud

Poate părea o formă de narcisism, dar eu mi-aș fi dorit să fiu și să scriu ca Anais Nin, să am educația și posibilitățile ei... Iar dacă viața nu m-a făcut să fiu ca ea, ei bine, modelul meu în viață sunt eu.

Cella Serghi, *Pe firul de păianjen al memoriei*

Scriitori biografi

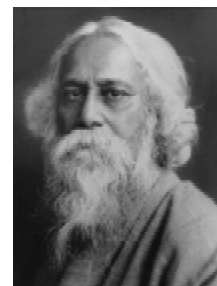
Dacă mi s-a părut atât de firesc să devin existențialistă, este pentru că întreaga mea biografie m-a pregătit pentru asta. Deja, la 19 ani, eram convinsă că nu depinde decât de om însuși să dea sens propriei vieți.

Simone de Beauvoir

De obicei biografia unui om se scrie după ce el moare, pentru că pe de o parte el moare în lume, dar pe de altă parte înviază în sufletul oamenilor.

Rabindranath Tagore

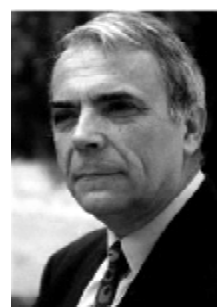
Când un om și-a pierdut cu desăvârșire curiozitatea pentru viitorul său, a ajuns la maturitatea necesară pentru a scrie o biografie.

Evelyn Waugh

La ce sunt bune cărțile? Îmi vine să răspund: la totul și la nimic. Poți trăi foarte bine fără să citești. Milioane de oameni n-au deschis niciodată o carte. A vrea să le explici ce pierd e totuna cu a explica unui surd frumusețea muzicii lui Mozart. În ce mă privește, mă număr printre cei care nu pot trăi fără cărți. Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și aceea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută.”

Nicolae Manolescu, *Cititul și scrisul*

Nu a existat niciodată o biografie bună a unui romancier bun. Nici nu s-ar putea. Dacă e bun de ceva, atunci el este mai multe persoane într-una singură.

F. Scott Fitzgerald

Pe malul apei, o colectivistă mulge o vacă și în apă se vedea invers.

Folclor urban românesc

Sufletul străin este ochiul beznei.

Proverb rusesc

Voyeurism sau filosofie existențială aplicată?

Nicolae BACALBAȘA

Suntem cu toții astăzi sub zodia literară a non ficționalului.

Ne pasionează informația, literatura, îmbrăcând-o în straie baroce, căci particularitatea recent înțeleasă a firii omenești este setea de anomalie, de neobișnuit (rezultat al evoluției care a setat astfel competențele de comunicare ale comunităților umane).

Biografia literară este un gen literar cu existență afirmată și cerere pe piață, care și-a creat în timp proprii maeștri.

În cutia de rezonanță a biografiei răsună multe voci și tendințe ale umanului.

Să-l ascultăm pe Adrian Marino:

„La întrebarea centrală de ce scriem și citim biografii, care este impulsul biografic specific se poate răspunde: viața se desfășoară pe trei planuri, existența celor trei „euri” constituie o realitate indiscutabilă. Rezultă că biografia nu poate fi decât de trei tipuri: vieții empirice, practice, îi corespunde biografia de fapte exterioare, de tip documentar-istoric; vieții interioare îi corespunde biografia de evenimente „secrete”, morale, intelectuale de tip portretistic; vieții creatoare îi corespunde biografia de evenimente spirituale, echivalente cu procesul de formare al operelor, al personalității artistice, de tip spiritual, genetic.

Biografia devine astfel o piesă muzicală interpretată la un instrument cu trei corzi ale umanului.

Irina Petraș, în Dicționarul de Teoria Literaturii, citează câteva opere biografice celebre.

Dintre cele ale antichității, Plutarh cu „Viețile paralele ale oamenilor iluștri” și Suetoniu cu „Viețile celor doisprezece cezari”.

Gaius Tranquillus Suetonius (70-140 d.H.) este o figură cheie a literaturii biografice a tuturor timpurilor. A fost profesor de literatură și avocat, a servit la curtea împăratului Hadrian și a fost dat afară din slujbă pentru lipsă de respect. Lipsa de respect și nonconformismul au fost o cheie (profund creatoare) a operei sale. A scris despre

profesori, oratori și poeți (între alții Virgiliu, Horațiu, Terențiu, Lucan).

În „Viețile celor 12 cezari” (de la Cezar până la Domițian), s-a ocupat atât de cadrul istoric general, cât și de anecdotică existenței fiecăruia dintre împărați (beneficiind și de accesul la arhivele imperiale). A fost un autor de imens succes (în ciuda subiectivității sale sau poate tocmai din această cauză) și a influențat opera unor istorici majori ai timpului, precum Tacit.

Dintre autorii români, când vorbim despre biografii remarcabili, nu putem omite pe George Călinescu. Inteligență acută, sarcastic, violent subiectiv. Un om cu ambiții imense și deseori venin de capant. L-am cunoscut „in vivo” când, elev fiind, participam la Olimpiadele de Limba română (luam de regulă faza regională și capotam la București). Un om cu o voce vibrată de capră, cu un manierism care mă izbea, chiar adolescent fiind. Când am aflat că scriitorul fiind pe cale să se înece în lacul Tei, nevastă-sa țipa „Săriți, se îneacă un membru corespondent al Academiei”, am avut revelația subiectului.

Dar câtă suculență alături de prolificitate în „Istoria literaturii române”! De la el ne-a rămas „Viața lui Eminescu”.

Caragiale și-a găsit biograful în Șerban Cioculescu. Alt academician (făcut pe vremea tovarășilor, în 1974). Lui Caragiale i-a făcut norocul. Cioculescu era caragealeolog...

Însă să fim drepti, critic literar afirmat în interbelic, onest în munca sa și nonveleitar (deși probabil în masonerie a intrat prin veleități). Oricum, spre deosebire de maestrul său, Lovinescu, susținea că, cităm, „critica nu este un gen literar”. Și Cioculescu, asemenea lui Călinescu, este sarcastic și ironic. Nu pretinde, dar mușcă...

O figură literară cu totul aparte, prin ce a scris și prin ce a reprezentat viața sa, este Constantin Gane. A murit la vârsta de 77 de ani, după ce a petrecut 12 ani în închisorile - centru de exterminare ale comunismului din faza sa antiromânească. A murit cu o greutate de 35 de kilograme, după ce i se refuzaseră medicamente (era șantajat, ori scrie pentru comuniști, ori nu primește medicamente), practic asasinat.

Criticul meu

*Am vorbit pentru prima dată,
Pentru prima dată de la mine
Dar nu mai pot să scriu
Totuși scriu din nou,
Pentru că am fost omul,
Pentru că am fost omul.*

C. Gane

Constantin Gane

Exact același lucru se întâmplase și cu Gheorghe Brătianu (ori declară că Basarabia e rusească, ori nu primești medicamente).

De ce a fost asasinat Constantin Gane? Datorită dragostei sale de neam.

„Dar dacă pământul nu e mai frumos aici decât în altă parte, nici oamenii mai buni, nici moravurile nu-mi plac mai mult - atunci de ce nu pot trăi în altă țară decât numai în asta?

De ce, cum trec de stâlpul grănicerului, mi-e dor de ce-am lăsat în urmă și, cum mă aflu printre străini, îmi sare inima din loc, de-aud, în treacăt, vreo vorbă românească?

De ce, din îmbinarea atâtor culori, îmi place numai una, cea cu roș, cu galben și albastru?”

Gane a fost istoric și genealogist.

Era reprezentantul uneia din cele mai vechi familii boierești din Moldova, care a descălecat împreună cu Bogdan, venind din Maramureș.

Familia a fost prigonită și lichidată fizic (prin descăpățănare) sub Alexandru Lăpușneanu.

Pe supraviețuitori i-au lichidat peste timpuri „tovarășii”!

Gane și-a luat un doctorat în drept la Rostock, a făcut și ceva studii de istorie la Berlin (fiind acolo coleg cu Vasile Pârvan), a fost o perioadă de timp secretarul lui Marghiloman, în 1940 a fost diplomat român la Atena. A luptat efectiv în războiul balcanic în 1913 și în Primul Război Mondial (Cașin și Oituz, război adevărat). A fost secretar al revistei Convorbiri

Literare. Stăpâna perfect franceza, germana, știa greaca veche, turca, limbi slave. Neînsurat, fără copii, discret, muncitor. A fost avocat pledant, dar mai mult om de bibliotecă și arhivă. În literatură nu călca alături de brazda realității istorice.

Iorga îi aprecia „Cunoașterea perfectă a bazei documentare”.

Opera sa fundamentală este „Trecute vieți de doamne și domnițe”, trei volume apărute între 1932-1941. Li se adaugă „Amărâte vieți de jupăne și cucoane” (1943). În 1933, Gane publică „Farmece. Viața lui Despot Vodă”, iar în 1933, o biografie a lui P.P. Carp.

Dintre biografii români (sunt destui) am ales trei, un om de talent extrem, oportunist cu măsură, un oportunist de catifea care a fost folosit, permițându-i-se să nu se mânjească prea tare, și un patriot martir.

Regăsești toată România în tripleta aceasta.

Oamenii sunt sub vremi, vorba cronicarului, dar opțiunile le aparțin.

Dintre lucrări clasice biografice trebuie citate Voltaire, cu „Istoria lui Carol XII” și Boccaccio, cu „Viața lui Dante”.

Ca un remarcabil portretist al contemporanilor și critic literar (practic unul dintre fondatorii criticii literare moderne), trebuie amintit Charles Augustin Sainte-Beuve (1804-1869). Critica sa literară a fost puternic marcată de analiza contextului istoric și de încercarea de penetrare psihologică a subiecților. Acerb, acid, cu

ochiul viu, nu degeaba notele sale postume, publicate în 1986, s-au numit „Otrăvuri” (Mes poissons).

Doi biografi francezi despre care aş vrea să amintesc au activat ambii sub pseudonime, ambii ușor nonfrancezi (unul evreu alsacian, Alsacia fiind mereu cu un picior în Franța și unul în Germania, celălalt rus, cu sânge multinațional ca mulți ruși, de altfel gonit de bolșevici în Franța unde și-a făcut studiile liceale și în limba căreia a scris), ambii deveniți „nemuritori”, membri ai Academiei Franceze.

Émile Salomon Wilhelm Herzog (născut în 1885) devine în 1947, în mod legal, André Maurois. Cu nouă ani înainte este practic impus în Academia Franceză de către mareșalul Pétain.

Maurois a fost extrem de legat de Anglia, cu oficialii căreia a colaborat în cele două războaie mondiale, în vremea ocupării de către germani a Franței, a emigrat în Canada.

A fost extrem de tradus și apreciat în Anglia. Ca istoric, a și scris o istorie a acestei țări. Biograf prin excelență, a avut ca țintă predilectă englezii: Disraeli, Byron, Shelly, americanul Benjamin Franklin. A scris biografiile lui Balzac, Frédéric Chopin, familiei Dumas.

Pentru mine, Maurois rămâne un mare cititor al sufletului omenesc și un vrăjitor în descifrarea aceluia fenomen straniu, dual, numit cuplu.

În celebrul său roman „Climate”, surprinde din titlu

ambiguu, aleatorul, veșnicul neprevăzut al echilibrului fragil a ce am putea denumi cinic chemarea hormonală.

„Climate” și cartea ginecologului - spion englez Somerset Maugham „Robie” sunt cele mai sensibile și empatice cuprinderi ale neliniștii sexului, distilate în otrava dulce (dar otravă!) a iubirii.

Lev Aslanovici Tarasov, devenit Henri Troyat (editorul i-a cerut-o!), a reușit, scriind într-o limbă ce inițial îi era străină (relativ, încă din Rusia avea guvernanta franțuzoică), să devină cel mai citit autor francez.

A publicat o sută de cărți, din care cam 20 de biografii. Scria precum Balzac, în picioare, efort acut asumat, și alături de icoana ortodoxă a familiei.

Biografia a fost aproape o necesitate resimțită fizic de scriitor, intercala ficțiunea cu scrierea de biografii.

„După ce m-am frecat luni de zile de personaje imaginare, după ce am încercat să fac ficțiunea plauzibilă și minciuna emoționantă, după ce am transpirat de neliniște asupra căilor arbitrare pe care se angaja intriga, după ce am blestemat sute de ori excesul de libertate care face ca totul să îi fie permis creatorului de mituri, simt brusc nevoia de a relua contactul cu realitatea, de a mă supune unor documente autentice, de a trece de la vis la viață. Atunci mă scufund în o perioadă liniștită și studioasă. Și simt Pământul sub picioare”.

Troyat studiază istoria modelelor sale până ajunge să se identifice cu ele, să le simtă „respirând, mișcând și vorbind în capul său”. Este mai mult decât empatie, este contopire.

Troyat declară că „îmbracă toate hainele, își schimbă, la dorință, inima și sexul”.

La 27 de ani, Troyat primește pentru cel de al cincilea roman al său, „Păianjenul”, premiul Goncourt. A considerat distincția ca o „glumă paralizantă”. O asemenea faimă, celebritate, riscă întotdeauna să te strivească. Așa se pot explica alternanțele între marile sale cicluri epice.

Structurarea personalității literare a lui Troyat s-a făcut sub semnul a doi mari scriitori, unul rus și altul francez.

La vârsta de 10 ani, Troyat citește pe Lev Tolstoi, „Război și pace”. Va fi un contact violent, structurant, care îl marchează. Familia, chiar refugiată, va lectura în grup, cu voce tare, din Tolstoi.

Henri este de fapt, prin naștere, Lev (Leon), ca și Tolstoi.

Un alt monstru literar care îl domină, pe care încearcă să îl imite stilistic, este Flaubert.

Un personaj care l-a influențat enorm moral, căruia îi respectă „modestia și demnitatea asumată”, căruia îi împărtășea pesimismul (tot ce e mai rău stă să vină) și îi admira „stoicismul surâzător” este Cehov.

Îl considera „cel mai modest, cel mai ironic, cel mai discret”.

Este interesant că, spre deosebire de Stefan Zweig care era cel mai aproape de Maupassant și Cehov ca empatie specială și stil, dar, deși biograf, nu s-a aplecat asupra lor, Troyat a prezentat pe ambii.

Prima biografie abordată de Troyat a fost a lui Dostoievski.

Dostoievski însă nu se lasă abordat. I s-a oferit într-o noapte, în vis:

„Era obosit și gârbovit. Mi-a vorbit cu o voce răgușită. Și brusc am simțit un miros. Un miros acru de bătrân.”

Troyat poate fi carnal, senzual, aproape necrofil.

În țepușa sa a fixat morți celebri ai Rusiei și Franței. Dintre francezi, Flaubert, Maupassant, Verlaine, Baudelaire, Dumas, Zola, Balzac.

Nuvela biografică despre Balzac a publicat-o când avea 84 de ani!

Dintre scriitorii ruși, Dostoievski, Pușkin, Cehov, Lev Tolstoi, Gogol, Pasternak, Marina Țvetaeva.

Istoria Rusiei este domeniu predilect: Petru cel Mare, Ecaterina I, Ivan cel Groaznic, Rasputin, Alexandru I, Alexandru III.

Troyat este un stilist și un sceptic pătruns de precaritatea fundamentală a lucrurilor. Un sceptic căruia, izgonit din propria țară, i-a fost dat să trăiască o viață lungă, plină de recunoașteri și onoruri.

Emil Ludwig (Emil Cohn) a fost, ca și Troyat, absolvent de studii de drept. S-a născut în Germania, în Prusia Orientală, dar a preferat să devină elvețian și apoi American.

În deceniul 1920, Ludwig, care a activat în jurnalism și a fost autor de piese și nuvele, a căpătat o recunoaștere mondială ca autor de biografii psihologizante de mare succes: Goethe, Bismark, Isus Christos, Wilhelm Hohenzollern, Lincoln, Hindenburg, Roosevelt, Beethoven.

Poate cea mai celebră dintre biografiile sale este cea a lui Napoleon Bonaparte, publicată în 1926 în germană și imediat tradusă în engleză.

Ca ziarist, Ludwig i-a intervievat pe Benito Mussolini, Kemal Atatürk, Iosif Stalin (1931), T.G. Masaryk.

Criticul Marston Balch descrie biografiile lui Ludwig drept un nou gen literar în care presupunerea intuitivă este dezvoltată în convingerea bazată pe fapte. Convingerea fermă a lui Ludwig era că „soarta este caracterul”.

Notorietatea lui Emil Ludwig este legată de SUA, o țară în exces iubitoare și consumatoare de biografii. În fond, SUA a fost și este o țară a pragmatismului.

O figura majoră a literaturii biografice este Stefan Zweig (1881-1942).

Emil Ludwig

Zweig este o figură majoră a literaturii secolului XX, cel mai tradus autor de limbă germană din lume, a cărui soartă a fost să se sinucidă în exil, departe de Europa, după ce în Germania cărțile sale au ajuns pe rug și el avea convingerea că democrația era sortită pieirii. S-a sinucis atunci când japonezii au ocupat Singapore și părea că Germania și Japonia vor domina soarta omenirii. A târât-o în moarte și pe cea de-a doua soție, mult mai tânără, nici frumoasă, nici inteligentă, dominată de venerația față de celebrul său soț, pentru care era mai mult o secretară.

„Nu mai regăsesc identitatea cu mine însumi”, declara Zweig înainte de gestul fatal. Fugea dintr-o lume despre care credea că Freud descoperise că suferă de o psihoză colectivă.

Tema sinuciderii este intim prezentă în toată opera lui Zweig. Sinucidere înseamnă și disperare, și libertate. În nuvelele sale, psihologizante, puternic influențate de psihanaliză, este omniprezent secretul incomunicabil și tentația sinuciderii. Opera sa este impregnată de nostalgie lucidă.

Scriitorul Laurent Seksik vede în Zweig un depresiv cronic.

Zweig s-a definit ca „austriac, evreu, humanist și pacifist”.

Ce înseamnă Viena copilăriei sale și Mitteleuropa? Hedonism decorativ, pasivitate estetizantă, ipocrizie punitivă. O cultură a estetismului cu o preocupare

Zweig cu un an înainte de moarte

excesivă, maladivă, față de artă. În plus, locuitorul Vienei evită din instinct orice situație care l-ar obliga să ia decizii (Hans Müller-Einigen).

Zweig este un monument de nehotărâre și nomad prin Europa pe care o consideră global o patrie. I se va demonstra că greșeste.

„Caracteristic epocii noastre este ambiguitatea și nedeterminarea. Ea nu se poate sprijini decât pe fundații care alunecă. Pentru generația noastră nu există nici o evaziune posibilă, nici o posibilitate de retragere. Peste tot și totdeauna, mâna destinului ne-a înhățat pentru a ne băga din nou în jocul său nesătul.”

Zweig considera că reprezintă o rasă pe cale de

dispariție, homo austriaco-judaicus.

Zweig a încercat toate genurile literare posibile (iar în teatru, de exemplu, toate căile: drama artistică, burlescul, fabula biblică), dar rămâne în memoria colectivă prin schițe, nuvele și biografii. În nuvelă, el reușește să cunune observația acută, aproape entomologică, cu empatia profundă.

Zweig și Freud au corespondat aproape 30 de ani, apreciindu-se reciproc. Freud aprecia la scriitor sensul realului, gustul pentru neliniștit, pentru tulburător, asociat bunăvoinței, tandreței față de durere și ambiguitățile pasiunilor umane. Freud îl admira și ca stilist pentru „arta cu care limba se cunună cu ideile”.

Momentele monomaniacale ale existenței îl

Stefan Zweig în 1920

obsedează pe Zweig. Este un scriitor al momentelor de criză.

Așa cum Man Ray făcea fotografii cu expresiile celor ce săreau de la înălțime, considerându-le a fi revelatoare, așa și Zweig se fixează pe momente de deschidere și reorientare a adevăratului Eu.

O altă obsesie a scriitorului a fost momentul creației, esența ei. Ambele explică și interesul lui Zweig față de biografie.

Moda biografiilor intră în literatură în 1920. Pionierul genului este Emil Ludwig care, până în 1925, a publicat o biografie a lui Bismarck, Wagner, Goethe și Napoleon. Apoi a intrat pe piață André Maurois.

Zweig intră în joc în 1929 cu o biografie a lui Joseph Fouché, ministrul poliției sub Napoleon. Subtitlul este „portretul unui om politic”. Este forma scriitorului de a-și exprima resentimentele față de politică și omul politic (Voltaire susținea că politica s-a născut când primul ticălos l-a întâlnit pe primul prost).

Fouché, acest călău reciclat de toate regimurile, de la Revoluția franceză la Restaurație, a început ca ateu regicid și a terminat viața milionar și catolic pios.

Într-o scrisoare, Zweig afirmă că nu l-a simpatizat niciodată. Aici, în concret, prin individ, a lovit în specie. Adaptarea caracterelor servile (dacă nu rapace) la violențele istoriei. Este o carte scrisă cu pană și ură.

Aceeași răfuială cu istoria este viața Mariei Antoaneta și a reginei Maria Stuart, asasinată cu sânge rece de Elisabeta I.

Zweig nu crede în valul istoriei, ci doar în individ ca focar al binelui și speranței. În această notă este scrisă cartea despre Romain Rolland (începută în 1919 și terminată în 1925), de care l-a legat admirația, prietenia și speranța (Rolland fiind un pacifist).

Tot în sensul elogiului eroului solitar sunt scrise „Triumful și tragedia lui Erasmus din Rotterdam” (1934) și „Castellion contra Calvin” (1936).

În 1938, din „rușine față de măreția faptelor”, abordează personalitatea lui Magellan, ca un summum de virtuți creatoare.

Față de adevăr, Zweig este umil.

Istoria este un personaj activ cu un geniu inventiv ce scapă înțelegerii umane. Orice roman istoric este o falsificare grosolană a vieții strămoșilor noștri.

Biografiile romanțate nu pot fi decât niște „tablouri de viață” servind umil spiritul superior al istoriei.

Zweig considera, în materie de literatură, pe Balzac, Dostoievski și Dickens ca fiind singurii mari romancieri ai secolului XIX și le-a închinat ciclul „Trei maeștri”.

Dostoievski îl fascina și îl speria, conservator, antieuropean, concepția sa mesianică asupra Rusiei, mistica și diabolicul din opera sa.

Pentru Zweig, Balzac este summum, posesor al unei extraordinare și incomparabile științe intuitive. La biografia lui Zweig a lucrat aproape 30 de ani!

Față de Dickens are sentimente extrem de măsurate (de fapt Zweig nu iubea nici Anglia, nici America), văzând în opera acestuia hipertrofia tipic engleză a simțului moral și neplăcându-i schematismul caricatural al personajelor.

Zweig a scris, ca și Troyat, despre Tolstoi.

În 1925, în cartea „Lupta cu demonul”, Zweig prezintă destinele demoniace ale lui Hölderlin, Kleist și Nietzsche.

O altă trilogie, „Lupta cu spiritul” (vindecarea prin spirit), se ocupă de Freud, Mesner și Mary Baker Eddy, fondatoarea „christian science”.

L-a preocupat soarta nefericită a poetei Maceline Desbordes-Valmore.

S-a ocupat de Stendhal.

Zweig, care a terminat tragic, autosuprimându-se dintr-o lume pe care nu o mai putea accepta, considera că: „Omenirea este îmbogățită doar de acela ce îți permite să te cunoști, de cel ce adâncește autocunoașterea creatoare”.

Pictorul Nicolae Grigorescu *

Viața lui Grigorescu o povestesc operele lui. O viață simplă, tăcută, ordonată, puternică, închinată toată artei lui. În afară de artă nimic nu exista pentru el. Acolo și-a pus adâncă lui iubire de natură, de podoabele și de tainele ei, minunate pretutindeni, dar mai ales în țara și în făptura neamului lui; acolo iubirea de bine, de adevăr și de frumos - „treimea cea de o ființă și nedespărțită” a credinței lui, a singurei lui religii.

O copilărie de sfânt. S-ar părea uneori că soarta, în înțelegere cu natura, de la început alege, înseamnă și ia subț ocrotirea ei pe cei care au de spus vreo veste din cer pământului nostru.

Nicolae Grigorescu s-a născut în satul Pitaru din județul Dâmbovița, în ziua de 15 mai 1838, într-o casă fără noroc, plină de griji, unde sosirea acestui al șaselea copil de bună seamă că n-o fi fost vreo bucurie. O nouă gură de hrănit - iată ce însemna pentru bieții părinți și acest nou-venit, care putea foarte bine să nu mai vie! Văzute de aici, privite postfactum, lucrurile acelea toate au pentru noi ceva din îndeplinirea unei scripturi.

Și anii de secetă care au trecut pustiitori peste bucățica de pământ în care oamenii aceia își puneau munca și speranțele lor, din ce în ce mai ostenite, și tristețea acelei case fără noroc, și spuza de copii mici, și moartea neașteptată a celui ce era sprijinul și lumina atâtor vieți, toate parcă au trebuit să fie și să se întâmple așa cum s-au întâmplat, pentru ca să avem, în felul cum l-am avut, pe marele nostru Grigorescu.

Gândul nostru se îndreaptă cu recunoștință spre ființa divină care a fost mama pictorului.

E toamnă pe sfârșite, o ploaie mărunță și rece, un amurg trist, fără cer, din anul 1843. Într-o căruță de țară, încărcată ca de băjenie, o vedem slabă, istovită de plâns, cu șapte copilași palizi, zgribuliți în juru-i, dintre care cel mai mare n-are încă doisprezece ani; după un drum de două zile, sosește, cu chiu, cu vai, la București.

În urmă - din atâta viață irosită pe meleagurile acelea, unde neam de neamul ei n-avea să se mai întoarcă - nu mai rămânea decât un nume, crestat pe-o cruce de lemn, în cimitirul satului: „Ion Grigorescu”. Înainte... se făcea parcă și mai pustiu, și mai întuneric.

Trăia în București, în mahalaua Cărmădarilor, o mătușă a ei, văduvă - femeie vrednică, bună, curată, știind să-și ție casa pahar și zilele cinstite numai cu

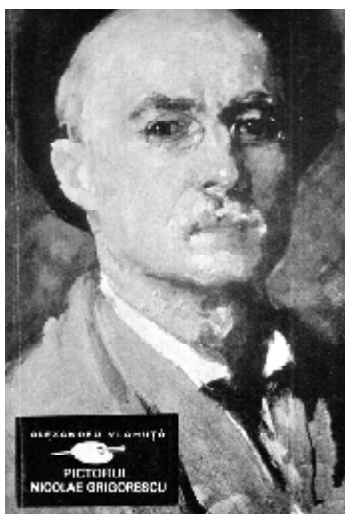
munca mâinilor ei. La porțița acelei căsuțe albe cu vechi coperiș de șindrilă au poposit cele opt vieți rămase fără nici un căpătâi.

- Tu ești, Ruxando? Și două brațe se deschid, cu drag, să-i cuprindă pe toți. Ce încăpătoare sunt casele săracilor! Copiii parcă s-au trezit acolo de când lumea. Cu veselia, cu strigătele, cu jocurile lor au pus numaidecât stăpânire pe casă, pe curte, pe uliță. Numai Nicu sta totdeauna retras. Gălăgia celorlalți îl speria. Mișcările lor violente îl făceau să se depărteze, înfricoșat ca de o primejdie. Era un copil tăcut, timid,

străin pe pământ. El se uita la oameni și la lucruri cu o privire întrebătoare, neliniștită, pururea minunată, ca și cum atunci s-ar fi deschis pentru întâia oară marii lui ochi fulgerători. Poate că și unde-l vedea așa plătând îl iubea mama lui mai mult decât pe ceilalți. Într-o zi, când i-au adus mort pe unul din copii, călcat de o trăsură, și cum fața bietului copil, plină de praf și de sânge, nu se mai cunoștea, cel dintâi strigăt al ei a fost: „Unde-i Nicu?”. Cine știe ce presimțire, ce tainică vedere în viitor striga astfel din întunericul acelei spaime, din adâncimile acelei dureri?

De-acolo, din căsuța aceea primitoare a mătușii Maria, porneau cele dintâi amintiri ale pictorului:

„Cu acul ne-a crescut biata mama. Și o dată n-am auzit-o plângându-se ori blestemând, ori spunând vreo vorbă rea. S-a trudit, sărăcuța de ea, s-a învățat singură să citească și să scrie, ca să ne poată învăța și pe noi puțină carte. Că ce școli erau pe vremea aia?... De dimineată până în noapte muncea și ne îngrijea s-avem de toate. Surorile începeau să coasă și ele. Un frate mai mare intrase ucenic la un unchi al mamei, zugrav de biserici... Se vede că era în neamul nostru, că mult îmi mai plăceau și mie icoanele când eram mic. Pentru mine, sfinții erau vii: stam cu sfială înaintea lor, și eram încredințat că și ei se uită la mine, mă așteptam să-i aud vorbind, să-i văd mișcându-se, ridicând mâna să mă binecuvânteze. La zece ani am intrat și eu la un iconar. Da' era un om sucit, Dumnezeu să-l ierte, și rar auzeai o vorbă cumsecade din gura lui. Mă puneam să mătur, să-i legăm copilul, și când vroiam să mă uit și eu cum zugrăvește, mă lua la goană. Numai câteodată, când îi frecam colorile, se mai îmbuna și mă lăsa pe lângă el - atunci eram în culmea fericirii; îmi vorbea blând, îmi arăta cum se fac sfinții, îi sorbeam vorbele și mă uitam la el ca la un Dumnezeu.

După doi ani m-am întors acasă, ș-am început să fac singur iconițe. Era vară. Duminica mă duceam la obor. Îmi așterneam hăinuța jos, îmi întindeam marfa pe ea și-mi așteptam mușterii, ca orice negustor. Treceau femei sărace, oameni de la țară, mă întrebau cine le-a zugrăvit, le spuneam că eu... și cumpărau, bieții oameni, ziceau că-s icoane cu noroc, de la copil nevinovat. Doamne, cu ce bucurie am venit eu acasă după cea dintâi afacere a mea! Făcusem vreo zece sorcoveți, și când i-am pus mamei în mână, s-a uitat la bani, apoi la mine, și m-a întrebat îngrijată de unde-s - că eu lucrasem pe ascuns icoanele. Când i-am spus, m-a sărutat, a dat să zică ceva, și s-a întors repede cu fața spre fereastră, că-i venea să plângă. Acea a fost, poate, cea mai fericită zi din viața mea. Eram mare - aduceam parale în casă, bucurie la ai mei, cu munca mâinilor mele... Cine mai era ca mine!”

Din umbra aceasta, din cuibușorul acesta ascuns în fundul unei mahalale din marginea Bucureștilor s-a ridicat marele Grigorescu. Singur s-a ridicat. Era un copil delicat, sfios, care se uita în juru-i cu ochii pururea proaspeți ai nevinovăției, ai acelei naivități divine care a fost farmecul puterii lui și care niciodată nu l-a părăsit. Și așa fraged și puțintel cum era, ardea de neastâmpăr, de setea de a zbura, de a pleca în lume, de a lupta, de a ispiți necunoscutul, vraja și primejdiile depărtărilor, tăcut și încrezător în el, ca prăslea cel năzdrăvan din basme.

Cine știe dacă nu au într-adevăr presimțirea chemării lor pe lume copiii aceștia predestinați, în sufletul cărora, ca floarea în mugur, se pregătește să înflorească sufletul unui popor! Altfel, cum să înțelegi siguranța cu care se duc năzdrăvanii aceștia drept la ținta lor, cu toate și peste toate greutatețile ce li se pun în cale?

Copil sărac, fără nici un sprijin, cu două clase primare, la vârsta de paisprezece ani Grigorescu își pune în gând să plece la Paris. Lucrează de zor la icoane, pe care acum le iscălește, într-un colțișor, cu litere ca de tipar: NICU. Începe să strângă ban cu ban din produsul micilor vânzări. Învăță singur franțuzește. Își atrage, cu o icoană frumoasă, înalta luareaminte a domnului. Se prezintă la un concurs al Eforiei Școalelor, pentru o bursă de pictură în străinătate: i se recunoaște talentul; dar e respins, pentru că n-avea nu știu câte clase umanioare pe care le-a avut un altul... mai fericit. Rămâne, tăcut și răbdător, la iconițele lui. Se mângâie cu gândul că „toată piedica-i spre bine”, și plin de încredere în biruința de la urmă a dreptății, muncește, muncește înainte, cu din ce în ce mai multă însuflețire. Face un tablou istoric mare, Mihai scăpând stindardul, pe care-l pune în fereastra unui zugrav, unde, văzându-l aga de pe atunci, beizadea Mitică (Ghica), și minunându-se de frumusețea lui, îl ia și-l duce domnitorului Barbu Știrbei, care-l cumpără cu o sută de galbeni. Un șir de izbânzi: câteva icoane la Căldărușani, între

care Izvorul tămăduirii, ce împodobește aghesmatarul din curtea mănăstirii, pun pe „meșterul Nicu” printre cei mai căutați zugravi de biserici. Se lămurea uneori în contractele zugravilor: „Iară chipurile de la catapeteasmă să fie de meșterul Nicu”. Lucrează aproape doi ani la mănăstirea Zamfira din Prahova.

O duioasă amintire din vremea aceea:

„Eram de cincisprezece ani când meșterul care zugrăvea biserica de la Zamfira m-a luat cu el să-i fac sfinții de la catapeteasmă. Acolo am cunoscut o fetică tot așa cam de vârsta mea. Foarte frumoasă. Avea niște ochi mari albaștri, și-n toată figura o expresie dulce, de-o cuminenie îngerească. Și, nu știu cum, că ne-am pomenit prieteni. Seara, când isprăveam de lucru, ne-ntâlneam în grădina bisericii. Era vară, liniște, frumos ca în vis. Și ne primblam alături, ținându-ne de mână, și nu ne spuneam nimic. Da’ eram așa de fericiti, cum numai la vârsta aceea poți fi. Când ne despărteam, ne strângeam de mână, ne șopteam încetișor: *Noapte bună*, și ne dam întâlnire pe a doua zi, tot la ceasul și în locul acela. Ea era pentru mine tot ce făcuse Dumnezeu mai frumos pe lume. Și nici nu mai puteam gândi altceva. Odată, plecase zugravul la târg, și se vede că se-ncurcase la vrun chef, c-a lipsit două zile. Ajunsese cu lucrul la turla cea mare din mijlocul bisericii, unde mai rămăsese de făcut un serafim în creștetul bolții. Îmi isprăvesc eu ce-aveam de isprăvit și mă urc pe șchele, mă cocoțez pe un scaun, ca s-ajung, și cât oi fi lucrat eu acolo nu știu, da’ când dau să mă depărtez puțin ca să văd ce făcusem, o dată aud, de la spatele meu, glasul jupânului: Bravo, mă băiete, să trăiești! E cel mai frumos inger pe care l-ai făcut tu. Leită Mariuca popii, da’ parcă-i și mai frumoasă aici. Fără să vreau, făcusem chipul de care tot sufletul meu era plin...”

Acolo cunoaște Grigorescu pe călugărul Isaia, un bătrân foarte deștept, și om purtat, care povestea frumos tot felul de minunății de prin țările pe unde umblase. Bănuia oare povestitorul ce suflet îl asculta? Plănuiesc să plece amândoi la Paris. Și încep să se pregătească. De astă dată se pare că nu mai e nici o piedică. Se duc mai întâi la M-reă Neamțului, locul de mătanie al călugărului Isaia. Acolo bătrânul se îmbolnăvi. Așteptându-i vindecarea, meșterul Nicu zugrăvea icoane. Și ce icoane făcea el acum! Una din aceste minuni ajunge în mâinile stăriții de la mănăstirea Agapia, maica Tavefta Ursachi, „o femeie care ar fi guvernat o țară”, cum spunea pictorul. De mult căuta maica Ursachi un zugrav pentru biserica cea mare a mănăstirii. Locurile erau frumoase, călugărul Isaia nu se mai îndrepta, și trei mii de galbeni erau pe atunci o avere. Tânărul zugrav își târgui din Iași ce-i trebuia, ridică schelele și s-apucă de lucru. Parisul era din nou amănat. Norocul Agapie!

* Alexandru Vlahuță, *Pictorul Nicolae Grigorescu*, Editura Tineretului, 1969

Mărturii *

Despre Nicolae Mantu am scris pentru prima dată în martie 1964, în cadrul unei rubrici a ziarului „Viața nouă”, intitulată „Profiluri gălățene”. Însoțeam articolul cu o reproducere după pictura în ulei „Din ordin”, aflată în colecția Muzeului de Artă din Galați, și o fotografie a casei de pe strada Cuza Vodă nr. 44. Clădirea, ce se prezenta la acea dată într-o stare bună, a aparținut surorii și cumnatului pictorului, Elena și Ioan Corvissianu. Fusese primită ca zestre în 1909 de la Evanthia și Stavru Mantu. Nepoata artistului, printr-o „înțelegere” înregistrată la Serviciul Teritorial al U.A.P. Galați la nr. 136/8 mai 1995, a donat-o Filialei Galați a U.A.P., consimțind ca aceasta să fie unic beneficiar al proprietății pentru amenajarea casei memoriale Nicolae Mantu și folosirea spațiului pentru ateliere de creație ale Uniunii.

În acel martie 1964 am vizitat-o pentru întâia oară și pe nepoata pictorului, Tecla Corvissianu, în casa de pe aceeași stradă, nr. 46, moștenită de Mantu de la părinții săi, casă pe care o evocă și dr. Crișan V. Mușețeanu în cartea sa „Lumea copilăriei mele”. De la moartea pictorului trecuseră doar șapte ani și nepoata acestuia păstra încă tablouri ale unchiului său, foarte multe fotografii, scrisori, reviste la care a colaborat, statuete ale sculptorului Oscar Spaethe, bun prieten al lui Mantu, un tablou care-l reprezenta pe bunicul său, Stavru Mantu, albume etc. Dorind ca informația despre viața pictorului să fie cât mai bogată, am apelat în 1966 și în anii următori și la memoria unor artiști plastici în viață, cu care Mantu a fost coleg, prieten, sau care au venit în contact cu artistul gălățean în diferite împrejurări. Între aceștia se numără și Gruia Păunescu, avocat și caricaturist, colaborator la „Rampa” și „Facla” (sub conducerea lui N. D. Cocea), publicații pe care le-a ilustrat cu caricaturi-portrete și scene din teatru, semnând Gruia sau Pyk, la revista „Palatul Justiției” ș.a. În 1921 s-a numărat printre cei care au înființat Societatea umoriștilor români, care a organizat expoziții anuale până în 1925, grupare din care mai făceau parte B’Arg, Nicolae Tonitza, Victor

Ioan Popa, S. Maur, Iosif Ross, Iosif Steurer, Anestin ș.a. (Petre Oprea - *Societăți artistice bucureștene*, Editura Meridiane, București, 1969, pp. 80-82).

De la Gruia Păunescu am găsit la nepoata lui Nicolae Mantu, domnișoara Tecla Corvissianu, atunci în vârstă de 51 de ani (care a trăit până la 10 aprilie 2001, când a decedat), mai multe scrisori, din cuprinsul

căroră mi-am dat seama că pe cei doi artiști i-au legat o veche, trainică și sinceră prietenie. Gruia Păunescu l-a vizitat în mai multe rânduri pe Mantu la Galați, rămânând de fiecare dată mai multe zile la acesta. L-a ajutat uneori să-și procure de la magazinul specializat din București al Fondului Plastic materiale necesare picturii: pânză, pensule, culori, paletă etc. Alteori s-a îngrijit de prezentarea lucrărilor lui Mantu la expozițiile bucureștene, de restituirea lor, de primirea drepturilor de autor pentru tablourile achiziționate. Din scrisorile lui Gruia Păunescu ne dăm seama de ospitalitatea extraordinară a lui Mantu, de felul cum artistul gălățean știa să-și primească prietenii. Iată,

la 17 aprilie 1957, el nota în urma vizitei la Galați: *Mi-ai arătat atâta dragoste și m-am simțit atât de bine, încât nu mă-nduram să plec. Soția mea îți trimite toate mulțumirile și-ți urează multă sănătate și te roagă să nu mă mai ții așa de mult ca să nu te mai necăjesc atâtea zile.* La 7 martie 1957 îl felicită pentru lucrările „După răscoală” (ulei) și „Răscoala țărănilor de la 1907” (cărbune), prezentate în Expoziția comemorativă 1907, informându-l că ele au fost apreciate de *cei mai autorizați artiști - Ion Jalea, Alexandru Ciucurencu, Anastase Anastasiu, Gheorghe Ivancenco și alții*, iar la 3 mai 1957 îi comunică vestea îmbucurătoare că lucrarea „După răscoală” (azi în colecția Muzeului Național de Artă din București - n.n.) a fost achiziționată de Ministerul Culturii cu suma de 3000 lei.

În urma primirii de către Mantu a titlului de Maestru Emerit al Artei, Gruia Păunescu îi scrie:

*București, 18 mai 1957
Mantule,*

Să trăiești o mie de ani. Te îmbrățișez cu toată emoția cu care iau parte la prețuirea ce ți s-a făcut prin acordarea titlului de Maestru Emerit al Artei din R.P.R. pentru activitatea artistică desfășurată de peste 60 de ani. Nu-ți poți închipui ce mișcat am fost când am aflat vestea. Maestru Emerit este al doilea după Artist al Poporului. (...) Dragul meu prieten, să fii sănătos și Dumnezeu să-ți dea și de aici înainte aceeași vigoare sufletească și spirituală și aceeași înțeleaptă judecată. Îmi pare bine că eu am avut dreptate și nu d-ta în ce privește prețuirea de care te bucuri la București și pe care o meriți din plin. Vor veni pe rând și celelalte recunoașteri ale meritelor d-tale și a ceea ce reprezینی cu adevărat în arta românească. Aseară, când ți-am scris, nu știam că va apare știrea astăzi.

Îmi pare rău că nu sunt la Galați să te pot îmbrățișa și să mă bucur și mai mult de bucuria d-tale.

*Te îmbrățișez cu tot dragul și multă sănătate.
Gruia*

Adresându-mă lui Gruia Păunescu în 1966, acesta a avut amabilitatea să-mi răspundă printr-o lungă scrisoare, dezvăluindu-mi aspecte semnificative din viața și activitatea pictorului Nicolae Mantu. Reproducem conținutul acestei scrisori, menționând că la acea dată autorul ei avea 79 de ani (n. 1 aprilie 1887), iar subsemnatul, doar 25.

București, 12.1. 1966

Stimate Domnule Profesor,

Prietenia mea cu vrednicul de dânsul - pictorul Mantu, s-a înfiripat în septembrie 1911 - la München - unde am stat până în octombrie 1912. Eu aveam atunci 25 de ani, Mantu - cred 40..., așa că nu am fost colegi. Am reluat prietenia după întoarcerea noastră în țară. Lucrând în cadrul Fondului Plastic de la înființare, 20 august 1949, eu și Mantu ne-am apropiat mai mult și i-am cunoscut toate necazurile concretizate de el într-o seamă de scrisori.

Când am sosit eu la München, Mantu terminase Academia de Pictură (Academia Regală de Arte Frumoase - n.n.) al cărei strălucit student fusese. Concursul cu tema „Baia” fusese inițiat de Academie cu câțiva ani mai înainte și lucrările realizate erau din cele mai variate. Știu de la Mantu că el realizase „Baia” printr-o pictură în ulei reprezentând un cal în ploaie. Mantu, conștiincios, nu mai voise să prezinte lucrarea la concurs, nefiind sigur de reușită. Un prieten - comun - a luat totuși lucrarea și, fără știrea lui Mantu, a

prezentat-o la concurs, termenul de prezentare expirând chiar în acea zi. Lucrarea lui Mantu „Baia” a stârnit entuziasm și a primit de la juriu „Medalia de aur”, cea mai mare distincție. Mantu, un deosebit pictor animalier, specialist în cai, diferite animale, sitari, păsări, flori, a fost unul dintre cei mai tari desenatori satirici antidinastici, politici și sociali, și unul din intimii lui Caragiale, căruia i-a ilustrat „Moftul român”, continuând la „Adevărul” sub Constantin Mille, „Belgia Orientului”.

În primăvara anului 1911, Caragiale, care locuia la Berlin, a venit într-o dimineață la München, la Mantu: Mantule, să-mi strângi toți studenții români din München. Sunt invitații mei astăzi. Din 30-40 de studenți, Mantu a strâns numai 15-20 de studenți de la diferite facultăți pe care Caragiale i-a invitat la fabrica de bere „Hofbräuhaus” unde le-a dat o masă stropită cu bere, care a ținut până seara, bineînțeles pe cheltuiala și socoteala lui Caragiale. Scriitorul fericit a fost într-o vervă îndrăcită și seara s-a înapoiat la Berlin (Relatarea lui Gruia Păunescu este îmbrățișată și de profesoara Mariana Gheorghiu, director al Muzeului de Artă din Galați, care o menționează, știind-o din povestirile lui Mantu, în articolul „Un înaintaș al plasticii noastre realiste - Nicolae Mantu”, publicat în „Viața nouă”, Anul II, Seria II, nr. 3549, 21 aprilie 1956. Pictorul Marius Bunesco, participant direct la această memorabilă întâlnire a studenților români din capitala Bavariei cu I. L. Caragiale, arată că ea a avut loc în 1912, a durat trei zile și, așa cum vom vedea mai jos, o evocă altfel - n.n.).

Mantu s-a întors în țară, cred, prin 1914 (anul precis este 1913, n.n.) și cu timpul s-a stabilit la Galați în casele lui din strada Alexandru Ioan Cuza, nr. 46. în timpul refugiului din vremea războiului (a celui de-Al Doilea Război Mondial - n.n.) el a fost evacuat în comuna Mârșa, județul Vlașca, și a locuit în vila sculptorului Oscar Han din acea comună. Relațiile dintre noi s-au strâns și mai mult după august 1949, când eu am intrat la Fondul Plastic. Mantu a fost evacuat pe nepusă masă din casa lui, abia după doi ani de stăruință i s-a dat casa înapoi și cu această ocazie i-au dispărut pe lângă o seamă de lucruri și o însemnată corespondență cu Caragiale și o sumedenie de lucrări, schițe, desenuri, care din nenorocire s-au pierdut. Fondul Plastic l-a ajutat mult pe Mantu în redobândirea casei. I-a făcut sobă în atelier, i-a acordat pensie pe care i-a mărit-o în 1957. Prin stăruințele Uniunii Artiștilor Plastici și a Fondului

Plastic, Guvernul l-a distins cu titlul de „Maestru Emerit al Artei” (prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale nr. 205/1957, semnat de președintele acestuia, Dr. Petru Groza - n.n.) și în aprilie 1956, când Mantu a împlinit 85 de ani, Uniunea și Fondul Plastic i-au organizat la Galați, acasă la el, un banchet la care au participat cca 50 persoane, printre care oficialitățile din Galați, delegați ai Uniunii și Fondului Plastic, printre care și eu. Cheltuielile au fost suportate de Fondul Plastic, din partea căruia eu i-am înmănat lui Mantu un plic cu suma de 5.000 lei. Mantu era fericit și din acea zi, deși suferind, s-a făcut bine. Despre atmosfera creată în timpul banchetului, Mariana Gheorghiu și pictorul Spirescu Nicolae din Galați pot informa amănunțit.

Cu această ocazie, Mariana Gheorghiu, inimoasa directoare a Muzeului de Artă, i-a organizat lui Mantu la muzeu o expoziție retrospectivă, la a cărei deschidere am participat și eu, pe lângă o numeroasă asistență. Mantu, fiind suferind, n-a putut lua parte și în numele lui am vorbit eu. Știu de atunci că Mariana Gheorghiu i-a organizat la muzeu Sala Mantu, cu lucrări excepționale, care fac cinste artei plastice, și un bust reprezentând pe Mantu, turnat în bronz, realizat destul de bine de sculptorul Vedeș din Galați (Bustul este din gips patinat, nu din bronz, cum crede Gruia Păunescu, și se află în colecția Muzeului de Artă Vizuală din Galați, n. n.).

Mantu la început picta cu paleta lui Grigorescu și era un excelent pictor animalier. După München, unde a fost elevul profesorului Zügel la Academia de Pictură, Mantu a fost influențat de paleta acestuia, pictând animale și păsări în maniera lui Zügel. La Muzeul de Artă din Galați - în sala Mantu - erau expuse o seamă de lucrări executate în acest gen cu o desăvârșită măiestrie artistică. Anul trecut, când întâmplător am fost la Galați, am fost și la muzeu și am fost penibil impresionat când am văzut că Sala Mantu dispăruse; lucrările lui Mantu erau svârlite la magazie și pe pereți figura numai o lucrare Mantu. Cum a fost posibilă o asemenea atitudine neprincipială pentru un mare artist fiu al Galaților? Am fost apoi la cimitir la mormântul lui Mantu cu flori pentru o pioasă și duioasă aducere aminte.

Mantu a făcut o remarcabilă pictură în ulei, „Șarja de la Prunaru” - scenă de război, dimensiuni 2,20 x 1,70 m expusă la Expoziția de Stat din 1953 și achiziționată de Muzeul de Artă din Iași cu 20.000 lei (achiziționarea s-a făcut din Expoziția interregională de artă plastică de la Iași din

1956 - n.n.). În expoziția „1907” Mantu a expus o scenă din timpul răzcoalelor, de asemenea achiziționată de stat (este vorba despre lucrarea „După răzcoală”, aflată în colecția Muzeului Național de Artă din București - n.n.). Este sigur că Mantu, dacă ar fi stat la București, ajungea fără îndoială profesor la Institutul de Arte Plastice. Era un neîntrecut grafician și poseda într-un înalt grad meșteșugul picturii, preparatul pânzelor, al culorilor. La 23 aprilie 1957 Mantu împlinise 86 de ani și la 8 septembrie 1957 el a murit pictând la șevalet într-o duminică dimineața. Am fost la înmormântarea lui și mie mi-a revenit sarcina să reprezint Fondul Plastic și să-i rostesc ca omagiu piosul cuvânt în asemenea împrejurări. (... urmează două pagini în care Gruia Păunescu îmi dă informații despre propria activitate artistică - n.n.).

Cam acestea ar fi amintirile mele despre Mantu, un mare talent, dublat de un om admirabil, care știa să primească așa de bine și care nu concepea să nu stau la el când veneam la Galați, generozitatea lui față de cei nevoiași era proverbială și suferea când un om nu se ținea de cuvânt. Afară de expoziția retrospectivă din Galați, 1956, o altă expoziție personală Mantu nu a avut. El a expus permanent însă la Tinerimea Artistică, trimițând lucrări și de la München la București.

Alăturat vă trimit o cronică rimată rostită de mine la banchetul lui Mantu în aprilie 1956 și care a fost primită cu multă simpatie de cei prezenți, inclusiv Mantu.

Vă cer iertare că v-am răpit din timpul dvs. prețios, dar așa sunt bătrânii când se pornesc pe pălăvrăgeală. Vă urez, domnule Profesor, un nou an bun, sănătate multă, spor la muncă și noi și mari succese în munca dvs. educativ-pedagogică.

Cu cele mai bune salutări,

Gruia Păunescu

Iată și „Cronica rimată”: Mantu, pictor talentat,/ Vânător pasionat,/ Își ia pușca la spinare/ Pornind la o vânătoare.// - Zarea e de farmec plină -/ Liniștea este deplină,/ Nici o frunză nu se mișcă/ Doar un tânțărăș mai pișcă/ Și-un tril de privighetoare/ Își bate joc de vânătoare!// Dar de-odată din tufiș,/ Apărând în luminiș/ Sare-un iepure poznaș,/ Jucăuș și buclucaș.// Cum vede pe Mantu, țintă/ Că-l ocheste cu-a lui flintă/ Face două piruete/ Grațioase și cochete/ Și-apoi fuge, evadează,/ De teamă că îl... «pictează»? - 23 aprilie 1956.

* fragment din Corneliu Stoica - Pictorul Nicolae Mantu, Editura Alma Print, Galați, 2005

Mălureni*^{*}

E un sătuc modest alcătuit din câteva zeci de case, așezat pe malul stâng al Siretului, mal înalt și râpos, constituind o adevărată anomalie geografică.

De aici, de la Mălureni, se deschide privitorului o priveliște neobișnuit de frumoasă. Spre apus, se ridică plină de măreție și de mister culmea munților Vrancei, când albastră ca cerul, când vânătă și posomorâtă, când de culoarea căruntă a ceței. În uriașul spațiu dintre Mălureni și munții Vrancei, se întinde, pe direcția nord-sud, valea Siretului, cu păduri și lunci de sălcii și plop, cu numeroase meandre și brațe secundare, cu cirezi de vite și turme de oi. Când e senin și soare, se vede spre nord-vest apa Troțușului, ca o panglică argintie, venind dinspre munți și aruncându-se în Siret. Ochiul privitorului se oprește cu plăcere pe diferite târguri și sate ce i se aștern în față, dincolo de apa Siretului: Pădureni, Pufești, Mărășești... Iar mai în adânc: Panciu, Odobești, Străoani, Jariștea... Priveliștea e odihnitoare și plină de măreție.

Mălureni fac parte din comuna Nicorești, veche și cunoscută podgorie în Țara de Jos. Vinul specific al acestei podgorii este „băbeasca”. Imediat la răsărit de Mălureni, e satul cu denumire arhaică: Coasta-Lupe. Puțin mai la nord, tot pe malul abrupt al Siretului, e un alt sătuc ce se numește Piscul Corbului. Câțiva kilometri spre răsărit de Coasta-Lupe, e satul Fântâni. La sud de Fântâni e târgul Nicorești, cu Dobrinești și încă alte sățișoare. Toate aceste așezări, acoperite de vii, formează la un loc comuna Nicorești. La nord de comuna Nicorești e comuna Poiana, vechea Piroboridava...

Dar cum de or fi avut curajul oamenii din vechime să se așeze pe locul ce se numește Mălureni? Se spune că oamenii, atunci când se hotărâsc să-și facă bordeie sau case, să-și dureze așezare temeinică pentru ei și pentru urmașii lor, se gândesc în primul rând la apă. Sunt căutate și identificate sursele de apă fără de care nici vitele, nici oamenii nu pot trăi. Or, la Mălureni, pe acest mal înalt plin de lut și de pripoare, nu există surse

de apă. Sute de ani oamenii au scormonit adâncurile, au săpat fântâni scoțând la suprafață mormane uriașe de lut galben și pietriș, dar de apă n-au dat. Fiecare nouă generație de oameni, călăuziți de amintiri, de vise, de oameni bătrâni sau de solomonari, au reluat săpăturile, dar mereu fără rezultat.

Cei care aveau căruțe și vite puneau în căruță un butoi mare numit „apar” și mergeau la Nicorești, la ciușmeaua cea mare, și aduceau apă pentru o săptămână. Cine nu avea căruță lua cofele sau căldările și cobora, pe cărări întortochiate, până de vale în lunca Siretului unde erau fântâni cu apa la suprafață. Cărările acestea prăvălite, lungi de peste un kilometru, erau obositoare și la dus, și la venit. La coborât, omul luneca, se lovea de pietre, își jupuia tălpile. La venit, trebuia să urce mereu, uneori în genunchi, cu mare grijă să nu cadă și să nu verse cofele. De multe ori însă omul sau copilul luneca și apa cu tot cu căldări se ducea la vale. O înjurătură scrâșnită printre dinți și... hai iar la vale după apă. Necaz mare era cu vitele. Cine avea aparul cu apă la-ndemână

văra căldarea, scotea apă și-și adăpa animalele. Cei săraci însă luau vitele de frânghie și, pe aceleași cărări aspre și dușmănoase, coborau la Siret. Se întâmplau și nenorociri; vitele lunecau (*mai ales după ploaie*) și-și frângeau câte un picior. În asemenea situație, vita nu mai putea fi adusă acasă, căci pe asemenea cărări nu se putea angaja nici un fel de mijloc de transport. Vita era tăiată acolo unde a alunecat, „în cărări” și era adusă acasă bucată cu bucată, în saci duși pe umăr.

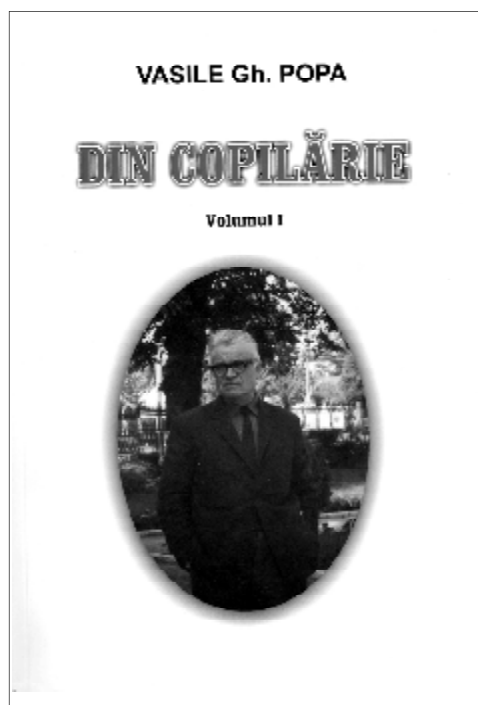
De altfel, când un copil pleca „la vale”, cu vita la adăpat, mama sau tata avea grijă să-i spună:

- Ai grijă să nu alunece vaca!

De multe ori, la poarta celui ce avea căruță și cai (*și deci și butoiul plin de apă*) bătea vreun copil:

- Nene, te roagă mama să ne dai și nouă o cofă de apă! Că n-avem cu ce face mămăligă...

- Bine, măi! Na de aici o cofă cu apă și zi bodaproste!

Unii aveau „apar”, dar nu aveau nici căruță și nici cai. Se rugau de cei cu căruțe să le aducă și lor de la ciușmea un apar că le plătește. Cei solicitați erau bucuroși, căci câștigau bani aducând apă pentru cei săraci.

Așa a fost sute de ani în Mălureni. Acum nu mai știu cum o fi. N-am mai fost de mult pe acolo. Aud însă că stăpânirea socialistă a zilelor noastre le-a urcat acolo sus, mălurenilor, cu ajutorul tehnicii, apa mult dorită.

De ce totuși oamenii, de-a lungul veacurilor, s-au încăpățânat să locuiască pe aceste meleaguri? Explicația cred că e una singură: locul înalt, calcaros și argilos, bătut puternic de soare, e foarte prielnic pentru cultura viței de vie. Vinul rezultat e gustos, parfumat, destul de tare și deci cu preț bun de vânzare.

Aici, în acest sătisor, a venit prin anul 1909 un flăcău din Fântâni. Îl chema Gheorghe Popa (*zis și Gheorghe Fuică*), era feciorul mai mare al podgoreanului Enache Popa (*zis și Enache Fuică*), făcuse armata din care se eliberase cu gradul de sergent, era voinic și înalt și mai ales neobișnuit de curat și îngrijit. Fapt pentru care, în satul lui, Fântâni, era poreclit „șpițerul”.

Numele său adevărat, din moși strămoși, era Fuică, dar începând cu bunicul, toți din neamul său s-au numit Popa. Acest bunic, Andrei Fuică, a fost un adevărat popă în satul său. Ce fel de popă, nu-i greu de bănuț. Probabil un popă cu opinci, cu suman sau cu cojoc de oaie, cu oleacă de știință de carte, cu îndemânare la citirea slovei, la slovenirea psaltirei și a evangheliei, la mânuirea tipicului. Oamenii au început a-i spune Andrei Popa în loc de Andrei Fuică. Ba încă, pe feciorii săi i-a înscris la primărie cu numele de Popa: Enache Popa, Constantin Popa etc.

Tânărul Gheorghe Popa, fiul lui Enache Popa și nepotul fostului slujitor al Domnului Andrei Popa, și-a găsit mireasă în Mălureni, a făcut nuntă și s-a apucat de muncă și de gospodărie. Nevasta sa se numea Profira Munteanu și se pare că era dintr-un neam de podgoreni mai înstăriți, căci a primit ca zestre de la părinții săi aproape două hectare de vie, într-un singur trup, precum și casă bună de cărămidă, încăpătoare, cu ferestrele mari, acoperită cu draniță, pe lângă altă casă, bătrânească și mai mică, în aceeași ogradă.

În 1910, Gheorghe Popa și soția sa au fost dăruiti de Dumnezeu cu primul copil, o fată, căreia i-au pus numele Mitrița. Peste doi ani, nevasta sa era din nou gravidă.

Cred că Gheorghe Popa (*Fuică*) era fericit. Avea în Fântâni, de la Enache Fuică, o jumătate de hectar de vie bună (*băbească*), mai avea de la soția sa în Mălureni aproape două hectare de vie, tot bună, avea casă, grajd, căruță și cal. Ce putea dori mai mult? Nu

era obligat să se ducă prin vecini să ceară o cofă cu apă pentru mămăligă. Dimpotrivă, veneau alții la el după apă. Soția sa, Profira, dădea de pomană cu dragă inimă câte o cofă de apă din „aparul” propriu, folosind aceeași formulă cunoscută:

- Na o cofă de apă și zi bodaproste!

Sau cum era gravidă pentru a doua oară, poate, dând cofa de apă, spunea în gând: să-mi ajute Dumnezeu să am noroc de copilul pe care îl port în pânțe!

Vara, în zi de duminică sau de sărbătoare, cred că Gheorghe Popa făcea la fel cu ceilalți locuitori tineri din Mălureni; se ducea la Siret, de vale, la scăldat sau la pescuit. Poate o lua și pe soția sa. Coborau încet pe cărările abrupte, se sprijineau unul de altul, se hârjoneau, râdeau. Poate lua ciobacul și treceau dincolo către alt „crac” al Siretului, unde înotau și se zbenguiau. La întoarcere, după ce urcau încet obositoarele cărări, poate se opreau pentru odihnă sus pe creastă și priveau cum soarele se lasă, enorm și învăpăiat, dincolo de spinarea de balaur a munților vineți.

Alteori poate, tot în zi de sărbătoare, stătea de vorbă cu Chiriță Pădure, vecinul de peste drum, sau cu Ion Vecinul (*chiar așa îl chema*) din capătul drumului. Scotea din beciul adânc și răcoros cofița plină cu vin și-și cinstea prietenii. Cred că unii îl invidiau.

- Al dracului șpițer! Abia s-a însurat și are de toate! Destinul nemilos stătea însă la pândă.

Pe la jumătatea anului 1912, sergentul Gheorghe Popa a primit ordin de chemare. Mobilizare pentru campania din Bulgaria. Și-o fi sărutat fetița, care avea aproape doi ani, și-o fi îmbrățișat nevasta, care era cu pânțele mare, și s-a dus.

În toamnă, la 23 noiembrie, soția sa a născut al doilea copil, de data aceasta un băiat. I-a pus numele Vasile. Curios lucru e că nu și-a găsit cumătru pentru botezul copilului în Mălureni sau în Coasta Lupei, la neamurile sale, ci tocmai în Fântâni, satul bărbatului său. Vasilică Fuică, un văr al lui Gheorghe Popa, l-a ținut în brațe și s-a lepădat de satana în numele său, iar bătrânul preot Grigore Dimoftache din Coasta-Lupei l-a cufundat de trei ori pe prunc în apa rece a cristelniței.

Pruncul acela de atunci, născut în vreme de griji și neliniști, a trăit și s-a făcut mare. A văzut și a îndurat multe. Iar în prezent, la vârsta de 62 de ani, se străduiește să aștearnă pe hârtie gândurile și amintirile sale ca atunci când va muri, să nu moară de tot, ci să mai stăruiască cât de cât în sufletul urmașilor săi.

* fragment din Vasile Gh. Popa, *Din copilărie*, vol. 1, Editura Sinteze, Galați, 2015

Orizonturi moștenite *

A scrie o autobiografie - și m'am gândit dese ori la aceasta - mi-a părut, la urmă, un lucru jenant și impiu. Cu ce drept amesteci oameni pe cari i-ai prins printr'o singură latură, într'un anume moment și a căror amintire, în legătură cu atâtea altele, a putut fi deformată de timp? Oameni cari n'au avut o viață publică și cari nu sînt deci datori ca în fiecare clipă să stea cu înfățișarea, cu gîndul, cu fapta lor înaintea acelei opinii publice care știe așa de puțin totdeauna și judecă așa de mult și așa de tăios, creînd ea, alături de omul care a fost, unul care corespunde neștiinței și adesea invidiei și răutății sale? Dacă vorbești de oameni încă vii - și ce răpede ne trecem, ca niște umbre triste pe ecranul veșniciei ! - atingi lucruri care-i dor - și de ce ai adăugi la durerile pe care trebuie să le cauzezi alte dureri pe care nu ți le cere nicio datorie, nu le pretinde măcar un interes care să se poată mărturisi. Atingi și lucruri bune din viața lor, al căror farmec dispare îndată ce-l află și alții. Oricum, ei ar avea un drept să te oprească. Ei, străinii. Dar ce să spun de aceia de la cari vin și de aceia cari au stat lîngă mine, au trăit cu mine, de aceia cari vin de la mine? Față de oricine te-a iubit datorești cea mai desăvîrșită discreție: acestea sînt lucruri care nu se scot în piață.

Că era altfel odinioară, aceasta se datorește unei naivități pe care noi n'o mai avem, unei simplități de viață tipică și unei apucături de spirit care tipisa și locurile deosebite, așa încît o viață de om se deosebia de alta numai prin nume, date și cîteva anecdote, fără a te cufunda pînă în adîncul care simte, pe care-l doare. Iar, dacă e vorba de morți, de aceia cari nu se pot apăra și pe cari, cum sînt oamenii, nu-i nimeni care să-i poată apăra, apoi cu cîtă precauțiune, pioasă și față de cei mai răi dintre cei răi, trebuie să te apropii de o viață pe care, cum de obicei se ascunde de fiecare o parte din el însuși, care, fiind cea mai smerită, poate să fie și cea mai bună, nu este de loc sigur că i-ai înțeles în adevăr! Și, de fapt, oare în fundul nostru al tuturor nu este același om bun, făptură a puterilor pe care, oricum le-am numi, tot nu le pricepem, care

zace une ori, din vina lui și mai ales a atîtor altora, necunoscut pînă la moarte și care s'ar fi putut găci doar, o clipă care nu se întoarce, clipă nepăzită, printr'un zîmbet sau printr'o lacrimă?

Dar de tine poți vorbi, de tine într'o anume privință. Te cunoști prea bine ca să te poți lăuda prea mult. Ai atîta milă de tine ca să nu te înfățișezi mai rău de cum ești. Împrejurări ca ale altora, de ce le-ai mărturisi? Împrejurări ca ale nimănui, ele sînt adesea în domeniile unde nimeni n'are voie să se uite. De ce ni-am scoate în vitrină fericirile, care și cîte au fost, de ce ni-am striga în piața cască-gurilor sfintele noastre dureri?

Dacă ai văzut fapte istorice, ai obligația să le păstrezi în forma în care ți s'au înfățișat ție. A scrie istoria e o datorie pentru omenire, a o adăugi cu ce ai aflat e o obligație pentru fiecare, rămînînd ca acei cari pot scrie să adune ce au aflat de la cine poate numai vorbi. Dar mai e ceva care, pentru un anume fel de om, poate, trebuie să iasă la iveală. Anume felul cum, din ce a văzut, din ce a cetit, din ce s'a prelucrat în el însuși, pe căi misterioase a alcătuit

ființa lui morală. Mai ales dacă aceasta a tăiat brazde și a lăsat urme, chiar dacă acelea mai curînd sau mai târziu se acopăr ca valurile pe fața Mării.

E, în acest cas, o istorie de idei, și ideile merită a fi știute, în originea și dezvoltarea lor.

În ce putem, în ce facem e atîta care vine din ce ne încunjură. Și cel mai mîndru, mai sigur de sine, prostul care se îngîmfă ori pretențiosul de genialitate care crede că toate pleacă de la el încă nu-și poate ascunde sau, dacă i se pune în față, n'ar cuteza să tăgăduiască tot ceia ce-i vine de la atîția oameni ca dînsul, mulți tocmai cît dînsul și unii mai mari decît dînsul, cari i-au stat împrejur, de la acea vastă umanitate risipită pretutindeni, acel eter uman umplînd toate spațiile în care oricine își lasă partea, fie ea și cît de mică.

Dar atîta n'ajunge pentru a înțelege tot ce avem în noi străin. „Străin” e un fel de a vorbi și nu cel mai bun, căci niciun om nu e străin cu totul de tine și nici tu nu poți fi străin de nimeni, nici de acela pe care, din

vina lui sau și din vina ta, ajungi pentru câțiva timp - cine ar putea spune pentru totdeauna? - a-l desprețui ori a-l urî mai mult. Mai trebuie ceva, așa de puternic și așa de plin de mister, care e omul de 'nainte ta, omul de la care vii și care, prin figuri pe care le-ai văzut, prin altele care n'au trecut niciodată înaintea ta, se înfundă în adâncul vremilor până se pierde în nesfârșirea lor: părinții, moșii, strămoșii, viața pe care ai fost chemat s'o duci mai departe.

De la ei vine ceva mai scump decât toate moștenirile materiale, mai greu de purtat decât toate sarcinile, ceva care adesea trebuie înfruntat cu mai mult curaj decât toate pericolele: felul lor de a fi, transmis, corectat, sintetizat cu mii și mii de experiențe, care ajunge până la tine, omul de azi. Ceva care abia poți să-l înfrînezi, dar să-l suprimi cu totul nu, căci *morții nu se dau morți*. Ceva care în ceasurile în care nu e nimeni viu care să-ți stea alături dă puterile pe care le păstrează partea aceia singură care continuă viața lor, ca s'o păstreze măcar cum a fost, dar și s'o înalțe și, pentru păcatele lor, s'o ispășească.

Ei, înaintașii, dau aplecări, întorsături de spirit, îndemnuri și *putințe de fapte*.

I-am simțit totdeauna în mine și cu mine, și, dacă am făcut și vre-un lucru bun, lor li l-am închinat în partea care lor li revine, întocmai așa cum plugarul antic depunea o parte din rodul cîmpului sau al turmei înaintea icoanei zeului. Căci ei, antecesorii, sînt zei, zeii noștri ocrotitori pe căi pe care conștiința noastră trebuie să le aleagă, căci ele vin de la mulți din ei și sînt așa de deosebite adesea cum ei au fost deosebiți.

Am învățat multe lucruri pentru care nu eu mi-am ostenit mintea. Am ajuns a înțelege și a vorbi ușor limbi pentru că ei le-au vorbit, am găsit în mine, pentru idei, un fir înodat de dînșii, pe care n'aveam decât să-l duc înainte. Simțiri izbucniau la anume momente în mine pe care ei le plătiseră prin suferințe pe care nu le-aș fi putut bănuî altfel. M'am oprit ca înaintea unor lucruri familiare în fața unor realități care erau ale mele, pentru că ei le trăiseră.

Am fost născut cu orizonturi depărtate în spațiu și în timp, cu prevestiri de străinătăți din fundul lumii și cu viziunile unui trecut din adâncul vremilor.

După mamă, eram și din acel Bizanț nou pe care, cînd îl batjocurim, îi zicem Fanar, dar care e tot vechiul Bizanț, cu mai multă apăsare și suferință. Arghiropolii au fost mari Dragomani ai Porții și la 1818 au trecut dreptul lor la Domnia Moldovei și a Țerii Românești celor patru familii cu mai multe drepturi în schimbul unei pensiuni pare i-a dus, cu toată această glorie efemeră a întregului grup de familii vechi sau adoptate prin înrudire de cele vechi, în tragedia grecească de la 1821. Fiul unuia dintre dînșii a trecut în Rusia, și odrasla

lui, Ioan, crescut în școala militară împărătească, a intrat ca tînăr ofițer în Moldova la 1828. *Aici* a rămas, luînd în căsătorie o Romîncă și întemeind o familie care, prin vicisitudinile curioase ale soartei, a ajuns să se cufunde și să rămîie în viața satelor. Căci fiul din a treia căsătorie cu o săteancă de pe restul lui de moșie de la Cucii Romanului al lui Gheorghe Arghiropol, micuțul meu bunic roșu la păr, cocoșat dintr'un accident de copilărie, voluntar și dușman al lumii care nu prețuia pe cel fără cultură mai înaltă și fără talente, e azi un bun gospodar îmbrăcat moldovenește, un boier bizantin cu suman și ițari pe pămîntul pe care singur ca un adevărat cuc se stinsese la peste șaptezeci de ani, noaptea, de oprirea inimii obosite, cel ce mai dăduse călare o raită prin locurile care odată până în fundul zării fuseseră ale lui și era acum numai un răzeș sărac.

De la dînsul și de la ai lui îmi vine ce e mai *istoric* în ființa mea. Prin ei înțeleg istoria așa cum aș fi văzut-o, simțindu-mă tovarăș, rudă, prieten, une ori complice cu toți aceia ar căror viață o scriu. Din cauza lor am intrat în viața politică, de și tîrziu, așa cum într'un într'o odaie cunoscută, fără trufie și fără sfilă. Li mulțămesc că în sufletul meu nu e nimic de parvenit, că mă uit drept în fața oricui, că sînt gata să arunc totul pentru un scrupul de onoare, că nu îndur ofensa de la nime, că ea mă face să sînger și-mi cere s'o plătesc. Lor, Arghiropolilor constantinopolitani, a căror spiță merge până la împăratul din veacul al XII-lea, ceia ce făcea pe micul moșier de la Cuci să-și boteze copiii: Constantin, Manuil și Zoe.

Ioan Arghiropol luase pe o Miclescu, de la Bogdana din Tutova. Vechiu neam ale cărui origini se pot urmări până la 1600, neam care a dat boieri de Sfat domnesc și Mitropoliți, ca Sofronie, unchiul lui Gheorghe, și Calinic. „Iaca“, bunica mamei mele, aceia care în parte a crescut-o, era din boierimea cea mai înrădăcinată a țerii.

De la dînșii, și de la alții veniți la mine prin mama mamei mele, am acea simțire pentru tot ce se leagă de acest pămînt, făcînd din scrisul meu, în fiecare clipă cînd ating acest trecut, un omagiu lor și în același timp o recunoaștere a tot ceia ce mă leagă de iubita mie istorie a Moldovei noastre.

Gheorghe Arghiropol a luat în căsătorie pe fata frumoasă, fină, șubredă de sănătate, căci alignia cu piciorul a Marelui Vornic Iordachi Drăghici, luptătorul pentru drepturile micii boierimi moldovene la 1822, promotorul, cu cumnatul său de origine munteană, Bucșănescu, al constituției de la 1822.

Împotriva unor calomnii de furioasă ură politică, care căutau să scadă pe „ciocoiul democrat“, făcînd dintr'însul nu știu ce plămădeală de Armean și Evreu din Focșani - și cum oare pe acele vremuri putea ajunge

cineva în fruntea boierimii celei mai vechi, cum l-ar fi recunoscut public ca ramură înstrăinată din neamul lor Filipeștii munteni? -, Iordachi, Ban, Spătar, Vornic, sfetnic al Domnului pămîntean Ioan Sandu Sturza, venia din apriga boierime munteană, între cari Filipeștii lui au fost cei mai neastîmpărați și mai dîrji.

De la aceștia simt în mine porniri de luptă pe care în totdeauna le regret: de la acești făcători și răsturnători de Domni, totdeauna sinceri și fără niciun interes. Dar de la ei mai am și alte însușiri pe care nu le-am cîștigat prin munca mea.

Iordachi Drăghici a luat în căsătorie pe Maria Nacu. Dar Năculeștii, dintre cari unul, colonel al lui Gheorghe Ștefan cel pribeag la Stettin în Pomerania. Teodor Toderașco, fost Vornic de Cîmpulung, a fost și sol la Ludovic al XIV-lea pentru Domnul său sărac și singur, vin, pe moșia lor de lîngă Podul Iloaii, Lunganii, din Costea Viteazul, boier al lui Alexandru-cel-Bun, Maramurășean din ai descălecării.

Și cum să nu fiu „romantic”, precum mi se aruncă în față cu o brutalitate de rîndaș, de cine știe ce abia inițiat în istorie, care e o artă, cum să nu fiu astfel atunci cînd trece supt condeiul meu acea istorie a vechii Moldove în care neamul meu se suie așa de sus pentru ca, și prin Arghiropoli, continuatori prin căsătorie ai Mavrocordaților, iar aceștia prin femei mlădiță a însuși lui Alexandru-cel-Bun, să simt în mine zvîcniri a căror origine mă sfîesc să o spun?

Dar Drăghiceștii au scris, și Elena, mama mamei, a tradus *Adolphe* a lui Benjamin Constant și altă literatură francesă; cu care din nenorocire s’au învelit mai târziu gavanoasele acasă la noi.

Și astfel nu scriu din ambiție - adesea-mi ascund cărțile și nu-mi place a vorbi de ele -, ci din impulsul cu neputință de înlăturat al tradiției, care vine de la această femeie, moartă tînră după despărțirea, voită de ea, de un soț care nu-i înțelegea nevoile de o viață culturală, cu dus la teatru, cu lecturi, cu luxul cuvenit „unei fete de Vornic Mare” - și soțul răspundea, spune actul divorțului: „Și fată de Domn să fie, soț îi sînt și trebuie să mă asculte”.

Vin, în acest domeniu întreg de spre partea mamei, care a moștenit iubirea nesfîrșită a cetitului prin care la nouăzeci și doi de ani, cînd ochii se trudesesc a prinde două slove, își mîngîie adîncă bătrîneță lipsită aproape cu totul de dumnezeiescul dar al auzului și care, cu o creștere de pension polono-frances și un singur drum împreună cu tatăl meu bolnav la Töplitz în Boemia, s’a încumetat a traduce și din nuvelele lui Alfred de Musset.

Neamul Iorguleștilor, și el acoperit de injurii, care pe semne ni se cuvin din neam în neam, acești „Bulgari” ai calomniatorului Sion de pe la 1850 au un

început pe care-l arată icoana de argint păstrată azi de fiul meu Mircea și documentul distrus de ocupația germană din casa mea de la Văleni. Oameni din Pind, de la Adriatică, și-au trimes pe la 1760 odrasla în Botoșani ca negustor, numele românesc, din Gheorghe, arătînd de ce neam se țin, iar porecla de Galeongiul, marinar al flotei imperiale turcești, dovedește calitatea de ostași liberi, nu raiale ca Grecii de pe continent și Slavii.

Răsăritul, cu soarele lui cald, cu albastra lui mare, cu dumbrăvile lui de portocali, cu zîmbetul Adriaticii și cu munții unde s’a născut mitologia elenică, prin această ereditate sînt deci așa de adînc ai miei, și, cum soarta a făcut ca din darul grațios al regelui Albaniei să-mi am moșioara mea la Santi Quaranta în față cu vechea Corciră, picioarele-mi vor atinge poate un pămînt cunoscut strămoșilor.

Neamul Iorga a ajuns adînc înrădăcinat în Botoșani, Manolachi Iorga sau Gheorghiu, a cărui casă de bogat comerciant o are azi d-na Saint-Georges și în care nu odată am simțit alunecînd prietenește umbrele alor miei, a fost efor al negustorilor pămînteni și - ciudată potrivire, - acestui „cinstit bătrîn”, spune actul constituțional al orașului, i s’a încredințat păstrarea Arhivelor botoșănene. Fiul lui, Costachi, care avea și un frate, Iancu, de o tristă viață, dar un om nesfîrșit de bun, acest Costachi, avocat, cu studii făcute, se pare, la Viena, a fost tatăl a mulți fii și fete, dintre care unul, moștenind avocația săracă, iar nu îmbogățitorul negoț, a fost Nicu Iorga, tatăl meu.

Ai Galeongiului au fost buni gospodari, făcînd ceva din nimic, și iubirea mea nesfîrșită pentru orice unghiu de pămînt al meu, prietenia cu fiecare mugur și fiecare colț de iarbă, patima de a răscoli țărîna, încîntarea privirii florilor pe care nu mă îndur a le culege, de la dînșii vin, de la acești harnici și economi Balcanici, cari n’au iubit numai banul negoțului lor.

Dar Galeongiul a luat pe Romîncea Ecaterina din icoana de la 1770. Fiul lui a fost soțul Zoitei Costea și fiul Zoitei a luat pe Maria Bucur, din neamul brăniștean dintre Prut și Jijia.

Răzeși, urmași și representanți, apărători ai tradiției. Și, cînd, împotriva scrîntelii modelor și inovațiilor vane, ridic steagul unei culturi strecurate și limpezite prin sita deasă a cumînțeniei generațiilor, nu mă lupt eu, ci voi, Costești și București, oameni cari n’au știut decît drumul fără primejdie al experienței învățătoare și au făcut cu gîndul vostru smerit ce au făcut și cu brațele ducînd mai departe prin adîncul codrilor drumul pe care l-a tăiat inițiativa - celor d’întăiu strămoși.

* fragment din Nicolae Iorga, *O viață de om - așa cum a fost* -, Editura N. Stroilă, București, 1934

Viata lui Costache Negri*

SCRIITORUL

Contemporanii au elogiat, fără rezerve, scrierile lui Negri. C. Negruzzi, de pildă, îl consideră și pe Negri, alături de V. Alecsandri, Gh. Asachi, C. Bolliac și I. Eliade, ca făcând parte din acea „Pleiadă ce-ncunună a României frunte/ Cu razele aurorei sprânceana unui munte”¹. V. Alecsandri notează despre statornicul său prieten, într-o sumară schiță a literaturii române, scrisă, probabil, prin 1850, că este „un poet încântător și un distins prozator”². Convingeri care, alăturate mai vechii prietenii, l-au îndemnat să-i dedice lui și „familiei” sale, surorile Catinca, Elena, Maria-Evghenia, Zulnia și Ecaterina-Cocuța Conachi, un manuscris cu poeziile scrise „între 8 martie 1845 și luna lui mai 1847”, amintit în scrisoarea trimisă lui Negri în februarie 1851³. Cu un alt prilej, prin martie 1868, Alecsandri îi scrie lui Alexandru Hurmuzachi că Negri „este un adevărat poet, însă niciodată nu a voit să se încreadă în geniul său poetic. Cu toate acestea bagajul său literariu este izvorât dintr-o inimă mult simțitoare și poartă sigiliul unui talent de întâiul ordin.

Pe cât ni aducem aminte, C. Negri posedă în portofoliul său... scrieri în proză și versuri, cari, dacă s-ar publica, ar forma un volum de mare preț pentru adevărații iubitori de literatură poetică și de limbă armonioasă.”⁴

A. Ubicini laudă „frumosul talent” al lui, iar Beathy Kingston, redactor la ziarul londonez *The Daily Telegraph*, traducătoarea poeziei „Peneș Curcanul”, afirmă într-un comentariu, care precede traducerea, ca Alecsandri, Negri și Bolintineanu au meritul de a fi „ridicat româna la nivelul unei limbi literare și de a o fi scăpat de multe barbarisme”⁵. Aprecieri pe care le-au păstrat și primii lui biografi și editori: Al. Papadopol-Calimah, Gh. N. Munteanu-Bârlad și Emil Gârleanu.

Toate aceste exemple de prețuire ale scrisului lui

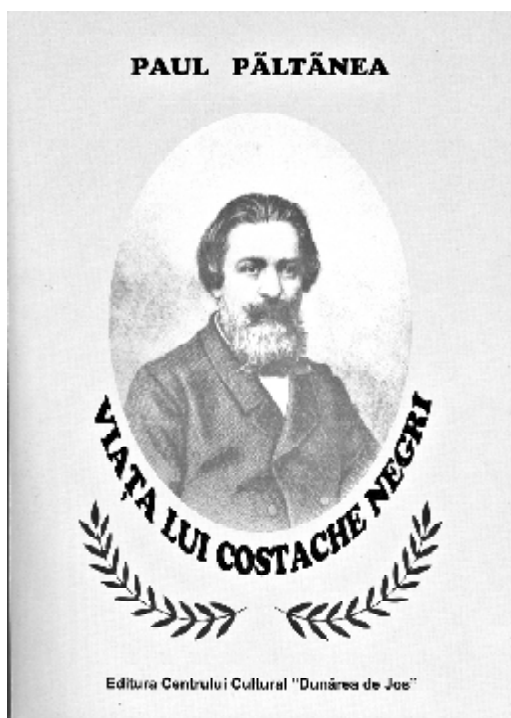
Negri, desigur exagerate, nu vin dintr-o pertinentă examinare a modestei sale activități publicistice, ci din convingerea că „scriitorul” nu poate fi mai prejos decât devotatul patriot împodobit cu toate frumoasele virtuți.

Negri nu a avut nici un fel de veleități literare, din această cauză a și publicat foarte puțin, de cele mai multe ori la cererea prietenilor săi. Puținele colaborări la revistele vremii sunt o expresie a protestului pe care

tânăra generație îl afirmă împotriva tuturor acelor „traducții de articule ușoare și de anecdote franțuzești și nemțești”, care, așa cum scria Kogălniceanu în programul revistei „Propășirea”, nu aveau „nici un interes pozitiv pentru noi, nici nu pot îmbogăți literatura”⁶. De la primele sale scrieri, „Serile venețiene”, Negri, anticipând programul „Daciei literare”, combate predilecția, manifestată în cadrul societății românești, pentru tot soiul de imitații și traduceri ale unor lucrări minore. Nicolae Manolescu consideră că din cele trei scurte narațiuni, doar ultima are „un clar subiect de nuvelă renașcentistă”, lipsindu-i însă „capacitatea de invenție epică”, necesară

dezvoltării subiectului.⁷ Din text se poate reține buna considerație pe care Negri o acordă venețienilor, care resping „străinele obiceiuri și mode”, comportare neexistentă în țara „unde mai toți, cât pot se silesc cu feluri de jărtfiri de a introduce neînsemnate obiceiuri, portul și mai vartos limba a altor noroade, crezând, socotesc eu, spre pildă, ca vorbind o limbă străină, neapărat și sunt de aceea nație; orbire ce ne-adus a nu fi nici moldoveni, și mai puțin încă orice altceva”.⁸

Această „antinațională urmare” putea fi risipită prin acea „nespusă dulceață” a limbii române, „maica limbă”, și fierbinte dragoste pentru „maica patrie”, pentru „robita patrie”. Îndemnuri ce-și vor lărgi expresia artistică și politică prin ideologia revoluției pașoptiste, bazată pe necesitatea înlăturării sistemului feudal și a

dominației străine prin care se menținea.

Patriotismul tânărului Negri reiese și din slăvirea, tot în aceste „Sări venețiene”, a luptei poporului italian împotriva dominației habsburgice, „ce aprinde simțirea până și în sufletele cele mai nesimțitoare”. Evocând duhul de „slobozenie” ce-i animă pe venețieni și stigmatizând „împedecarea” - oprimarea monarhică și aristocratică - ce „sfarmă acea dumnezeiască scânteie”, prozatorul își exprimă nu numai propriile convingeri liberale, dar și atrage atenția cititorului revistei „Propășirea” - unde au fost publicate - asupra mișcărilor naționale, prezente în mai toate țările Europei.

Condamnarea tuturor abuzurilor ce decurgeau din existența servituțiilor feudale și menținerea despotismului monarhic, alături de nesfârșita dragoste de țară, o întâlnim și mai elocvent exprimată în nuvela „Mănăstirea” publicată în 1889, de către Al. Papadopol-Calimah. Eroul, tânărul Corrad⁹, nevoit să părăsească Moldova, din cauza persecuțiilor domnitorului Mihail Sturdza, face un popas la Mănăstirea Durău de la poalele Ceahlăului, unde este adăpostit și îngrijit. Recunoștința pentru multa grijă părintească a călugărilor și durerea despărțirii de țară, cu toate că el era de neam străin, sunt redată în emoționante cuvinte: „O, Moldova! Dulce ești pentru toată suflarea ce în sânu-ți au crescut și au gustat mila părințești tale ocrotiri! Dulce ești și pentru acei ce, nefiind fii ai tăi, se aruncă în ale tale brațe, nădăjduind ușurarea necazurilor lor și aflând în tine, îndestularea, prisosul și liniștea ce le lipsește supt însuși acoperământul ce au privit nașterea lor. Deși o soartă ticăloasă mă silește a fugi de tine... Orișunde mă vor purta neprevăzutele întâmplări ce îmi sunt hotărâte, într-a mea inimă cunoscătoare va stăpâni aducerea ta aminte în toată podoaba frumuseții tale, până la cea de pe urmă a mea oftare”. Reflecțiile asupra nedreptei orânduiri statornicite în Moldova sunt mărturisite astfel: „strâmba îndărăpnicie și nedreptul monopol așează cu groază a lor hotărâri, orbite de patimi neprincioase obștei înjosite, acolo sunt înădușite glasurile ce pătrund puternic, când și când, printre neagra negură a asuprirei”. Credința în biruința acestor idei novatoare, aducătoare de dreptate socială o exemplifică prin continua luptă a poporului francez: „începutul și urmarea acestui veac au fost în Franța și începutul și urmarea unor izbânzi așa nemărginite și așa fel necrezute, încât și astăzi tremurul nu au conținut a ținea în spaimă și pază potențații ce întotdeauna, ca și acum, pentru a lor bine și pentru al națiilor rău, au căutat a sugruma în trecerea ei orice idee folositoare pentru obștii”¹⁰. Nuvela, doar „un început”, observă,

cu relevanță, N. Manolescu, este „un nucleu încărcat de sugestii” pe care nu-l poate dezvolta neavând „vlagă de povestitor”¹¹.

Cele câteva expresive tablouri ale atrăgătorului peisagiu italian, învârstate cu nostalgice doruri de țară sau fugara descriere a maiestosului Ceahlău, colorate de o autentică poezie, formează cadrul acestor povestiri romantice, care subliniază înclinările lui Negri pentru proza cu sugestive nuanțări lirice.¹²

Note:

1. Vezi coperta volumului cu traducerea baladei lui V. Hugo apărut la Iași, în 1845: G. I. Lahovari, *Hârtii vechi. O scrisoare uitată a lui C. Negruzzi*, în CI, XXV, 1891, pp. 922-927.

2. Paul Cornea, Petre Costinescu, *Vasile Alecsandri. Schiță despre începuturile literaturii române*, în *Manuscriptum*, V, 1974, 4, pp. 46-50.

3. V. Alecsandri, *Opere*, VIII, Ediție Marta Anineanu, București, 1981, p. 188. Editoarea a crezut că este albumul de la BAR, Ms. rom. 1947 (*Ibidem*, pp. 574-575), pentru că nu se cunoaștea atunci semnarea lui Virgil Cândea, *Cel mai vechi manuscris Alecsandri*, în *România literară*, XIV, nr. 41, 8 octombrie 1981, p. 8.

4. *Foaia Societății pentru literatura și cultura română în Bucovina*, IV, nr. 4, 1 aprilie 1868, pp.124-125: V. Alecsandri, *Opere*, IX, *Corespondență*, Ediție Marta Anineanu, București, 1982, pp.330-332, datată „iarna lui 1868”.

5. A. Ubicini, *Ballades et chantes populaires de la Roumanie*, în *Revue de l'Orient*, 1855, Paris, p. 232. Bar, Ms. rom., 2253, f. 112.

6. M. Kogălniceanu, *Opere*, I, text stabilit de Dan Simonescu, București, 1974, p. 229.

7. Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, București, 1990, p. 255.

8. C. Negri, *Scrieri*, I, p. 97

9. Negri descrie un episod din viața orientului sau, M. A. Corradini, (amănunte la V. Alecsandri, *Opere*, IV. Ediție de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, București, 1974, pp. 462-464, 825-826) căruia îi adaugă și câteva elemente autobiografice.

10. C. Negri, *Scrieri*, I, pp. 113-115.

11. N. Manolescu, *Istoria*, p. 256.

12. Ion Petrică (*Confluente culturale româno-polone*, București, 1976, p. 245) îl considera pe Negri autorul articolului *Bogdan V/oie/v/o/d* publicat în *Almanah de învățătură și petrecere*, 1845, republicat în *Album istoric și literar* și semnat cu inițialele C. N. Acest articol, ca și cel despre *Vasile V/oe/v/o/d* și *biserica/ S/finții/ Trei Ierarhi* și *Paveaoa de lemn* semnate tot C. N., în aceeași revistă, sunt ale lui C. Negruzzi. Vezi Al. Zub, *Mihail Kogălniceanu istoric*, Iași, 1974, p. 741; Liviu Leonte, *Constantin Negruzzi*, București, 1980, pp. 200-201.

* fragment din Paul Păltănea, *Viața lui Costache Negri*, Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, 2006

Viata lui Benvenuto Cellini scrisă de el însuși*

SCRISOAREA LUI BENVENUTO CELLINI
CĂTRE BENEDETO VARCHI¹

Preastrălucitului, înzestratului și multrespectatului meu messer² Benedetto.

Domnia-voastră îmi spune că, așa precum arată, această nevrednică poveste a vieții mele vă mulțumește mai mult decât dacă ar fi șlefuită și dichisită de un altul - ceea ce ar face ca faptele să nu mai pară atât de adevărate pe cât le-am scris eu; m-am ferit să spun ceva de care să nu-mi aduc bine aminte și am căutat să spun numai adevărul adevărat; ca unul care aveam de spus atâtea lucruri de seamă și nu voiam să mă întind prea mult, am dat deoparte atât o puzderie de întâmplări vrednice de mirare - pe care alții ce se îndeletnicesc cu așa ceva le-ar socotit de mare preț -, cât și o sumedenie de mărunțișuri. Îl trimit acum pe acest servitor al meu, să-i dați desaga și cartea. Și cum socot că nu ați putut sfârși de citit totul, atât pentru a nu vă obosi cu asemenea lucruri de nimic, cât și fiindcă am căpătat de la domnia-voastră cea ce doream, și-s cât se poate de fericit, vă mulțumesc din toată inima și vă rog să nu mai citiți înainte și să-mi înapoiați cartea, oprindu-vă Sonetul, pe care aș voi să-l știu simțind zimții minunatei voastre pile; iar de aici încolo, mă voi îngriji să vă văd și să vă slujesc bucuros cu ceea ce știu și-mi stă în putință. Fiți sănătos și păstrați-mi, vă rog, întreaga dumneavoastră bunăvoință.

Din Florența, în ziua de 22 mai 1559. Îi voi fi foarte îndatorat domniei-voastre dacă va socoti că-i poate da o mână de ajutor acestui călugăraș al meu, frate în mănăstirea degli Agnoli³. Oricând, gata la poruncile domniei-voastre.

Benvenuto Cellini

SONET

Scriu azi această viață zbuciumată
Stăpînul Naturii, a-i mulțumi,
Căci, suflet dîndu-mi el mi-l ocroți
De-a soartei izbitură ne-ndurată.

Cu fapte mari fu viața-mi semănată,
Și faimă, iscusință-mi hărăzi
Cel preaînalt, și astfel izbutii
Pe mulți să-ntrec cu zestrea mea bogată.

Numai un gînd mă umple de alean:
De vreme ce-n nimicuri am pierdut-o,
Doar vîntu-alungă gîndul belaliu;

Și nu mă tîngui, ci mai mult mă țiu

Să urc pe cît căzui, eu, Benvenuto⁴,
În floarea ăstui brav ținut toscan⁵.

După cum se poate vedea din unele hîrtii lipite⁶, pornisem să scriu această viață cu mîna mea; am socotit însă că pierd prea multă vreme, ceea ce îmi apărea ca o deșertăciune; dînd însă peste un fiu al lui Michele di Goro, de fel din Pieve a Groppine, băietăndru în vîrstă de aproape treisprezece ani și cu sănătatea cam șubredă, am început să-l pun să scrie, dictîndu-i viața mea în vreme ce lucram; și cum asta îmi făcea destulă plăcere, lucram cu mult mai multă rîvnă și cu mult mai mult spor. Am lăsat deci pe seama sus-numitului această treabă, pe care nădăjduiesc s-o duc atât de departe, cît mă va ajuta ținerea de minte.

* * *

1. Cînd a înfăptuit un lucru virtuos sau care să semene cu adevărat a virtute, orice om, fără nici o deosebire, ar trebui să-și povestească singur viața, cinstit și fără ascunzișuri; nu-i însă potrivit ca o asemenea frumoasă îndeletnicire să fie începută înainte de patruzeci de ani. Îmi dau seama de acest lucru astăzi, cînd, fiind în vîrstă de peste cincizeci și opt de ani și aflîndu-mă în Florența, patria mea, mă poartă gîndul spre numeroasele nenorociri care lovesc neamul omenesc; găsesc însă că n-am fost nicicînd mai ferit de necazuri ca astăzi (ba chiar mi se pare că nu m-am bucurat niciodată de o sănătate mai bună și că n-am avut nicicînd o mai mare mulțumire sufletească); îmi amintesc atât clipele plăcute, cît și nenorocirile fără seamăn și, privind în urmă, mă simt uimit și-nspăimîntat vîzînd că am izbutit să ajung la vîrsta asta de cincizeci și opt de ani, cu care - din mila Domnului - merg atât de fericit înainte.

II. Oamenii care au trudit pe ogorul artelor sau științelor ar trebui să fie mulțumiți că s-au arătat a fi oameni și că s-au făcut cunoscuți ca atare; cum însă se cade să trăiești la fel cu toți ceilalți, se ivește întotdeauna, atunci cînd îți scrii însăși viața ta, și o oarecare îngîmfare prostească; aceasta are numeroase pricini, dintre care cea dintîi ar fi dorința de a-i face pe ceilalți să afle că ești un om care te tragi dintr-un neam de seamă și străvechi. Mă numesc Benvenuto Cellini și-s fiul meșterului Giovanni, al cărui tată se chema Andrea,

iar bunicul Cristofano Cellini; mama, madonna⁷, Elisabetta, era fiica lui Stefano Granacci. Amândoi părinții erau cetățeni florentini. Stă scris în cronicile vechilor noștri florentini, oameni vrednici de încredere, precum spune Giovanni Villani⁸, că Florența a fost clădită după chipul și înfățișarea frumoasei cetăți a Romei. De altfel, câteva ruine ale Coliseului⁹ și ale Termelor¹⁰ se mai văd încă în apropiere de Santa Croce¹¹; Capitoliul¹² se afla pe locul unde se găsește astăzi Mercato Vecchio¹³, iar Rotonda¹⁴ este încă pe de-a-ntregul în picioare; odinioară templu al lui Marte¹⁵, ea este astăzi închinată sfântului Ion al nostru. Că așa au stat lucrurile se vede limpede, fără puțință de tăgadă, numai că aceste edificii sînt mult mai mici decît cele de la Roma. Se spune că ele ar fi fost clădite de Iuliu Cezar¹⁶, împreună cu cîțiva romani de viță nobilă, care după ce au învins și au ocupat Fiesole¹⁷ au ridicat aici o cetate, luînd fiecare asupra-și să înalțe una din aceste clădiri de seamă. Avea Iuliu Cezar un viteaz căpitan - fruntaș între toți cîți îi avea - care se chema Fiorino și era de fel din Cellino, sat așezat la două mile depărtare de Monte Fiasconi. Pentru ca trupele să se folosească de apropierea râului Arno, acest Fiorino își așeză tabăra sub Fiesole, chiar pe locul unde se află astăzi Florența. Toți soldații săi și cîți alții aveau treabă cu sus-numitul căpitan spuneau «Haideți la Fiorenze» fie din pricină că pe căpitan îl chema Fiorino, fie pentru că pe locul unde își ridicase tabăra de care am amintit creșteau nenumărate ori. Acest nume îi plăcu foarte mult lui Iuliu Cezar; el dădu deci orașului pe care îl întemeie numele de Fiorenze¹⁸, atît pentru că orile aduc noroc, cît și pentru a-l cinsti pe viteazul căpitan, pe care îl iubea cu atît mai mult cu cît el era acela care-l făcuse s-ajungă atît de iscusit, ridicîndu-l de pe o treaptă foarte umilă. Pare-se că n-au dreptate unii învățați, descoperitori și căutători de etimologii, cînd afirmă că acest nume ar veni de la fluviul Arno¹⁹, care curge prin oraș, deoarece prin Roma curge Tibrul, prin Ferrara curge Padul, prin Lyon curge Sône, iar prin Paris curge Sena, și totuși numele acestor orașe nu au nici o legătură cu asta, avînd cu totul altă obîrșie. Știm că așa stau lucrurile, și de aceea credem că ne tragem dintr-un bărbat viteaz. Știm apoi că și la Ravenna, cel mai vechi oraș al Italiei, se află numeroși Cellini de-ai noștri, nobili de mare vază; mai sînt Cellini la Pisa și de asemeni în multe alte locuri ale creștinătății; și în acest stat au mai rămas cîțiva, care au îmbrățișat meseria armelor. N-au trecut de altfel prea mulți ani de cînd un tînăr, căruia încă nu-i mijise mustața, numit Luca Cellini, s-a bătut cu unul ca Francesco da Vicatorati, ostaș viteaz și priceput, care nu o dată luptase în cîmp închis. Luca l-a învins și l-a ucis cu arma în mînă, dînd dovadă de atîta vitejie, încît i-a uimit pe cei care se așteptau la altceva. Iată deci pe ce temei mă mîndresc și eu că mă trag din strămoși viteji. La timpul și locul potrivit, voi vorbi de altfel și despre cinstea pe care în vremurile noastre, și numai cu mijloacele modeste ale artei mele, am putut s-o aduc eu însumi familiei din care mă trag; mă mîndresc mai mult cu

obîrșia mea umilă și cu faptul că am dat o oarecare strălucire familiei mele decît dacă fiind de neam mare mi-aș fi terfelit și batjocorit familia prin apucăturile mele nevrednice. Voi începe deocamdată să povestesc în ce fel a hărăzit Domnul venirea mea pe lume.

Note:

1. Cunoscut poet și istoric florentin (1503-1565), bun prieten al lui Cellini, pe care-l vom mai întîlni în aceste memorii.

2. Spre deosebire de *signor*, rezervat în italiana veche numai nobililor, *messer*, ca și *ser*, deși înseamnă tot domn, erau rezervate mai ales burghezilor înstăriți. Uneori se pot traduce și prin jupîn.

3. Este vorba de Tonino (Antonio), băiatul lui Domenico Sputasenni și al Doroteei, pe care Cellini l-a înfiat, în anul 1560, și cu care mai tîrziu a avut tot felul de necazuri. În legătură cu el, vezi documentele nr. XIV și XVII.

4. În italiană, *benvenuto* înseamnă binevenit.

5. Adică la Florența, orașul cel mai de seamă din Toscana.

6. Primele șapte file ale manuscrisului original (*Codicele laurenzian*) sînt lipite de celelalte cu ajutorul unor fișii de hîrtie, pe care se pot observa frînturi de cuvinte scrise de mîna lui Cellini. Acest început al *Vieții* a fost ulterior copiat de către Michele di Michele di Goro, din familia Vestri. Este băiatul de care pomenește Cellini cu cîteva rînduri mai jos.

7. *Madonna* - înseamnă literal: doamna mea. Se folosea în italiana veche cu sensul de doamnă. În limbajul religios, și scris cu majusculă, înseamnă Fecioara Maria.

8. Unul dintre ce mai însemnați cronicari florentini din evul mediu (1276-1384). Este autorul faimoaselor *Storie Fiorentine* (*Cronici florentine*).

9. *Coliseul* - mărș amfiteatru din Roma antică. Cuprindea peste 80 000 de spectatori, veniți să asiste la luptele de gladiatori.

10. *Termele* (băile) din Roma - construcția acestora a fost începută în anul 212 de împăratul Septimiu și a fost continuată de fiul său Caracalla (al cărui nume îl și poartă).

11. *Santa Croce* (Sfînta Cruce) - una dintre cele mai renumite biserici din Florența.

12. *Capitoliul* - nu este vorba de faimoasa colină a Capitoliului, ci de palatul «del Campidoglio», astăzi sediu al municipalității romane, așezat în partea cea mai înaltă a sus-numitei coline.

13. Piața Veche.

14. Denumire populară a Panteonului din Roma.

15. Zeul războiului la romani.

16. Dictator roman, unul dintre cei mai mari comandanți de oaste din antichitate; mare orator și scriitor (100-44 î.e.n.).

17. Localitate situată la 5 km nord-est de Florența.

18. De la it. *fiore* (floare).

19. Aluzie la *Fluenzia*, care după unii ar fi fost cel dintîi nume al Florenței și care ar veni de la faptul că localitatea era «fluente a l'Arno» (cum spune Cellini), adică așezată pe fluviul Arno.

* fragment din *Viața lui Benvenuto Cellini scrisă de el însuși*, Editura Meridiane, București, 1969. Traducere, cronologie și note de Ștefan Crudu

Cristian Șofron

interviu realizat de Vall Alexandru

„Privesc înapoi cu candoare, cu iubire, cu dragoste... Nu am să obosesc să repet că întâlnirea cu Amza Pellea m-a format în foarte mare măsură și ca om...”

A jucat în multe producții cinematografice, printre care amintesc: „Atunci i-am condamnat pe toți la moarte”, „Toate pânzele sus”, „Doi ani de vacanță”, „Trandafirul galben”, „Mircea”, „Punctul zero”, „Orient Expres”, „15”, „Noi, cei din linia întâi” și „Supraviețuitorul”. S-a născut la 9 mai 1958, la București, este actor la Teatrul Nottara, de curând a fost numit Director Interimar al Teatrului Odeon. Are o familie frumoasă alături de actrița Andreea Măcelaru cu care are doi copii minunați, Sara și Luca.

Cristian este un om care emană o energie pozitivă care este ușor molipsitoare. Este genul de om care alege să nu se certe, nu îi plac scandalurile, ieșirile nemăsurate pe care cu toții le vedem în fiecare zi și la care suntem părtași, fie că vrem... sau nu, iar atunci, când are ceva de spus, știe cu mult bun simț și eleganță, și franchețe să se facă văzut și auzit...

V. A.: Privești înapoi cu mânie? Pentru tine această expresie reprezintă doar o expresie și atât?

Cristian Șofron: Privesc înapoi cu candoare, cu iubire, cu dragoste, cu regret dacă vrei, îmi e nespus de dor de atmosfera care se crea pe platourile de filmare. Acea atmosferă se regăsește azi tot mai rar, evident, din motive obiective pe de o parte, iar în altă ordine de idei, cred că unii dintre noi, odată cu trecerea anilor, ne-am schimbat și nu cred că în bine... E trist, dar totuși adevărat.

V. A.: Vorbind despre ceea ce a fost, spune-mi, te rog, știu că ai avut bucuria, privilegiul dacă vrei, de a-i cunoaște și dincolo de aparatul de filmat, de orele petrecute pe platoul de filmare, pe cei pe care românii continuă să-i iubească necondiționat și azi: Amza Pellea, Jean Constantin, Nenea Iura - așa cum îmi place mie să îi spun, Ilarion Ciobanu și, nu în ultimul rând, Sergiu Nicolaescu...

Cristian Șofron: Da (râde ușor cu o bucurie de copil), am avut această minunată, excepțională șansă

de a fi în preajma acestor oameni minunați, de a crește alături de dumnealor, de a-mi deschide ochii asupra lumii, cu tot ceea ce înseamnă asta, avându-i pe ei alături. Atunci când lângă tine este Amza Pellea, când indicațiile regizorale ți le dă un om ca Sergiu Nicolaescu și mulți alții... oameni calzi precum Iura Darie, nu pot decât să îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru ceea ce mi-a dat... Pentru mine a însemnat enorm, ei m-au format ca artist, ca om. Nu am să obosesc să repet că întâlnirea cu Amza Pellea m-a format în foarte mare măsură și ca om... Pentru Amza eram ca și copilul lui... Avea multă răbdare, deși au trecut atâția ani, nu pot uita căldura cu care mă înconjură, modul în care mă ajuta dându-mi sfaturi pentru ceea ce aveam de făcut împreună cu dumnealui. Amza a fost un OM cu majuscule... Regret enorm că azi nu îl am lângă mine, sunt absolut convins că am fi avut o relație extraordinară...

V. A.: Așa cum te cunosc, ești un sentimental, un om dăruit, ce înseamnă prietenia? Nu vorbesc

despre acea prietenie de conjunctură...

Cristian Șofron: Este adevărat. Sunt un om care pun suflet în ceea ce fac, ai dreptate. Iar apropo de ceea ce mă întrebi, este un lucru pe care eu îl resimt din ce în ce mai mult în această perioadă, ai din ce în ce mai puțini oameni lângă tine în eventualitatea de a avea nevoie să te sprijini pe umărul cuiva atunci când îți e greu... Prietenii sunt aceia pe care, întâlnindu-i după ani și ani, ai impresia ca te-ai despărțit acum două zile. Prietenia, dragul meu, este acea legătură care rezistă, care nu se erodează odată cu trecerea timpului. Prieten este acel om pe care îl simți alături chiar dacă fizic nu îți e în imediata apropiere, îl simți totuși aproape. Prietenia este un sentiment special, iar eu, în mod deosebit, am pus o mare prețuire pe această latură a vieții noastre...

V. A.: Oare oamenii nu mai știu să fie sinceri?

Cristian Șofron: Mai repede cred că nu mai știu sau nu mai au timp să fie aproape unul de celălalt, să simtă nevoia aceluia de lângă el, nevoia de frumos, nevoia de dragoste, nevoia de bine, până la urmă... Mă încearcă gândul de a da vina pe ritmul acesta înfrigorant al vieții pe care o trăim astăzi, această fugă, această alergătură de zi cu zi în care trăim și care cu siguranță nu ne face bine deloc, nici nouă ca oameni și, de asemenea, nici ca societate, ca grup de indivizi...

V. A.: De ce astăzi filmele care s-au făcut acum mulți ani, în care în unele dintre ele ai jucat, sunt cerute și ca atare vizionate, de ce bucuria de „a vorbi” despre dragoste, despre iubire, despre prietenie în film, de ce acestea au fost înlocuite de arme, de război, de crime?

Cristian Șofron: Asta da întrebare! Nu cred că există un răspuns pe care să ți-l pot da... Ceea ce pot spune însă este că e un fenomen care se întâmplă cu filmele despre care îmi vorbești, cele mai vechi, cred că în filmele acelea se regăseau exact lucrurile despre care m-ai întrebat, adică iubire, prietenie, camaraderie, dragoste, aventură... Sunt oprit pe stradă și sunt întrebat despre acele filme, nu despre cele făcute după '89. Acele filme sunt urmărite de generații și generații. Uite, spre exemplu, filmul „Toate pânzele sus” s-a dat de zeci și zeci de ori la toate televiziunile și are o audiență astăzi, când vorbim, nesperată... Generațiile care acum sunt copii se uită la aceste filme. Cum

se face?

Vall, dragul meu, cred că oamenilor „le e dor să le fie dor”, vorba lui Nichita, cred că le e dor de frumos, de bunătate, de umanitate, de aceste lucruri care, până la urmă, ne umplu de energie pozitivă și ne ajută să mergem mai departe, de lucruri simple făcute cu suflet...

V. A.: Se spune că filmul este oglinda societății în care trăiești: nu vedem dragoste, ci sex, nu vedem iubire, ci ură, nu vedem bucurie, dar în mare măsură vedem multă înrâncenare... Unde ne poziționăm?

Cristian Șofron: Mi-e greu să fac asemenea aprecieri, dar și eu cred că suntem într-o oarecare problemă cu felul în care credem noi că trebuie făcute poveștile pe care le spunem în filmele produse după '89. În altă ordine de idei, sunt mândru și apreciez faptul că astăzi sunt foarte multe filme românești care iau premii la prestigioase festivaluri, că sunt apreciate... Sunt mândru că fac parte din această breaslă care obține atâtea succese... Dar sunt, la rândul meu, o spun cu sinceritate, dar fără a aduce

vreo acuză, sunt un pic îngrijorat de faptul că atât de puțină lume merge să vadă filme românești... Că nu mai sunt atâtea săli de cinema, ai să spui, ai dreptate... Trebuie să ne întrebăm cu toții de ce lumea nu mai merge să vadă filme românești. De ce? Cred că trebuie pornit de la răspunsul acestei întrebări... Atunci când îl vom ști, vom avea și direcția corectă...

V. A.: Că tot am vorbit mai devreme despre iubire, cum conjugă acest verb -

a iubi?

Cristian Șofron: Iubirea include tot... Iubirea față de tot și de toate, de faptul că existăm, de faptul că ne întâlnim cu oameni, de faptul că avem oameni care ne sunt foarte aproape, despre care nu putem spune doar că îi iubim - familia noastră, copiii noștri, prietenii noștri, oamenii cu care lucrăm și cu care interacționăm și, dă-mi voie să îți spun, chiar dacă poate ți s-ar părea ieșit din tipar, da, și cu cei pe care îi întâlnim pe stradă... Da, iubirea se manifestă și față de oamenii care te opresc pe stradă să te întrebe ce faci, ce proiecte mai ai, unde te pot vedea. Mi-aș dori să văd pe stradă

(continuare în pagina 28)

Festivalul fanfarelor „Iosif Ivanovici” - ediția a XIII-a Orchestra de suflători „Valahia” din Giurgiu

Timp de trei zile, la începutul lunii august, gălățenii s-au bucurat de prezența celor mai importante orchestre de muzică de promenadă, reunite la Festivalul fanfarelor „Iosif Ivanovici”.

Prezentă la toate cele 13 ediții ale festivalului, Orchestra de suflători „Valahia” din Giurgiu s-a bucurat, ca de fiecare dată, de aprecierea publicului gălățean, datorită repertoriului bine ales, interpretării fără cusur, dar și a evoluțiilor în marș, alături de tinerele majorete, nelipsite de la nicio reprezentație. Înființată în 2003, orchestra se află sub bagheta profesorului și dirijorului Virgil Pețanca.

Rep.: *Recunoscută ca una dintre cele mai valoroase din țară, orchestra pe care o conduceți și-a propus păstrarea unei frumoase tradiții.*

V.P.: Tradiție pe care o aveți și dumneavoastră aici, obiectiv de fapt și al orchestrei pe care o aveți la Galați și pe care o apreciem foarte mult. Se știe că noi, poporul român, am început această emancipare chiar prin intermediul acestor structuri, genul de operă și operetă a fost introdus în țară de fanfarele militare și putem spune că, practic, cu aceste structuri începe emanciparea în

acest sens a poporului nostru. Cred că merită aceste structuri atenția noastră și, iată, și gălățenii, și giurgiuvenii luptă pentru păstrarea acestei tradiții.

Rep.: *Reușiți să vă faceți plăcuți și în rândul tinerilor?*

V.P.: Dacă ar fi să vă spun ce fac eu personal în acest sens și pe urmă să putem vorbi și de un feedback din rândul tinerilor, nu vă spun o noutate că tinerii sunt preocupați astăzi de cu totul alte lucruri, dar trebuie să luptăm puțin, să muncim puțin cu această generație. Eu, la Giurgiu, am inițiat din 2004 stagiunea de concerte pentru tineri, în concordanță cu programa de învățământ pe care o au, și anume „Timbrul instrumental și vocal”. În acest spirit, caut să-i atrag oferindu-le posibilitatea să stea o oră în laborator, în care să descopere sonorități, în care să descopere că muzica nu se ascultă așa, pur și simplu, la prima vizită, că există roluri ca și în teatru, ca și în pictură. Tinerii descoperă astfel lucruri interesante, modul în care să asculte muzica, să discerni valoarea de nonvaloare. Treaba asta, dacă o lăsam doar în seama lor, nu se va rezolva. Efortul trebuie conjugat, cu o floare nu se face primăvară, știm cu toții. Dacă nu vom face

eforturi, începând de la autoritățile locale, județene și până la elita corpului didactic și părinți, nu vom culege roade, iar tinerii vor avea cu totul alte preocupări, din punctul meu de vedere, nu atât de constructive.

Rep.: *Pentru a fi pe placul publicului larg, ce repertoriu ați ales?*

V.P.: De când am înființat această structură, și conduc asemenea orchestre din 1986, niciodată nu m-am oprit la un anumit gen muzical. În toate programele pe care le-am oferit publicului, am căutat să includ aproape toate genurile muzicale, pentru ca omul să se regăsească, pentru ca noi să putem satisface nevoi. Așa că noi nu abordăm doar muzică de factură cultă sau folclor românesc, ci chiar toate genurile muzicale. În cadrul programului de la festival, am abordat miniaturi muzicale, marșul, valsul, muzica ușoară și arii din operetă. Practic, sunt incluse toate genurile muzicale.

Rep.: *Aveți special în programul dumneavoastră prezența majoretelor. Ele aduc un plus de audiență?*

V.P.: Trebuie să ne adaptăm. Dacă comunitatea are

nevoie de noi ca orchestră, am acoperit această necesitate, dacă comunitatea are nevoie de noi să venim în sprijinul tinerilor, copiilor, avem marșuri, parade, atunci trebuie să vii, așa cum o facem de „Marșul Bucurii” pe 1 iunie, cu o notă în plus, de culoare, e nemaipomenit să vezi majoretele. Pe de altă parte, în lumea civilizată această structură există de foarte mulți ani și așa am înființat, în 2006, această formație de majorete, văzând în Germania, în America, în Ungaria. Pentru ele înseamnă o activitate de timp liber extraordinară, îmbină utilul cu plăcutul și este o împletire armonioasă, muzica cu mișcarea.

Rep.: *Sunteți prezent la festivalul nostru încă de la prima ediție. Cum ar trebui să traducă gălățenii acest lucru?*

V.P.: În primul rând, nu vă ascund că mă leagă o prietenie de zeci de ani de maestrul Marin Boroghina și vă spun, fără să pară o laudă prietenească, îmi asum ceea ce spun, Marin Boroghina este unul dintre cei mai mari muzicieni pe care îi are România astăzi. Poate nu ați știut, în Armata Română el ocupă funcția de Șef birou verificări compoziții. Deci, este un muzician desăvârșit, este un om care nu se mulțumește niciodată cu ce are, vrea și muncește întotdeauna pentru autodepășire. Eu observ cromatismul evoluției prietenului Boroghina de când a înființat această orchestră. (...) Știu încă de la început orchestra de la Galați, care acum a ajuns de departe cam cea mai bună orchestră din România, pentru că are un profesionist care știe să ceară lucruri de mare rafinament, de un profesionalism desăvârșit, chiar dacă nu are materialul uman nemaipomenit, el, din ce are, specialiști, buni muzicieni, face lucruri extraordinare. Maestrul Boroghina a produs, în timp, cu orchestra pe care o conduce, o evadare cromatică în lumea muzicii de factură cultă. Nu greșesc dacă spun că festivalul dumneavoastră a devenit deja un brand. În România se știe clar că „Iosif Ivanovici” este festivalul de referință al țării, se vorbește cu cel mai mare respect și se știe clar că aici se promovează cu adevărat valorile de care avem atâta nevoie. (...) La Galați, sunt lucruri concrete de promovare a valorilor noastre și a reperelor naționale. Iată că Festivalul „Iosif Ivanovici” este un exemplu în acest sens, pentru că promovează ce are România valoros.

Interviu realizat de Eugenia Notarescu

(urmare din pagina 26)

oameni care se uită cu bucurie unul la celălalt, oameni care-și zâmbesc unii altora... Nu știu dacă am să mai prind eu vremurile astea, dar mi le doresc sincer...

V. A.: *Știu că o bună bucată de vreme ai fost Director al Centrului European Cultural și de Tineret pentru UNESCO „NICOLAE BĂLCESCU”, cum ai resimțit pulsul cultural din această poziție?*

Cristian Șofron: Am reușit transformarea unei mici, neînsemnate Case de Cultură a Sectorului 4 al Municipiului București, într-un pol cultural al Bucureștiului și al țării. E păcat că multă lume a uitat că, mai bine de cinci ani de zile, acolo s-au întâmplat niște lucruri... Acolo a luat ființă o trupă de teatru cu care am luat cele mai însemnate premii din acei ani. Tot ceea ce a însemnat premiu, apreciere teatrală s-a îndreptat către acel loc... Mie mi-au rămas în suflet toate lucrurile pe care le-am clădit în acei ani, în acel loc. În schimb, dacă alții au uitat, s-au nu vor să-și aducă aminte, este problema lor... Lucrurile bune nu rămân nepedepsite, e o vorbă...

V. A.: *Cum te simți pe scena Teatrului Nottara? Acolo ai debutat?*

Cristian Șofron: Minunat, nu am cum să mă simt altfel... Așa este, precum ai spus, la Teatrul de pe Bulevard am debutat înainte de a juca în film, aveam 8 ani și jucam în două spectacole, a fost, este și va fi casa mea, teatrul meu de suflet, indiferent de ceea ce se întâmplă în viitor... Atunci când între actorii din scenă și publicul din sală se creează o legătură, este ceva care nu se poate descrie în cuvinte, un fluid, o energie, este ceva care, atunci când există, îl simți și este minunat. În ultima perioadă, având micile mele nemulțumiri, micile mele supărări, am preferat să fac un pas în spate. Am considerat că este bine să îi las pe cei tineri să continue drumul nostru. Evident, asta nu înseamnă că am abandonat, nicidecum... Voi face tot ceea ce-mi stă în putință ca acest teatru să își recâștige și să își mențină locul pe care îl merită în inima bucureștenilor și nu numai...

V. A.: *De ce Caragiale este atât de prezent astăzi, personajele lui le întâlnim la tot pasul...*

Cristian Șofron: Hmm... E o comparație care se face astăzi tot mai des. Geniul lui Caragiale a văzut mult mai încolo de timpul său lumea, societatea și pe noi toți... Lucrurile care se întâmplă, sau care ni se întâmplă azi, existau și p'atunci...

V. A.: *Apropos de umorul lui Nenea Iancu și pentru a termina într-o notă frumoasă acest interviu, spune-mi, te rog, care este cea mai haioasă întrebare care ți-a fost pusă?*

Cristian Șofron: Mă opresc unii oameni pe stradă și mă întreabă ce mai face Lăbuș, câinele din „Toate pânzele sus”. Nu vreau să îi supăr, doar mă amuz, dar știi ce este cel mai haios fapt în povestea asta? Este că nu numai oamenii neavizați mă întreabă și atunci devine și mai amuzant...

Despre unchiul Secu și tanti Mili, cu dragoste

Personajul principal al romanului „Copiii războiului” al lui Varujan Vosganian este Matei Visarion, pensionar MAI în zilele președinției lui Băsescu, locuitor al Bucureștiului în apropierea străzii Ardeleni, cartier liniștit, populat altădată de armeni și evrei care, după cum ne informează autorul, au ales să plece din țară, casele arătoase și părăsite fiind ocupate de securiști și țigani.

Nimic nu pare să tulbure viața de pensionar a lui Matei Visarion.

Soția sa, Maria, suferă de boala Alzheimer, își petrece timpul privind în oglindă, pieptănându-și părul și adresând celor din jur, inclusiv propriului soț, aceeași obsedantă întrebare: Cine ești?

Nici domnul Matei nu o duce prea bine. Are momente când nu-și simte mâinile și se trezește nopțile cu o sufocare în piept, tânjind după apă.

Și, dintr-odată, în viața lui Matei Visarion se produc două evenimente importante. Mai întâi este făcut general. Târziu, la cinci ani după ieșirea la pensie, dar general. Uniformă cu eghileți și șireturi.

În ce au constat meritele domnului Visarion? A făcut școala de securitate și și-a pierdut tinerețile scotocind după partizani munții Făgărașului. Apoi, după ce toți partizanii au fost uciși, a vânat frontieriști pe Clisura Dunării. Iar mai apoi, când a reușit să-i smiească pe oameni, a luptat cu cărțile, cu ideile, cu credința. Dur, necruțător, disprețuitor față de învinși. În numele socialismului.

După revolta muncitorilor de la Brașov din 1987, a fost mutat la miliția economică. Pentru insuficientă fermitate. Nu și-au dat seama și nu au apreciat că evoluase în timp, se rafinase în

controlul mulțimilor.

„Unii din oamenii mei au devenit cei mai înverșunați participanți la manifestație. De pe acoperișuri și din mașini cu geamuri fumurii, am fotografiat și am filmat totul. Lista pe care am dat-o procurorilor conținea peste trei sute de nume, nu am greșit niciunul. I-am văzut cum intră în sediul Comitetului Județean al Partidului Comunist, nu puteam să-mi pun oamenii să-l apere cu arma în mână. Noi nu trebuia să învingem

lumea, ci s-o stăpânim. Când generalii noștri mi-au cerut socoteală pentru că am lăsat mulțimile să intre în sediul Partidului fără să mă opun, le-am explicat că a fost singurul mod în care am putut să apăr toate celelalte sedii ale Partidului din țară.”

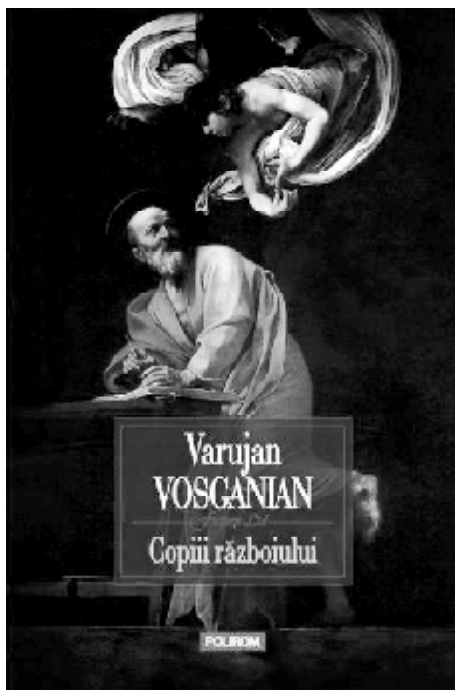
Trecerea la miliția economică nu a reprezentat o schimbare semnificativă în cariera profesională a lui Matei Visarion.

Unchiul Secu și tanti Mili au alcătuit dintotdeauna o familie armonioasă, care s-a îngrijit de noi cu asupra măsură atât înainte, cât și după.

Al doilea eveniment constă în faptul că, brusc, Matei află de existența unui frate vitreg. Tatăl care le trimite scrisori, dar pe care

nu l-au văzut niciodată, este un soldat german care le-a cunoscut pe mamele lor în cursul războiului. Faptul reprezintă una din cheile romanului. Desigur, autorul ar fi putut alege și soldați de alte naționalități. Dar ca reprezentant al unui neam vechi care a tot pătimit în istorie, domnul Vosganian este profund circumspect. Oricum, pentru mine, soldatul străin din cuprinsul romanului este părintele fondator al națiunii noastre postbelice, soldatul internaționalismului socialist.

Pe această întâmplare se construiește latura polițistă a romanului, Matei Visarion pornind în identificarea și căutarea alter ego-ului, a fratelui său, rătăcind în trama barocului arborescent al construcției

epice. În fapt, o căutare de sine, o încercare de lămurire a rostului său și a raporturilor cu ceilalți, a înțelegerii istoriei ultimilor șaptezeci de ani și a rolului lor, a unchiului Secu și a lui tanti Mili.

Onomastica romanului nu este întâmplătoare. Eroul principal poartă numele unuia dintre evangheliști. Matei Visarion este mărturisitorul. După cum mărturisitori suntem și noi, cei născuți în Marea Conflagrație, ultima linie de păstrători de amintiri încă vii, cei care încă mai cunosc întreaga poveste, Copiii Războiului.

„O generație crăcănată, cu un picior în socialism și cu un altul în capitalism”, după vorbele unuia din personajele romanului. Trăitori a trei sferturi de veac sub tovarășa Ana, tovarășul Dej, Tovarășul și domniitovarăși de după Tovarășul, citim evanghelia timpului nostru în speranța găsirii unei logici a desfășurării, a unor adevăruri ascunse și, nu în ultimul rând, a judecății morale, judecata de apoi a Istoriei.

Aici intervine marea surpriză a romanului. Nu există logică și nici adevăr, ne sugerează autorul. Nu există morală. Lucrurile au fost pur și simplu. Atât. O face informal prin desfășurarea romanului, cât și prin inserarea în narațiune a unor pilde (Cel de al cincilea anotimp, Povestea celui de al treilea soldat) asupra speranței lipsite de orice temei sau a resemnării în așteptarea sfârșitului.

Despre existențialism am auzit prima dată în timpul dezghețului de la sfârșitul anilor '60, cel căruia nu i-a fost dat să dureze. Mi-a vorbit despre el o prietenă, studentă la facultatea de litere. „Angoasa morții, angosta trecerii timpului, divorțul dintre actor și scenă.” Așa le-a explicat esența curentului literar asistentul lor (să fi fost tânărul Manolescu?) de teoria literaturii. Suna fabulos. Era ca datul cu tifla la adresa realismului socialist sau ca purtatul bărbii în răspărul societății socialiste multilateral dezvoltate.

Dacă memoria nu mă înșală după o jumătate de veac și dacă lucrurile nu s-au schimbat între timp, „Copiii războiului” reprezintă un roman eminamente existențialist.

Rând pe rând, în scrisorile scrise, dar neexpediate către tatăl său, Matei Visarion relatează grozăviile la care a fost autor și martor, încercând să justifice și să se acopere cu jurământul, cu disciplina, cu uniformă. O viață de luptă împotriva propriului popor. Iar la urmă de tot, când părea să se fi obținut victoria absolută, când a fost creat omul nou din învingători și învinși, patria mamă și-a desfăcut coapsele din nou ca să primească sămânța străină.

Cu benevolență, în interesul maselor largi populare.

22 Decembrie nu a fost decât un 23 August de-a-ndoaselea. „Niciodată românii nu au fost mai puțin pregătiți pentru revoluție decât în preajma

revoluției. Ea a venit tocmai când ei, care șmechereau, și noi, care îi păzeam, ne obișnuiserăm cu comunismul. Cu cât mai mare a fost obișnuința, cu atât mai greu ne este să ne dezobișnuim. Încât, de la început, nu i-a luat nimeni în serios pe primii morți. Ca dovadă că nimeni nu le-a mai pomenit numele după aceea. Dacă umbli acum prin București și întrebi trecătorii de numele vreunui mort de la revoluție, o să ridice din umeri și o să treacă mai departe, ca și cum îi deranjezi sau le ceri de pomană și nu vor să-ți dea.

Securitatea și trupele antitero ar fi putut curăța Bucureștiul într-un sfert de ceas și l-ar fi putut ține sub teroare cât poșteau. Numai că nu au dorit să o facă și au dorit să se știe asta.

Am înțeles atunci că nu intenționau să împiedice în vreun fel ca lucrurile să se întâmple așa, pe latura lor gălăgioasă și sângeroasă. Nici nu voiau să le întrețină. Tot ce voiau ei era ca restaurația să o ia înaintea revoluției. Ceea ce s-a și întâmplat.”

Să fim înțeleși, restaurația Securității, nu a comunismului. Să facă lucrurile în așa fel, încât Securitatea să fie absolut necesară oricărei viitoare conduceri care se va amăgi cu iluzia că este deținătoarea puterii.

Blestemul sămânței internaționaliste devine ereditar, se transmite prin genă.

Atât Matei, cât și fratele său vitreg, Eugen, alter ego-ul cu semn schimbat, sunt purtătorii unei malformații genetice, în roman e vorba de sindromul Marfan, dar în fond e blestemul „omului nou”, menită în final să-i ucidă. O situație aparent fără ieșire.

Și totuși...

Singura notă optimistă a romanului este întâlnirea din biserică a lui Matei Visarion cu părintele Gheorghe, care sugerează o izbăvire ce ar putea veni de la a treia generație.

„- Aveți nepoți?

- Încă nu, șovăi Matei.

- Când o să aveți și dacă o să fie băiat, să vă ocupați de creșterea lui, copiilor de azi le lipsesc bunicii de odinioară. Să-l învățați ce trebuie să facă pe lume ca să îndrepte greșelile pe care, cu știință sau fără știință, le-ați săvârșit. Greșeala nu se îndreaptă de la o generație la alta, abia fiecare a doua generație poate să repare greșelile înaintașilor. Copiii nu pot încă să înțeleagă greșelile părinților, trebuie să treacă mai mult timp.”

Așa ne spune în roman părintele Gheorghe, alias Varujan Vosganian.

Să fie adevărat? Să reușească nepoții?

Ocroțește-i, Doamne, pe români!

Împlinește profeția armeanului!

Magma cum fraude

Theodor CODREANU

Proza gălățeană de azi are cel puțin doi scriitori de valoare națională: Apostol Gurău și Teodor Parapiru, cel din urmă etalându-și singularitatea stilistică atât prin diversitatea formelor narative, cât și prin viziune. Dicționarele literare nu-l consemnează, excepție făcând *Dicționarul scriitorilor gălățeni* publicat de Zăfir Ilie (Editura Axis Libri, Galați, 2016, 590 p.). Teodor Parapiru este un frondeur autentic, un polihistor dezinteresat de părerea criticilor și istoricilor literari: autor de proză scurtă (*Relief în metamorfoze*, 1985; *Chinta royală*, 1994; *Operație pe geniu deschis*, 1999; *Domnul Darwin de Veneția*, 1999, 2011; *Călători cu fețe umane*, 2006), de romane polițiste, satirice, realiste, fantastice, romane-eseu (*Medalionul*, 1979; *Copacii de cristal*, 1981; *Suspiciune*, 1984; *Acvariu cu pești exotici*, 1987; *Mieii tunși zero rămân repetenți*, 1990; *Papuciada S.A. sau Mersul revoluției la ciomăganieni*, 1999; *Cetățeanul Zero*, 2003; *Detectivul orb*, 2006; *Grancariciu, satul global*, 2008; *Corupere de majori*, 2011; *Startul global mișto*, 2014). Scriitorul a publicat și un masiv *Dicționar enciclopedic de expresii celebre* în mai multe variante (1994, 2002, 2009), eseistică (*Adaptarea idolilor*, 2005), *Jocurile olimpice. Imagine culturală și istorică* (2000, 2003), *Bună ziua, Limbă Română* (1997), dar și o antologie de poezie biblică: *Armele luminii* (2004). Adăugați aici profesorul eminent de limbă și literatură română, publicistul acid, constructorul de publicații, de cenacluri, apoi, moderatorul Salonului Literar „Axis Libri” din cadrul Bibliotecii Județene „V.A. Urechia” din Galați și aveți o

imagine a complexității personalității lui Teodor Parapiru.

Notele de față au fost provocate de una dintre recente cărți insolite ale autorului: *Testis. Sezonul I* (Editura SENIOR, Călărași, 2016), carte „compozită”

din poeme, romane, scenarii, parabaze, istorii parenetice, entelehii, cum ne asigură într-un subtitlu autorul, toate într-o carte de numai 78 de pagini. Să aglomerezi atâtea „specii” într-un spațiu atât de ingrat, între care „romane”, ni-l evocă, în anumite laturi, pe Urmuz, înarmat cu o ferocitate cinică împlânzită de prezența celorlalte pagini care țin de zona poemătică, alchimică, morală, filosofică: *Aurum nostrum non est aurum vulgi*, principiu alchimic care ne întâmpină ca moto al cărții. La prima vedere, ne-am afla în fața unui experiment postmodern construit din fragmente: fiziologii,

scenete, poeme, pilde, epistole, testamente etc., toate însă „capitole” dintr-o carte unitară stilistic și vizionar, un *Codex Testis* (purtat subsuoară de înțeleptul Solo), cu personaje care străbat toate cele 29 de capitole (rupte, intertextualizate din codex), ultimul fiind *Coperta a IV-a*. Nu se știe sigur cine este autorul acestui ciudat Codex, un fel de metaroman filosofic aparținând proprietarului sau, mai degrabă, altcuiva, cum e convinsă doamna Elvira, argumentând că o asemenea soioasă și ferfenițată carte nu poate să fie opera unuia întreg la minte precum Solo: „Ar fi fost mare păcat!... *Dumnealui este un om așa de civilizată și de cumsecade!...*” (p. 21). Pentru o carte atât de concentrată, sunt multe personaje, în frunte cu domnul Testis (alias Solo, „filosof de cărți vechi”), cel care testează, pune la încercare lumea, începând cu

Doamna Globală Julieta și continuând cu madam Covalu, popa Capac, vecinul Marțian, fostul sol/poștaş Corbu, nepotul Costi, strănepotul Cristian, nepoata Giulia, alți strănepoți (Viorel și Domnica), pisica Toya, cățelul Dodică, „gemenii” Fiore și Toni, doamna Mina, doamna Elvira, agentul de asigurări Medeea Apostol, personaje mitologice din Homer, animale de companie (cățelul Homer, pisica Sapho, hamsterul Ovidiu, papagalul Dante, canarul Villon, iepurașul Shakespeare, mielul Goethe), bătrânul muribund Constantin, înlocuitorul de preot Ștefan, fratele de cruce Dănuț Albu, magnatul Groteanu (care-l angajează pe tânărul Niki să-i citească, artistic, din cărți, când doarme!), bodiguardul Gil Samson Dulap, madam Sofia, cerșetorul care dă numele Alea Cerșetorului ș.a.m.d.

Ceea ce izbește, de la bun început, e faptul că Teodor Parapiru calcă pe urmele marilor *cinici/kynici* din cultura românească: „cinicul Caragiale”, filosoful cinic/kynic Emil Cioran și creatorul *romanului cinic* în literatura română și europeană de azi, Nicolae Breban. Păstrând proporțiile, Teodor Parapiru, miniaturizează literatura cinică, concentrând o întreagă *comedie umană* și *românească* în cele 78 de pagini amintite, recapitulându-și, într-un fel, opera, „litotizându-o”, dacă vreți. De altfel, capitolul 40 din *Codex Testis* vorbește despre viața „excentricului filozof cinic Diogene (400-323 î.e.n.), supranumit Căinele din Sinope”, viață care „ține loc de operă consistentă de idei. Modul său de comportament este expresia convingerii că dreptul natural constituie o autoritate mai mare decât legea, scandalizându-i pe contemporani prin gesturile radicale, sfidătoare, și prin replicile extrem de acide, care le evidențiau ipocrizia, zgârcenia, ambiția, oportunismul, stupiditatea etc. *Cetățeanul lumii* (cum se identifica înaintea celorlalți!) locuia într-un butoi de lut, fiind reperul libertății neîngrădite și al nonconformismului demn, pentru atenieni.” (p. 22). Imaginea pe care o creează Teodor Parapiru asupra cinismului intră în distincția făcută de Peter Sloterdijk, eminentul filosof german, între *kynism* și *cinism*, conceptul din urmă însemnând degradarea filosofiei lui Diogene în „machiavellăcuri”, cum ar spune Caragiale, augmentate de legenda Marelui Inchizitor din romanul lui Dostoievski, *Frații Karamazov*. Marele Inchizitor, înspăimântat de revenirea lui Hristos pe

pământ, sfârșește prin a reduce kenoza/iubirea lui Iisus la frigiditatea raționalistă a *legii*, ajungând să-l izgonească pe Mântuitor din Biserică și din lume: „De ce ai venit să ne tulburi? Căci ai venit să ne tulburi, o știi prea bine. Dar știi tu, oare, ce se va întâmpla mâine? Eu nu știu cine ești și nici măcar nu vreau să știu dacă într-adevăr ești Tu sau e doar o sosie de-a Ta. Măine am să te judec și am să te ard pe rug ca pe cel mai periculos eretic, iar același popor care ți-a sărutat deunăzi picioarele va sări mâine, la un semn al meu, să azvârle cărbuni pe rugul Tău.” (A se vedea Peter Sloterdijk, *Critica rațiunii cinice*, I, traducere din germană de Tinu Pîrvulescu, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 18 și urm.). Acolo unde ne aflăm pe teritoriul ambiguu al vieții, cinicul Mare Inchizitor pune logica monovalentă, dură, a unui aristotelism inchizitorial. Solo, personajul lui Teodor Parapiru, reține din cartea lui Diogene Laertios (*Despre viețile și doctrinele filozofilor*) modul la fel de kynic al morții lui Diogene Căinele, întrebându-i pe „discipolii” săi dacă văd în moartea prin autosufocare a filosofului un act de sinucidere sau de moarte firească, naturală. Părerile sunt egal împărțite: scor 3-3. „- *Ar trebui să fim șapte, până nu rămânem cinci!*...”, replică cinic-ironic Solo (p. 23).

Cartea debutează cu *Calendarul Doamnei Globale Julieta* (redactat poetic), din anul 2022, la împlinirea a o sută de ani, când toate simțurile și stările stau sub semnul lui *aproape*, adverbul prin excelență al relativității, când matroana își amintește de întreaga viață, „despre vii și despre morți, despre murături,/ despre epidemii, despre pensii, despre păsări,/ despre animale domestice și politice,/ despre oameni cu firmituri sonore, ipocrize, în bărbi,/ cu studii *magma cum fraude* pe apă și pe uscat,/ cu sentimente premeditate în conturi/ și în buzunare sufletești abisale...” (p. 6). Edificată asupra lumii, Julieta dă poruncă unui nepot specializat în „interese financiare” să ducă containerul de gunoi la poartă. „- Azi e joi, *mamaie-artefact*,/ mâine, vineri e *zi de gunoi!*”, răspunde *exact* și cu *impertinență* nepotul. Și replica doamnei: „- Ei, poftim, iar le-am încurcat!/ *De la o vreme, toate zilele mi se par de gunoi!*...” O replică diogeniană, desigur. Altminteri, toate textele/testele au o turnură kynică, de la scrisoarea trimisă de Solo Papei și până la *Testament cu indulgențe și cu aplauze*

sau până la *Teatru infinit*, singurul autentic în fața măștilor, când un candidat la examenul de actorie, Dinu, la proba de improvizație, nu reușește să convingă pe cei din comisie decât atunci când, înfuriat de-a dreptul, îl pălmuește pe examinator aproape schilodindu-l: „*Teatru autentic, infinit, cu un Regizor Fără Început și Fără Sfârșit!...*”, apreciază Solo (p. 77).

Același Solo, avatar al lui Diogene, rănit de fariseismul care a invadat bisericile creștine, îi oferă Papei rețete de tip Disneyland, Muzeul Figurinelor de Ceară și Dracula Parc, modele care să stea la baza globalizării simbolizate de un oraș grandios, „după arhitectura *Divinei Comedii* a lui Dante Alighieri” (p. 12). Cele trei nivele ale orașului global trebuie să fie populate astfel: „este necesar să fie angajate trupe de actori pe posturi de *diavoli* torționari, echipați cu bice, cângi, ghioage și ciomege (pentru *Infern* și *Purgatoriu*), de îngeri *zburători*, *supermani* și *batmani* (pentru *Paradis*) și de *călăuze* (ghizi, *bodyguarzi*, *dame de escortă*, *agenți de circulație*, *martori sub acoperire*, *avocați din oficiu* etc.) pentru tot *mall-ul...*” (p. 13). După epuizarea fanteziei brutale a lui Solo, doamna Julieta observă că imaginația înțeleptului se datorează lecturii multor cărți: „De ce să construiască dumnealui, Papa, un astfel de oraș, când toate *produsele și personajele urbei respective* sunt risipite pe fața pământului?...” Iarăși, *teatru infinit, autentic*.

Lui Solo îi place să descopere, în raționalismul său cinic (în capitolul 28 al Codexului), teme total „neglijate” în istoria umanității, atât de teologie, cât și de filosofie sau de literatură: de pildă, problema *copilăriei* lui Adam și a Evei, despre care nu a vorbit nimeni niciodată. Codexul însă rectifică situația, consemnând într-o notă din josul paginii: „*Am putea lua în considerare pe Charles Darwin ca singurul scriitor cu operă dedicată copilăriei primilor oameni.*” (p. 18). Problemă grea, ca o *rătăcire*, apreciază Solo, aparținând de poezie, proză, teatru, de credință, știință, filosofie, dragoste, ură, „de bucurie agricolă sau de tristețe industrială”. Capitolul 13 din Codex (numărul răului) atrage atenția, eminescian, asupra *binelui și răului* în istorie: „*Rău și ură/ Dacă nu sunt, nu este istorie*”, spusese Andrei Mureșanu în poemul dramatic omonim, de unde, adaugă Solo, nimeni „n-a încercat să scrie o istorie bună a omenirii”,

încât „*Să lasă în neagră și abisală uitare canaliile lacome și ignoranții viermănoși, xerxeșii stupidității, războinicii cuceritori, herostrații invidiei, atilii sălbăticiei, ghengheșii morții, timurii cruzimii, inchizitorii fanatici, napoleonii ambiției, hitlerii și stalinii terorii...*” (*Chestii colaterale*, p. 26-27). Sub un asemenea cer, se consumă drame ale rătăcirii oamenilor în istorie, ca în *Defecțiune tehnică*. Dănuț Albu, minte creatoare, savantă, frate de cruce al domnului Marțian, rămăsese în 1960 în Occident, devenind Danny White, motivând că vrea să se îmbogățească. Într-adevăr, cărțile, invențiile tehnice l-au făcut faimos în toată lumea și s-a îmbogățit. Totuși, s-a întors la casa părintească din Deleni, deloc triumfător. De ce s-a întors? îl întreabă prietenul din copilărie. Răspuns: „- Îți spun numai ție: *am uitat de ce am vrut să mă îmbogățesc și am crezut că aici o să-mi aduc aminte...*” (p. 49). Și-a adus aminte? se interesează doamna Mina. N-a mai apucat s-o spună, fiindcă a oftat adânc și a închis ochii pentru totdeauna. Asta a fost ultima lui *invenție* sau *defecțiune tehnică*, conchide Solo.

Capitolul ultim, *Coperta a IV-a*, aparține vocii auctoriale, ca o încercare a tâlcuirii ambiguității fabulei *Testis*, lăsând pe seama cititorilor să decidă cui se adresează Solo (însinguratul) prin Codexul acela straniu: „...În timp, dragi prieteni, am observat că sunteți foarte comunicativi în singurătate. Doamna Julieta se înțelege cu toate făpturile pământului, cu obiectele și cu fenomenele naturii; Corbu vorbește neîncetat cu pasărea al cărei nume îl poartă, Elvira - cu entitățile Unu și, mai rar, cu Zece, Mina - cu Jurnalul său oral, început din facultate, după cel scris în adolescență; chiar și eu discut cu imaginea din oglindă, de când mă bărbieresc... Însă cu nici un chip n-am reușit să identific persoana/personajul căreia/căruia i se adresează domnul Solo!... Aveți vreo idee pe temă?...”

Așadar, în era comunicării internaute *sans rivages* omul este *solo*, într-o singurătate globală, fiecare în butoiul său *diogenic*. Sau cum spunea încă strămoșul Balzac: *suntem singuri în sacul nostru de piele*. O carte amară acest *Testis* parapirian, în ciuda tuturor învăluirilor cinice cu acel umor de fulgurantă calitate ieșit parcă din parafraza academică *magma cum fraude*.

Cioran - scepticul nemântuit *

Ghiță NAZARE

Cartea lui Ionel Necula apare în anul în care savantul Emil Cioran pleca la cele veșnice. Scrierea prezentei cronici îmi dă posibilitatea să evoc și câteva momente semnificative privind trecerea lui Cioran „dincolo”, ca martor ocular la ceremonia religioasă de înmormântare a savantului, care s-a săvârșit la Biserica Ortodoxă Română din Paris.

Întreaga presă franceză din dimineața zilei de miercuri, 21 iunie 1995, aducea la cunoștința publicul francez, și nu numai, zguduitoarea veste a morții lui Emil Cioran. Fără excepție, ziarele pariziene anunțau, prin fotografii îndoliate și știri-clișeu pe prima pagină, că marele scriitor și filosof de origine română, Emil Mihai Cioran, s-a stins din viață într-un spital din Paris, la vârsta de 84 de ani. Trei erau aspectele pe care știrile, comentariile și imaginile publicate de cotidienele pariziene le-au adus în prim plan: amploarea și profunzimea personalității marelui Cioran, spațiile mai mult decât generoase acordate

tristului eveniment și, poate ceea ce ne-a emoționat cel mai mult, faptul că toate ziarele consemnau originea română a lui Emil Cioran. Câteva exemple sunt edificatoare: un cotidian de mare tiraj publica un amplu articol despre „acest filosof al disperării, al paradoxului și al aforismului”, un altul consemna că Emil Cioran „a lăsat în urma sa o opera de moralist de recunoaștere universală”, iar un al treilea considera că moartea lui Cioran înseamnă „despărțirea de un maestro al lucidității”, care va rămâne însă „unul dintre cei mai mari scriitori ai acestui secol”.

Slujba de înmormântare a avut loc a doua zi,

joi, 22 iunie, la ora 14.30, la Biserica Ortodoxă Română. La ora 14.15 au sosit la biserică ambasadorul nostru la Paris, Caius Traian Dragomir, împreună cu academicianul Eugen Simion, poetul Marin Sorescu și cunoscutul om de cultură Dan Hăulică. Cu câteva minute înainte de ora 14.30, a sosit și mașina cu sicriul în care se afla trupul neînsuflețit al savantului roman. Slujba de înmormântare s-a făcut, firesc, în limba română, de preotul paroh al bisericii, Radu Apostolescu,

împreună cu un sobor de preoți. După slujbă, sicriul cu corpul neînsuflețit al lui Emil Cioran a fost transportat la Cimitirul Montparnasse și înhumat în vecinătatea altor corifei ai spiritualității românești, Constantin Brâncuși și Eugen Ionesco.

Revenind la cartea lui Ionel Necula, *Cioran - scepticul nemântuit*, autorul își divulgă meseria de profesor, declarând explicit că volumul „se adresează în special elevilor din cursul liceal”. Procedând didactic, primul capitol al lucrării insistă pe câteva repere biografice ale viitorului savant:

anii copilăriei și legătura cu locurile natale, școala și tinerețea, opera filosofică, viața în Franța etc.

Născut în Rășinari Sibiuului, într-un loc mirific, în care „cerul se sprijină pe creștetul oamenilor”, locul copilăriei despre care Cioran va spune mai târziu că ar da „toate peisajele lumii pentru cel al copilăriei mele”, acolo unde „Copil fiind, îmi petreceam tot timpul afară, în munți, de dimineața până seara, ca un animal sălbatec”. În timpul liceului, parcurs la „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, „a sărit din copilărie direct în filosofie”, după propria-i mărturisire, iar la universitate a fost fascinat de autoritatea profesională a lui Nae Ionescu. În 1934, la vârsta de 23 de ani, publică prima sa carte, „Pe culmile disperării”, iar trei ani mai târziu

primește o bursa din partea Institutului Francez de la București pentru susținerea doctoratului la Sorbona. Urmează perioada pariziană și crearea marii sale opere.

Ionel Necula este un excelent analist al operei gânditorului Cioran. „Orice gânditor, de data aceasta Cioran, spune Necula, este un filosof în potențialitate și orice gând, într-o devenire problematică, poate deveni filosofie.” (p.19). De fapt, Ionel Necula își intitulează, semnificativ, primul dintre capitolele cărții „În căutarea sensului pierdut al filosofiei”. „Ar trebui ca filosofia să lucreze cu mai multă osârdie la redobândirea lirismului inițial, la substanța rostirii, la recuperarea funcției sale originale - aceea de a desfăta spiritual, de a se ancora în problemele cetății, de a deveni practică și non-productivă.” (p.23). Vitalismul lui Cioran, al gândirii sale, se regăsește și în relația duală pe care el o stabilește între filosofie și poezie. „Numai poezia poate lua pulsul vieții direct, în zbaterile ei temperamentale, nemistificate de filosofie.” (p.25), spune el.

Pentru a fi și mai convingător, de fapt, determinant, Ionel Necula demonstrează/argumentează prin opera lui Cioran, într-un întreg capitol, al doilea, că între filosofie și poezie este o relație de convergență. În zorii istoriei, oamenii erau mai aproape de poezie decât de filosofie. La drept vorbind, spune Cioran, „poezia nu înflorește decât dincoace sau dincolo de civilizație, mereu la marginile ei” (p.29). Mai mult, Cioran „păstrează pentru poezie o anumită ascendență”, „îmi pare că ultimul poet știe mai mult decât cel mai mare filosof”, recunoaște chiar filosoful.

Deosebit de dens, ideatic, este capitolul dedicat etnicului românesc. „Ispita unei filosofii în coordonate etnice, spune Necula, indică, probabil, și o maturizare a conștiinței românești”. Ionel Necula își argumentează ideea prin opera în domeniu a unor mari personalități românești, de la Eminescu la Constantin Rădulescu Motru și Simion Mehedinți, de la Ion Petrovici și Nae Ionescu la Mircea Vulcănescu și Constantin Noica, de la Lucian Blaga la Dumitru Stăniloae. În context, Cioran vorbește și el „de un specific național, dar nu în sensul exacerbarii lui”, de faptul că „supremația noastră spirituală și politică în sud-estul Europei trebuie să ne fie obsesia politică de fiecare zi”.

Cioran se dovedește inedit și în ceea ce privește filosofia conceptului de „devenire românească”, chiar dacă „subiectul era încă fierbinte, priticcit îndelung și

cu mare risipă de argumente de toate spiritele mari ale țării, de la Eminescu și Xenopol, până la Maiorescu, Stere și Ștefan Zeletin” (p.45). În cartea sa, „Schimbarea la față a României”, „o carte patetică, temperamentală și provocatoare”, apărută în 1936, când autorul avea doar 25 de ani, Cioran privește istoria României „fanatic”, schimbarea la față a României trebuind să înceapă, spune el, „cu extirparea unor vulnerabilități structurale și a acelor sterilități ființiale care să-i asigure depășirea condiției de reptilă și o spiralare istorică”: scepticismul și pasivitatea istorică, absența destinului, luciditatea histrionică, democratismul plat și anchilozat al vieții politice contemporane, gâlceava parlamentară nefertilă, opacitatea politicului la valorile spirituale etc. Nu vi se pare că marele Cioran este contemporan cu noi?

Ionel Necula continuă „dezvăluirile” despre concepția filosofico-istorică a „scepticului din Rășinari” în capitolele „Linii peste o epistemologie a istoriei”, „Între istorie și utopie” și „Paradigmele căderii în timp”. Deosebit de profesionistă, așa spune în spirit cioranian, este și Addenda care-i pune și mai mult în lumină concepția filosofico-istorică și opera lui Emil Cioran: *Lucian Blaga și Emil Cioran în relație polemică*, *Emil Cioran, amfitrion al interogațiilor* și *Cioran și admirările sale vivante*.

Cartea scrisă de filosoful tecucean Ionel Necula, *Emil Cioran - scepticul nemântuit*, este o carte „grea”, o carte de știință, autorul bazându-și discursul pe cele peste 20 de opere ale „scepticului nemântuit”, inserate la bibliografie, cât și pe o serie de articole și studii semnate de mari personalități în domeniu, printre care Mircea Eliade, Lucian Blaga, Constantin Noica, Gabriel Liiceanu, Dumitru Stăniloae, Nicu Steinhardt, Petre Țuțea, Ion Petrovici, tecuceanul, Lucrețiu Pătrășcanu ș.a.

Emil Cioran - scepticul nemântuit trebuie citită la birou, cu creionul în mână, cu mintea limpede, cu sublinieri și adnotări, reveniri și confruntări, atât pentru cultura generală, cât și pentru examene, în mod deosebit de către elevi și studenți, de către profesori și oameni de cultură. Ionel Necula restituie culturii românești una dintre marile sale personalități. În încheiere, un îndemn pentru Ionel Necula de a continua descoperirea lui Cioran!

* Ionel Necula, *Cioran - scepticul nemântuit*, Editura Demiurg, Tecuci, 1995

Clipa de un an lumină

Dumitru ANGHEL

Noua carte, de lirică filosofică de data aceasta, *Clipa de un an lumină*, Editura Editgraph, Buzău, 2014, 182 de pagini, beneficiază de o structură tematică de autor, în nota de rigoare și disciplină ideatică a unui matematician, discipol al lui Pitagora, Ioan Toderiță, care este și autorul unei lucrări-argument: *Ion Barbu: Categorii abisale matematice*, oarecum atipică pentru preocupările sale literare, dar în legătură firească cu poezia matematicianului Dan Barbilian și cu critica literară de astăzi, argumentată de scriitorul de la mal de Dunăre în cartea sa de exegeze: *Spațiul vectorial al limbajului literar*, apărută în anul 2013.

Volumul *Clipa de un an lumină* și celelalte două de care aminteam, ca și întreaga operă literară a scriitorului Ioan Toderiță, se află sub semnul unei diversități stilistice statuată de *alibiul* originalității și al unei ușor sfidătoare atitudini de... „reformator” sau, mai cuminte, de *pionier*, de pionierat, într-un domeniu în care... „îndrăzneala” este catalogată fie inconștientă, fie formă riscantă și vulnerabilă de genialitate, de talent de excepție...

Sper să nu exagerez, pentru că tot parcursul scriitoricesc al domnului Ioan Toderiță s-a aflat permanent sub semnul imprevizibilului și al zglobiului... *ce-o să-mi faceți!?*, în ciuda faptului că personalitatea sa este marcată de educație tradițională, rigoare și disciplină, cum afirmam mai sus...

Scriitorul gălățean are o încrâncenată manieră stilistică de a scrie altfel, mereu altceva, care să nu semene cu ceea ce a mai scris, de a nu se repeta, nici măcar atunci când a avut șansa reușitei și *girul* originalității; plusează pe *miza* *norocului* și chiar a *necesității și întâmplării*, excluzând *cacealmaua* din jocul de poker al artei literare; și-a evaluat prudent și onest șansele și a ieșit cu... *Asul din mânecă*, doar când a avut

certitudinea că poezia, proza sau istoria și critica literară din portofoliul său de creație s-au justificat prin calitate și valoare perenă. Altfel, domnul Ioan Toderiță este un tip pașnic, cu tabieturi sociale care nu-i tulbură echilibrul și nici nu-l fac să iasă în prim-plan cu ifose de circumstanță.

Argumentele mele țin de evidența strictă a unei romantice delectări și a unor nostalgii, aparent fără obiect, din care s-au născut romanele *Războiul lui Puf*, Editura Axis Libri, Galați, 2010, un concept epic ca o antiepopoe a *Răului*, văzut din perspectiva intervenției brutale și dezechilibrante a omului în filosofia religioasă sau științifică, darwiană, a zăbovirii pe planeta Pământ, prin grație divină sau după legile perpetuării speciilor din Haosul Universului, în ideea înțelegerii cauzelor, care au dus la înfruntarea perpetuă dintre oameni, singurele ființe

raționale, de la arcul și săgețile Comunei Primitive, până la confruntările confesionale ale unui Ev Mediu bigot, ori naționalismul și intoleranța religioasă contemporană, de tipul *Statului Islamic*, intolerant până la absurd, convertit în terorism mondial.

Urmat de alt roman, *Moșia*, la aceeași editură gălățeană, doi ani mai târziu, în 2012, ca o epopee anticomunistă, începută într-o comunitate rurală la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial și continuată după algoritmul politicii de... *ocupatie și dictat* al Conferinței de la Potsdam, când Truman, Churchill și Stalin au desenat, pe hartă, granițele Europei de Est și au dat *undă verde* Războiului Rece, cea mai anacronică și dezastruoasă formă de dialog ideologic internațional.

De la *roba* sobră și justițiară a unei *umbrele conceptuale*, aparent rigidă și insinuant partizană a *prozei* din cele două romane, *Războiul lui Puf* și *Moșia*, ambițios și orgolios, poetul Ioan Toderiță a îmbrăcat *fracul și redingota* de ceremonie ale *poeziei*, dar nu una cuminte ca în vremurile blânde și cucernice ale „Psaltirii în versuri” a Mitropolitului Dosoftei, ci s-a lăsat atras de *ars poetica* simbolică și sugestivă a unei personalități literare, de notorietate europeană, Stephan Mallarmé, zis Etienne, ca o reverență decentă și respectuoasă adusă civilizației franceze, literaturii franceze, Parisului, ca metropolă culturală, și a publicat, tot la Editura Axis Libris, în 2010, volumul de versuri *Bună seara, domnule Mallarmé!*, cu un titlu ca o metaforă elegantă și provocatoare, cu totul originală. Sigur, i s-a părut interesantă tehnica literară prin care limbajul comun, demonetizat, a fost înlocuit de unul propriu, cu efectele stilistice ale unei *sintaxe dislocate*, a pluralității semantice generată de ambiguitatea metaforică, ca și dispoziția savantă, de efect vizual și auditiv, a caracterelor tipografice convertite în artistic.

Iar în cartea poetului gălățean, cu o direcționare a sensului cuvântului, metaforic în exces, spre un miraj al creației artistice, între sugestie răsturnată și ambiguitate provocatoare de ermetism, a rezultat un fel de... *à rebours*, ca o reverberație *în răspăr* și cu consecințe imprevizibile de percepere; adică, o poezie aparent agresivă, cu un potențial nonviolent, ca un val uriaș, care se potolește la țarm, cu consecințele unui *tsunami* obosit, sleit de puteri, și cu emoția poetului în stare pură, într-o prozodie și o

tehnică sincopată, savant orchestrată.

„Recidivează” doi ani mai târziu, când domnul Ioan Toderiță publică volumul de poezie modernă, modernă, modernă: *Vâltoarea clipelor eșarfe*, cu „îndrăzneli” prozodice și formule literare, cu care a surprins, ca de fiecare dată, prin care își adjudecă propriul *scenariu* de creator și-și reprimă drastic orice orgoliu sau psihologie de răsfățat; o formulă absolut inedită de frazare poetică, cu totul armonică și echilibrată semantic, realizată prin sfidarea regulilor gramaticale, care să dea o perspectivă multiplă lirismului; șarjând uneori, într-o cavalcadă de ambiguități semantice și de topică îndrăzneță, dar ca o obsesie a perfecțiunii.

Noua carte, *Clipa de un an lumină*, adună 156 de poeme grupate editorial pe cinci capitole cu o medie de 30 de structuri lirice fiecare: Capitolul I, *Tușele transfigurării*; Capitolul II, *Vers melodic, fredonând*; Capitolul III, *Cultul hain*; Capitolul IV, *Suiș în avatar* și Capitolul V, *Plinul conștiinței*, titluri împrumutate aleatoriu de la câte o poezie din fiecare capitol.

Spuneam mai sus că domnul Ioan Toderiță nu se repetă, este omul *premierelor* cu *stagioni* lirice, cu un *diapazon* în *La major*, ca o *sarabandă* năvalnică, sentimentală, de nestăpânit, uneori, sau ca un *menuet* festiv, grav sau ceremonios, alteori. De data aceasta și-a stabilit tempoul în gamă majoră, și prozodic, și tematic, cu o poezie de filosofie aplicată cu reverberații lirice de... *nonaccept*, din considerente de etică și de recesiune sufletească cu impact devastator în momente de cumpănă și de neadaptare, de conflict cu *o lume* bântuită de legile nescrise ale hazardului: „Labirintul cu frisoane, despre inimă vorbesc,/ stăpânește cotropirea rotunjimii unei pleoape,/ cu săruturi inocente și-nceput de nefiresc,/ somn de veghe-n omenirea simțămintelor mioape”, o strofă din poemul care deschide cartea și capitolul I, *Tușele transfigurării*, pag. 7; ca o *uvertură* și un algoritm tematic pentru întregul volum.

Un *univers* și toată inutila zbatere umană pentru orice inaccesibil ideal sperat, ori o necesară cale de drenaj: „Veniți, sfârșiți apocalipsul! .../ Jumate-n scris, să-ți vezi înscrisul,/ Jumate-n vis, că visu-i vesel: ce-o să fie Ea și El” (poemul *Apocalipsul*, pag. 29).

Poeme în prozodie amestecată, între formule

clasice, bătătorite, dar și în maniera îndrăzneată, uneori prea îndrăzneată, a versificației moderne, în capitolul II, *Vers melodic, fredonând...*, pe o tematică, asemeni unui *atac de panică*, mai mult mimat decât evident, cu accente ușor ironice, de fapt contestatare, ca o *indigestie estetică*, din perspectiva unei debusolări sufletești controlată prin demitizare: „Un sentiment resuscitează/ o muribundă-n debara:/ o inimă ce nu cutează,/ să bată cuie-n tinichea” (poemul *Inima ta și-a mea*, pag. 43), în metrică tradițională, *catren* cu rimă încrucișată.

Sau, un poem în prozodie modernă, ca o proză lirică: „Registrele mâinilor divine reinventează laboratoarele exhaustive/ - acesta este primul vers!/? -/ sub credințele nocive” (cel de-al doilea vers), din poemul *Democrit*, pag. 51, cu o trimitere ideatică, tematică la *postulatul* marelui filosof al antichității: „fericirea constă în moderația dorințelor”.

Capitolul III, *Cultul hain*, modifică abrupt tematica direcționată spre o lorică la granița fragilă, vulnerabilă între un existențialism în ritualică creștină, de amvon, dar cu incantații atee... de paradă!: „De unde, Doamne, până unde? aceste legi să/ poți pătrunde?/” primele două versuri din poemul *Anafora 2*, pag. 86; și „De unde îmi iau privilegiul,/ de-a fi stăpân/ pe-al meu cortegiu?”, și ultimele două versuri. Versuri dintr-un capitol din această carte, dar și din toate volumele de poezie ale domnului Ioan Toderiță în care este cultivată, experimentată o... „brambureală” prozodică, certamente novatoare, care pune pecetea pe o anume, sfidătoare tehnică de versificație. Există aici, în acest capitol, o nonșalantă înclinație spre o... „dezordine studiată”, pentru că, alături de poeme, cu ritm și rimă, ca la școală, *sonete*, poezie de formă fixă, adică, sau poeme în metru popular, ca niște *doine* sau *balade* haiducești, sunt puse în pagină *docte* proze lirice, pigmentate cu *citate* savante, dar și cu poeme săltărețe, vivace, ca un *olé* din muzica lui Manuel de Falla, ori șugubețe *cascade lexicale*, ca un pizzicato de Paganini: „Sufletele, barbarele, ortodia-gonalele/ răsfirate plante/ în pante/ banale” (*Sufletele*, pag. 100).

Capitolul IV, *Suiș în avatar*, ca o... „Golgotă” a liricii poetului de la Dunărea de Jos pe tema dilematică a *dualității* filosofice și existențiale, care frământă mintea Omului: creație divină, cu părinții

străbuni, Adam și Eva, sau Evoluția speciilor darwinistă?!: „Omul e o parte dintr-un OM SUPREM,/ Dinaintea vorbei șade șoapta-n șarpe.../ «Mușcă!», e păcatu'nfăptuit în toate.../ Noi'nafara lumii suntem doar un semn” (*Omul suprem*, pag. 107).

O poezie pe portative lirice între „credință și tăgăda”, ca la Tudor Arghezi, cu *amprenta* unei prozodii tipic „toderițiană”, anunțându-l *nu pe Godot*, ci pe Nichita Stănescu, cu *Necuvintele sale*, sau pe Marin Sorescu; o poezie majoră, demonstrativă și convingătoare a domnului Ioan Toderiță, venită dinspre cultura sa filosofică și *modelele* reprezentative, *Aristotel* și postulatul său: „natura ca un imens efort al materiei de a se ridica până la gândire și inteligență”; *Democrit*: „fericirea căutată în moderația dorințelor”; *Heraclit*: „Focul - elementul primitiv al materiei; *Platon* sau *Socrate*, cu teoria ideilor și a dialogului; cu toții în poeme reprezentative...

În fine, capitolul V, *Pliul conștiinței*, pliat pe aceeași obsesivă și dilematică pendulare boemă între creștinismul de amvon și conștiința atee în derivă, pe laitmotivul *dual* între credință și tăgadă, cu o singură intervenție din poemul *Kierkegaard*, de la pag. 149: „Relația mea cu Dumnezeu e «personală»/ Să mergi pe urmele credinței tale!”, potrivit *conceptului* *angoasei* din „filosofia pesimistă a existenței”, promovată de teologul și filosoful danez.

Ultimele cinci poeme din volumul *Clipa de un an lumină* sunt *sonete*, structuri lirice de formă fixă și de tradiție, în literatura europeană și românească, de la Petrarca sau Shakespeare la Mihai Eminescu. Poetul Ioan Toderiță *inovează* și la acest compartiment prozodic, *sonetul*, pentru că, la tematica unei dilematice opțiuni spirituale între *Divinitate* și *satana*, concluzia finală este transferată ultimelor două versuri, în maniera *fabulei*, culese cu un alt corp de literă, cu valoarea unor *precepte* din Vechiul sau Noul Testament pe teme de mentalitate creștină: „În deșertul timpului, suflarea mi-i desagă,/ Dumnezeu e prea aproape, «să mă vadă!»” (*Deșertul timpului*, pag. 175) și „*Satana-mi spală sufletul cu vin/ și-mi cere-o clipă, morții, să mă-nchin*” (*Clipa risipește veșnicii pedante*, pag. 173), între descumpăniri sufletești și opțiuni adiacente.

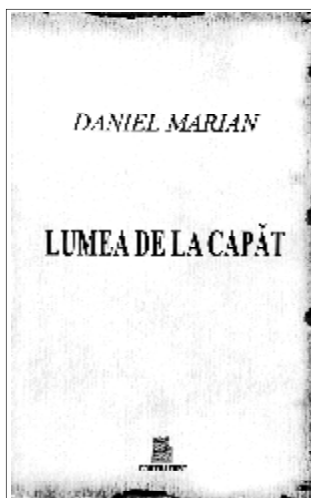
Octavian MIHALCEA

Metamorfoze ale ființei

Versurile lui Daniel Marian, din volumul *Lumea de la capăt* (Editura Contrafort, Craiova,

2016), scot în evidență plurivalente peisaje ideatice, siderale locuri interioare ce au darul de a ne solicita neîncetat capacitățile hermeneutice. O foarte bună stăpânire a efectului poetic îl determină pe autor să aleagă în cunoștință de cauză momentele când metafora sau discursivitatea intervin pentru fundamentarea versurilor. Pulsațiile ating niveluri considerabile, provenind dintr-o constantă existențială care impresionează. Se remarcă elocvențele esențializări prezente în carte. Anumite abordări ermetice contribuie la potențialitatea unor puțin obișnuite extensiuni lăsate în seama descifrărilor ulterioare, de către „partizanii artelor oculte”. Așa e declarat într-un „poem nevralgic”. Glisările au valori considerabile, parcă pentru a ne anunța că la fiecare pas pot interveni fenomene radicale: „treceam în fugă pe la marginea tuturor lucrurilor/ mă urmăreau prejudecăți ce țineau de logica umană/ cei de-o seamă cu mine m-au mai strigat/ de două sau trei ori în cor/ apoi mi-a fost uitare și atât// nu mai știam pe unde se poate intra/ într-o altă aranjare a totului/ înfricoșat de faptul că înaintea mea/ părea a nu mai fi nimic/ m-am dat câțiva pași înapoi și/ nu mi-a mai fost uitare și/ nu mi-a mai trebuit nimic/ nebun fugeam către casă”. Vitalitatea și thanaticul se combină într-un susținut ritm turbionar, pe fondul marilor întrebări care întotdeauna au animat spiritul. Un aparte ton abisal caracterizează versurile din *Lumea de la capăt*. Imaginarul zămislește generoase doze de mister. Jocurile de cuvinte, nebănuitele efecte pe care le iau acestea, accentuează prezenta atmosferă greu încadrabilă. Odată cu parcurgerea mai multor texte, ne încercăm tot mai pregnant senzația asistării la desfășurarea unor inopinate procese revelatorii cu darul de a repune totul în discuție. Latura abstractizantă s-ar putea revendica de la fascinația temelor esoterice, așa cum, speculativ, putem alătura următorul poem ideaticii hermetice: „sâmbure de aur/ luna ținea în dinți o creangă de aur/ unii spun că s-a făcut un drum/ prin mare - dar nu cred// e o arătare pe-o față/ a copacului;/ o creangă mai e în cer alta pe pământ/ și alta alunecând pe șira spinării zeului/ încrângându-l înrămurindu-l/ tot în aur// de aceea el strigă/ i-e teamă că ar putea fi prefăcut/ în statuie.” Frecvent, corporalizările poartă accentuata

amprentă a spiritualului, sinteză dintre cele mai atipice. Paradigma Lunii tutelează tot acest ambient evazionist, toate valorile inimii, cu ambitus fluid și de o cromatică autumnală. Fluxul ideatic al lui Daniel Marian merge în sensul marii poezii. Una dintre numeroasele sentențiozități marcante: „absurdă e fuga de sine/ absurdă e fuga de sine/ scrieți-vă undeva/ pe carne sau pe suflet/ și nu uitați/ absurdă e fuga de sine”. Parcurgând asumata complexitate a poeziilor din *Lumea de la capăt* avem acces la anumite metamorfoze ale ființei, populate cu diverse tristeți, cu spectaculoase alunecări ale gândului. Mirajele sunt bine integrate aici. De multe ori, secunde au natură enigmatică și scot la iveală penetrante elemente lirice. Pe distanța dintre „răul subteran” și „râsul subteran” se petrec toate actele lirice ale cărții, purtând alături, în permanență, spectrul neantului. Foarte atașant următorul „trucaj” rezonând *art nouveau*: „îngerii de ceață îmi tatuează pe piept/ fluturi ca niște inimi -/ ascult cum inima plânge/ în mine de ciudă// trece amurgul ca o frânghie/ mi se încălcește în fluturi/ de mi-i încrețește de tot/ și mi-i zbenguie// îngerii aranjați frumos deasupra/ la dreapta și la stânga mea/ îmi aruncă ocheade mânuși/ spray de înnebunit fluturi// ah! îmi iau fluturii în dinți/ așa cum toamna ia/ rănilor din frunze -”. E sesizabilă amprenta evanescenței, cu patina abstractei stranieți etalată plener. Impresionează vertijul tainelor nocturne, generat de reprezentarea finitudinii din noi. Copleșiri tomnatice învâluie sufletele și inspiră variate metamorfoze cu sens multiplu. Accentuată încadrare onirică, „pașii poetului trudind -/ pământ și cer deopotrivă înmiresmare/ câmpul acesta de la marginea somnului”. Daniel Marian revarsă asupra cititorilor un potop de... înțelesuri. Unele transfigurări ce provin din spațiul cazon se dovedesc mereu surprinzătoare, pe fundalul peisajului animat de relativități. Câteodată se deschid porțile percepției modificate: „aud lătrat de câine/ prin sere de ochi/ alunec spre pat - colțul/ zilei se-ntinde/ ca o coală albă pe lângă ferestrele ciuruite de frig/ trec gălăgioși copii și zăpezi/ bubuitoare// alene noaptea/ ca o pisică borțoasă -/ se vor naște forme/ ale delirului/ traversez cu ceva care seamănă a plută/ oceanul înfometat de toate/ și de mine”. Greu evitabila „muzică simplă a nenorocului” este profund internalizată de poet. Balansul suplicierilor animă o seamă de poezii din carte. Sunt încercate succesive evadări în diverse *paradisuri* care asigură frânturi de nemurire. Periplusurile prin lumi imaginare camuflează neîncetate căutări.

Ioan Gh. TOFAN

Răfuieți de cartier

fragment din romanul *Pe malul de lut al fluviului*

În țară, după încheierea colectivizării, situația se așezase în ordinea dorită de autorități, deși se spunea că mai era mult de lucrat în această privință. Regimul partidului unic părea a se fi instalat pentru eternitate, majoritatea oamenilor se resemnaseră, adaptându-se din mers. *Lăgărul socialist*, în frunte cu Uniunea Sovietică, era mai puternic ca oricând. Republica Populară Română făcea parte din acest bloc, dar și din structurile militare ale Tratatului de la Varșovia, trebuind să joace după cum îi cânta *prietenul de la răsărit*. În ultima vreme însă, sub conducerea lui Dej, Partidul Muncitoresc Român mișca în front, mărâind împotriva pretențiilor de hegemonie tot mai mari ale sovieticilor. Puțini însă erau cei care aveau acces la asemenea informații.

Viața însă își urma cursul ei, mai mult sau mai puțin firesc, în orașul de pe malul de lut al fluviului. Principala grijă a oamenilor cu venituri mici și foarte mici, care formau majoritatea locuitorilor, era aceea de a avea ce pune zilnic în farfurie și de a-și trimite odraslele la școală. Prea puțini însă aveau pregătirea și voința necesară, ca să le poată urmări îndeaproape activitatea școlară. După absolvirea celor șapte clase elementare, mai mult de jumătate dintre copiii acestor familii intrau la școlile profesionale din oraș, ca să învețe o meserie. Din generația lui Ionel Corban, a celor care locuiseră sau mai locuiau încă în cartierul din preajma Pieței Vechi (demolările și construcția de blocuri schimbând galopant perspectiva), puteai să-i numeri pe degetele de la o mână pe cei care intraseră la un liceu. Chiar dacă se aflase printre aceștia din urmă, Corban clacase pe traseu, fiind exmatriculat în clasa a IX-a. Deși nu mai locuia în zona Pieței Vechi, nu-și părăsise vechii prieteni. Se înregimentase alături de ei, ca elev al acelei megașcoli profesionale, care urma să producă muncitori pe bandă rulantă pentru uriașul combinat siderurgic, aflat în plină construcție. Refuzase categoric să se mai întoarcă la școala medie, așa cum i se spunea atunci liceului. Ca și prietenii lui, nu acorda o atenție deosebită școlii. Învățătură era pentru totilari. Trebuia să asimileze din materiile predate doar strictul necesar pentru trecerea clasei. Regula nescrisă era ca majoritatea timpului liber să-l petreacă în stradă, cu prietenii. Chiar și familia se afla pe plan secund când era vorba de gașcă. Mândria de a face parte dintr-un asemenea grup, pe care îl considera net superior altora,

similare, era nemăsurată. De atâta orgoliu nu-și mai încăpea în piele, de parcă ar fi fost membrul cine știe cărui club select. Ce puteau totuși să facă în oraș băieții din Piața Veche, în afară de a juca fotbal tot mai rar în curtea bisericii Precista, de a arde gazul pe malul Dunării, de a tăia frunze la câini pe băncile de pe faleză sau de se plimba fără țință pe bulevardul Republicii? Ei bine, nu mare lucru! Să asculte muzică bună, făcând rost de cât mai multe discuri, și să învețe noile dansuri moderne. Ar mai fi trebuit să se îmbrace după ultima modă, deziderat mai greu de atins, și, neapărat, să nu scape premierele filmelor aduse săptămânal în cele două cinematografe mai importante din centrul urbei, respectiv *Mihai Eminescu*, aflat în vecinătatea parcului cu același nume, și *Maxim Gorki*, de lângă librăria *Cartea Rusă*. Filmele sovietice și cele ale țărilor socialiste nu lipseau de pe ecrane, dar de la un timp acestea erau expediate, inexplicabil pentru cei care nu cunoșteau dedesubturile politicii, la cinematografele mai mici. Pictorilor locali li se cerea tot mai des să facă reclame unor pelicule ale cinematografelei occidentale, în speță italiană, franceză sau chiar americană. Predominau coproducțiile franco-italiene, acestea fiind, mai întotdeauna, și cele mai spectaculoase. Filmele mai speciale, ale neorealismului italian, sau cele filme englezești, ale așa-zisilor *tinerei furioși*, poposiră aproape neobservate pe ecrane, atrăgând un public mai restrâns, cel al cinefililor. De succes aveau însă parte din plin filmele istorice, cele polițiste, cu mafioți mai ales, dar și comedii ușurele, fără conotații politice inconvenabile pentru regimul politic al R.P.R. Actori ca Alberto Sordi, Vittorio de Sica, Marcello Mastroianni, Gina Lollobrigida, Sophia Loren, Claudia Cardinale, Bourvil, Fernandel, Alain Delon, Jean-Paul Belmondo, Jean Gabin, Lino Ventura, Brigitte Bardot ș.a., umpleau sălile cinematografelor până la refuz, iar în ziua premierelor, în perioada anului școlar, la matineul de luni, când elevii și studenții chiuleau cu entuziasm de la cursuri, biletele care se vindeau la negru de către șmecherii orașului costau dublu sau triplu. Pentru că veni vorba, în Galați, câțiva dintre acești șmecherași, care se ocupau și cu schimbul ilegal de valută din fața hotelului Dunărea, au ajuns după revoluție prosperi oameni de afaceri.

Era de neacceptat ca băieții din Piața Veche, indiferent unde învățau, să lipsească de la aceste premiere. Dacă se afla și Izu printre ei, aveau biletele asigurate la preț normal. Mic și slab, cu un tupeu ieșit din comun, reușea întotdeauna să se bage în față la casa de bilete, strecurându-se ca un țipar prin busculadă, ignorând protestele *fraierilor* de la coadă, după cum îi blagoslovea, reușind să le ia fața chiar și

șmenarilor amintiți mai sus.

Se mai întâmpla ca Ionel Corban să nu-și întâlnească de câte ori dorea prietenii din Piața Veche. După ce, în acel an, se terminaseră de construit și ultimele blocuri turn din apropierea Dunării, iar malul străzii Mazepa fusese terasat, pe buza lui ridicându-se un gard din șipci zăbrelite, apărură și băncile din apropierea scărilor care coborau la malul Dunării, la a căror trepte se mai lucra încă. Sub acele scări avea să fie deschis restaurantul cu terasă *Valurile Dunării*. În interiorul acestuia, un mozaic superb, care te putea trimite cu gândul la vechile locuințe grecești și romane, urma să fie admirat pe peretele din nord al incintei. Astăzi este ascuns de priviri într-o locanță extinsă, care stă mai mult închisă, adăugată unui conglomerat de cârciumi kitsch-oase, înghesuie una în alta, ca într-un turn Babel.

Dacă nu vorbise din ajun unde să-i întâlnească, băieții erau mai greu de găsit, așa cum avea să se întâmple și în după-amiaza aceea de iulie toridă a anului 1962. Trecuse întâi pe lângă biserica Precista, dar nu-i găsi în curtea pietruită a acesteia, așa cum de altfel se aștepta. Coborî apoi pe strada Grigore Ghica, deschizând degeaba poarta unde locuia familia Chitic. Nici tipenie în curte. Ajuns în dreptul casei unde locuia Izu, îl strigă din stradă, răcindu-și gura de pomană. Ocoli colțul, trecând pe lângă casa Miței Chioampa, aflată în mica intersecție. Ajungând pe strada Mazepa, pe malul terasat, se uită peste o poartă joasă, unde locuiau familiile Zamfir și Bălan. Curtea era pustie. Dezamăgit, își ridică privirea spre hulubăria de plasă, montată pe acoperiș, unde porumbeii uguiau de zor, înfoindu-și penele. Îi urmări cum fâlfâiau din aripi, fără să zboare, rotindu-se în jurul porumbeștelor, în dansul împerecherii. Nevăzând pe nimeni care să-l poată certa că nu folosește treptele aflate nu departe, coborî pe cărarea terasei sterpe, bătătorită de alți grăbiți ca și el, aflată mai la îndemână, puțin lipsind să nu cadă în nas pe platoul de beton. Își frână înaintarea, agățându-se cu mâna dreaptă de una din băncile din lemn, proaspăt vopsită în verde, care lucea sub razele soarelui ce tocmai se pregătea să se pitească pentru câteva minute, în drumul lui spre apus, după una din turlile străvechii biserici Precista. Se opri locului, uitându-se la buricele degetelor și înjurând printre dinți. Își scoase batista, încercând fără succes să-și șteargă vopseaua imprimată pe degete. Resemnat, o făcu mototol, strecurând-o înapoi, în buzunar. Rămase câteva secunde pe loc, privind plictisit singura turlă a bisericii Sfântul Gheorghe¹, aflată pe dealul ciopârțit din dreapta ultimului bloc. Cele două impunătoare biserici fortificate, care străjuiseră până nu demult prăfuitul Vad al Sacalelor, încadrau perfect blocurile turn, dar nu pentru multă vreme. Dincolo, peste marele fluviu, razele soarelui de după-amiază scaldau cocoașele maronii ale munților Măcin, iar umbra acestora se tot alungea înspre aval. Își roti apoi ochii peste esplanadă. Locuitorii orașului nu se înghesuiau să anime locul acela betonat, încă virgin, nici măcar

seara, așa cum avea să se întâmple peste câțiva ani, când faleza avea să se întindă până dincolo de izvorul lui Bondrea, la noua trecere bac. Singurătatea și liniștea nefirească din jur îl înfioră. N-ar fi trebuit să iasă pe caniculă, se gândi. Porni să urce spre centrul orașului pe bulevardul care se despărțea, chiar unde se afla, de fostul Vad al Sacalelor, sau de ceea ce mai rămăsese din acel vad, unde mai supraviețuiau doar casele de pe partea stângă a vechii artere, împreună cu tarabele Pieței Vechi. Blocurile înalte din dreapta, cu simetria lor geometrică și rece, înviorată doar de copăceii firavi care abia se plantaseră, păreau că privesc disprețuitor, prin mulțimea ferestrelor de la etaje, spre casele modeste, unele cu două caturi, ale vechiului cartier, la parterul cărora se mai puteau vedea obloanele închise ale prăvăliilor de odinioară. Merse pe trotuarul stâng, trecând de blocurile cu trei etaje, primele construite în centrul orașului, aruncând o privire în interiorul cofetăriei Corso, care avea ușile larg deschise. Nimeni însă nu ar fi stat înăuntru pe zăpușeala aceea. Două dintre vânzătoare ieșiseră în rama ușii, dar fără să pășească pe trotuarul încă scaldat de razele soarelui. Se opri în loc, neștiind încotro s-o apuce. Brusc se hotărî să treacă strada, ca să vadă ce film rula la cinematograful Mihai Eminescu. Avea vreo cinci lei în buzunar, așa că n-ar fi fost rău, până la lăsarea serii, când centrul orașului avea să prindă viață, să-și petreacă timpul într-o sală de cinematograf. Se putea intra în sală chiar dacă filmul începuse. Nu te dădea nimeni afară în pauză, dacă doreai să vezi filmul de la început. Se uita la cele trei vitrine, unde erau expuse fotografii ale unor scene din filmele care rula în cinematografele din apropiere, când auzi glasul batjocoritor din spatele lui:

- Băi, nasolule, vezi că ai pierdut pe drum cutia asta.

Se întoarse și-l văzu hlizindu-se pe Michal Berezowski, zis Mișka, un brunet cam de vârsta lui. Vorbea căznit, înroșindu-se, de parcă i-ar fi trebuit cine știe ce efort numai ca să deschidă gura. Îl măsură, mirat, din priviri, necunoscându-l prea bine. Gardul înalt al casei lui Mișka, aflat în apropierea casei cu coloane de pe strada Grigore Ghica, unde locuia Ionel, se întindea pe trei străzi - Ghica Vodă, Deșteptării (fostă Adormirii înainte de război) și Roșiori - intrarea făcându-se pe ultima stradă. Erau vecini, dar Mișka îi evita compania, nu numai pe a lui, ci și pe a celorlalți băieți din cartier. Își amintea de micul polonez încă de pe vremea când nu mergea la școală. Într-o zi, când se juca împreună cu Izu în preajma bisericii Precista, îl văzuse trecând tanțoș, prefăcându-se că nu-i cunoaște. Înțelegându-se din priviri, cei doi prieteni începură să strige după el:

Mișka nebunu'

Trage cu tunu'

Împușcă rațele

Mănâncă mațele!

Înroșindu-se mai tare ca oricând, Mișka îi ignorase, nereușind să-și stăpânească lacrimile. Era greu de

crezut că acel îndepărtat episod din copilărie să-l fi supărat așa de tare pe polonez încât să-l încarce cu atâta ură, după cum avea să dovedească mai târziu.

Tatăl lui Mișka era în acele timpuri, în prima jumătate a anilor '50, vânzător ambulant de înghețată. Avea un cărucior care arăta ca un dulap, cu două roți la un capăt și două picioare la celălalt, pe care le lăsa jos, atunci când se oprea. Cu bonetă albă pe cap și încins cu un șorț de aceeași culoare își făcea veacul împingând mașina lui de înghețată pe străzile Roșiori, Sf. Vineri și Alexandru Lăpușneanu, până spre Minervei, unde era Școala Elementară nr.5. Nu o dată, dacă avea ceva mărunțiș prin buzunare, cumpărase înghețată de la domnul Berezowski. Gustul savuros al acelei înghețate de vanilie, luată numai cu cincizeci de bani, pe care bărbatul o răzuia solemn cu lingurița, ca într-un ritual, din recipientul rotund din tablă zincată, îngropat în masa-dulap, nu avea să-l mai simtă vreodată.

Mișka avea în mâini o cutie de pantofi din carton, pe care, mai devreme, unul dintre răzleții *vikingi* (cum erau porecliți muncitorii constructori ai *celui mai mare combinat siderurgic din sud-estul Europei*), care se plimba pe trotuarul din fața parcului Mihai Eminescu, văzând-o zăcând pe mijlocul trotuarului, o luase în șuturi, după ce-și făcuse elan, ca pe o minge de fotbal. De unde să știe *ciocârlanul*, cum i se mai zicea unui țaran venit la oraș, că în cutie era ditamai bolovanul? Mișka, care nu era chiar străin de farsă, înhățase imediat cutia de jos după ce muncitorul, încovoiat de durere, începuse să danseze într-un picior. Văzându-l pe Ionel cum se holba la vitrine, ținând cutia în mâini, se apropie de acesta. Aruncase pietroiul în parc, gândindu-se imediat să-l ia în balon, într-un fel ce nici lui nu-i era prea clar, amintindu-și probabil de poezioara aceea puerilă, care îl jignise atunci, demult, până îi dăduseră lacrimile. Ceva mai la distanță, câțiva adolescenți rufoși, cu mutre încruntate, așezați pe două bănci, urmăreau inițiativa. Erau membrii bandei din parc, condusă de Jiglău, un golan ceva mai mare decât ei, scund și îndesat, care-și purta șapca sau basca trasă mult peste frunte. De trupă se ținea scai un puști cam pocit, zis Flori Chiorul, care mai poate fi văzut și astăzi, bătrân, gârbov și murdar, bântuind prin zona complexului comercial Ancora din cartierul de blocuri Mazepa I.

- Dă-te, mă, din calea mea, dacă nu vrei să-ți trag o bucată! îi răspunse calm Ionel, sigur pe situație.

- Hai să ne batem atunci, dacă te dai așa rotund, îi răspunse chinuit Mișka, scoțând cuvintele rar din gură.

- Mă bat cu tine când vrei și unde vrei. N-am nevoie decât de o mână ca să te pun jos, îi replică, mirat de bățosenia neașteptată a rivalului.

- Păi, hai să ne caftim acum, plusă Mișka, fixându-l provocator.

- Unde, aici? Să ne salte miliția? Ai vrea tu.

- Nu, mergem în gang, la *Popular*.

- Bine, hai acolo, îi răspunse hotărât, dintr-odată.

Știa ce are de făcut. Avea să-l ia din prima la pumni, ori se va repezi să-l apuce de cap, la subraț, așa cum știa el atât de bine, de reușise într-o vreme să-l pună la pământ și pe prietenul lui, Neluțu Zamfir, care era atât de solid, darmite pe...

- O să te ofțici mai târziu că n-ai vrut să iei cutia aia, îi întrerupse gândurile Mișka, cu fața roșie ca para focului din vatră, scremându-se să vorbească de parcă ar fi stat pe vine la umblătoare, după ce intrară pe gangul aflat în stânga cinematografului *Popular*.

Ionel nu-l mai lăsă să vorbească. Dreapta îi zbură din umăr. Mișka se feri în ultima clipă, aplecându-și fulgerător capul. Instinctiv îi expedie cu stânga un upercut. De data asta lovitura îl prinse exact sub bărbie. Se uită la polonez cum se prăbușește, dar, ca la un meci de box, îl așteptă să se ridice. Nu mai apucă să-l vadă în picioare. O ploaie de lovituri, venite din spate, se abătu asupra lui. Căzu la pământ, pricepând ce se întâmplă. Se făcu ghem, acoperindu-și capul cu mâinile. Loviturile de pumn fură înlocuite cu cele de picior. Spera ca boschetarii din banda parcului vor înceta să-l lovească, atunci când ușile de evacuare ale cinematografului aveau să se deschidă în lături, la terminarea filmului. Așa se și întâmplă. Când se auziră zăvoarele, înaintea ca mulțimea de spectatori să se reverse în gang, derbedeii se împrăștiară ca potârnichele. Se ridică greu de jos, împleticindu-se.

Ajuns acasă, maică-sa își puse mâna la gură, așa cum fac femeile de la țară când văd vreo grozăvie. Refuză categoric să spună ce i se întâmplase. Ghiță Corban îl privi doar în treacăt, făcându-și de lucru prin curte. Ionel aproape că nu-și recunoscuse fața tumefiată când se privi în oglinda din camera de la stradă. Ochii nu prea i se mai vedeau în orbite, abia întrezărindu-se prin fantele înguste. Arăta ca un boxer profesionist care pierduse meciul, primind sute de pumni în figură, dar rezistase toate reprizele. Capul îi devenise oval ca un pepene. Îl mai auzi pe taică-său în curte, certând-o pe Mitrița:

- Lasă-l, femeie, în pace! O să-i treacă în câteva zile. Știe el ce face, nu te mai vâita atâta! Așa sunt bărbații, se mai bat uneori, dacă nu pleacă la război. De-aia nu poartă fustă ca tine.

- Păi, da! Surcica nu trebuie să cadă departe de buturugă. Ce-ți pasă ție?

Vreme de mai multe zile băiatul rămase în casă ca să i se dezumfle fața. După ce începu să vadă mai bine, își omorî timpul citind toată ziua, dar abia așteptând să coboare în Piața Veche, ca să-și reîntâlnească prietenii. Nu putea lăsa așa lucrurile. Banda zdrențăroșilor din Parcul Eminescu trebuia pedepsită.

Note:

¹ În noaptea de 29-30 octombrie 1962, biserica Sf. Gheorghe din Galați, ridicată în anul 1664, monument de arhitectură al orașului, a fost demolată cu ajutorul unei remorci (parămetalică groasă), înfășurată pe turlă, care a fost trasă apoi pe Dunăre de un remorcher.

(va urma)

Măștile inocenței: expoziție de artă naivă a artiștilor gălățeni

Expoziția „Măștile inocenței”, semnată de artiștii gălățeni Mircea Cojocaru, Ioana Gheorghiu și Doina Moldoveanu, a fost prezentă timp de trei săptămâni pe simezele Sinagogii Neologe Zion din Oradea, spațiu cultural neconvențional. Vernisajul a avut loc la sfârșitul lunii iulie, în prezența a zeci de orădeni iubitori de cultură, dar și a câtorva turiști români și străini. La vernisaj au participat și câțiva colecționari de artă naivă, din Timișoara, Oradea și București.

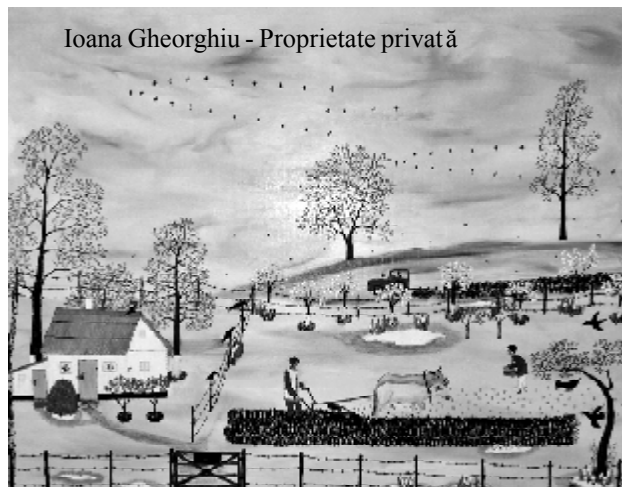
Expoziția, cuprinzând un număr de 60 de tablouri de diferite dimensiuni, a fost deschisă de prof. dr. Aurel Chiriac, directorul Muzeului Țării Crișurilor: „Expoziția se înscrie în ceea ce înseamnă școala românească de pictură naivă. Aș putea spune că este o certitudine a acestui gen de artă. Observați cromatica, mereu pură

și luminoasă. Putem afirma că măștile inocenței, stările acesteia, valențele inocenței, pentru că inocența n-ar trebui să poarte mască, relevă spațiul nostru, locul nostru comun. Cei trei autori gălățeni păstrează tradiția, sunt artiști foarte buni. *Măștile inocenței* este o expoziție ce

servește artei naive românești și confirmă valoarea artiștilor naivi români în contextul european al acestei arte”, a spus Aurel Chiriac.

În sală, pe lângă orădeni pasionați de frumos, s-au aflat și turiști, aflați în trecere prin Oradea. Printre ei, Ewa și Tomek Nowakowsky, din Katowice (Polonia): „Ne place foarte mult arta naivă românească. Este admirabilă această expoziție și ne bucurăm că am avut șansa de a participa la acest eveniment cultural”.

„Noi ne străduim să menținem treaz interesul pentru obiectivele turistice din oraș, iar aceste expoziții de artă naivă, care au loc periodic în Turnul Primăriei sau la Sinagoga Neologă Sion, contribuie la creșterea atractivității acestora. Pot să confirm că turiștii străini apreciază și cunosc acest gen de artă”, a declarat Angela Lupșea, șefa Fundației pentru Protejarea

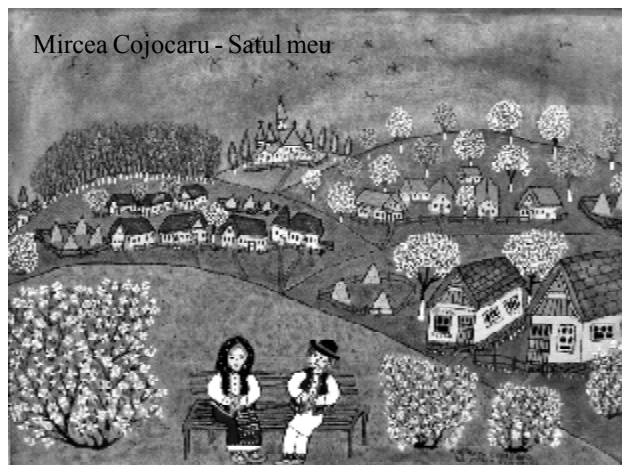

Monumentelor Istorice Bihor.

Asociația Artiștilor Naivi din România, organizație cu serioase inițiative de proiecte culturale, este o organizație profesională unică în România, dedicată exclusiv artei naive, iar expoziția găzduită de Sinagoga Neologă Zion face parte dintr-un amplu proiect de popularizare a acestui gen de artă, din ce în ce mai apreciată și mai admirată la nivel internațional.

Toate aceste manifestări culturale converg către ediția a IV-a a Festivalului Național de Artă Naivă, care va avea loc în octombrie la Oradea, în parteneriat cu Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bihor, Muzeul Țării Crișurilor, Consiliul Județean Bihor, Fundația Comunitară Oradea, Primăria Oradea și Revista „Familia”.

Eugenia Notarescu

DICTIONAR **ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 125**

Corneliu STOICA

TIRON, Napoleon - sculptor. S-a născut la 26 februarie 1935, în comuna Reditu (fostă Oasele), județul Galați. A absolvit, în 1970, Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, secția sculptură, clasa profesorului Boris Caragea. Membru al UAPR Din 1971, iar din 1990 profesor la Universitatea Națională de Arte din București. A debutat la Bienala din 1970, participând apoi la anualele de stat și la alte manifestări naționale și ale municipiului București. Expoziții personale:

1976, Galeria de Artă „Simeza”, București; 1986, Sala Dalles, București; Galeria „City Thoughts”, Amsterdam, Olanda; 2012, Galeria de Artă „Calina”, Timișoara; Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Național Brukenthal, Sibiu. Participări la expoziții naționale și internaționale: 1971, Praga; 1972, „Lemnul - expresie și tehnologie, București, München; 1973, Atelier 35, București; Bienala de Sculptură Mică, Budapesta; Bochum, Belgrad, Praga, Hamburg, Karlovy Vary; 1974, Quadriennale de Artă Decorativă, Erfurt (Germania); 1975, „Corpul uman”, București; Varșovia, Budapesta; 1976, Bienala de la Veneția; 1979, Sofia, Lodz; 1980, Iordania; 1981, Norvegia, Montreal, Bienala europeană de sculptură, Paris; 1982, Danemarca, Moscova; 1983, Detroit, Barcelona; 1985, Stuttgart, Sofia, Atena; 1986, Londra, Amsterdam; 1988, Bienala de la Veneția; 1990, Galeria „Demarco”, Edimburgh (Scoția); 2000, 2011, Galeria „Simeya”, București; 2007, Expoziția de la Cisnădioara, Sibiu; 2008, „Fecioare de fier”, Galeria „Simeza”, București; 2008, „lemn.ro”, Muzeul Național de Artă Contemporană, București; 2011, „Funeraria”, Muzeul Național de Artă Contemporană, București; 2012, Expoziția de Artă Plastică „Totem”, ediția a VII/a, Sălile UAPR Târgu Mureș, 2017, „Contemporanea”,

Semn 2

Galeria de Artă „Nicolae Măntu”, Galați. În 2006, împreună cu Gheorghe I. Anghel, Marcel Bunea, Florin Ciubotaru, Darie Dup, Petru Lucaci, Vladimir Șetran și Vasile Tolan, formează Grupul „8 ART +”, organizând expoziții în diferite orașe din țară și de peste hotare. Participări la simpozioane naționale și internaționale de sculptură: 1970, 1974, Măgura Buzăului; 1972, Moravany-Piestany, Cehia; Balta, București; 1975, Arcuș, Covasna; Sf. Gheorghe, Covasna; 1983, Iserlohn, Germania; 1986, Sighetul Marmăției, Maramureș; 1992, Beratzhausen, Germania; Tabăra de sculptură în metal, Galați (a realizat lucrarea „Valuri sarmatice”); 2009, „Art Fores”, Sângiorz-Băi, Bistrița-Năsăud; 2012, Tabăra de la Poiana cu Schit, Buzău. Distincții: Premiul

Umbra Tatălui

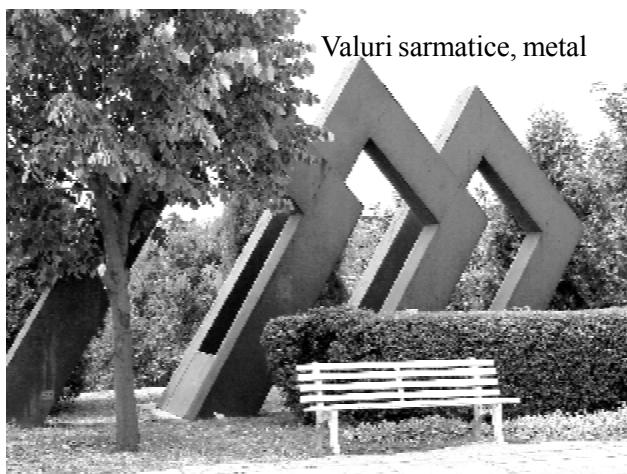
UAPR, Tabăra de la Măgura, Buzău (colectiv, 1970); Bursa UAPR pentru sculptură (1971); Bursa de Atelier „Frederic Storck” (1971-1972); Premiu la Quadriennale Internațională a Artelor Decorative, Erfurt, Germania (1974); Premiul UAPR pentru sculptură (1980); Marele Premiu al UAPR pentru activitate artistică (1986); Ordinul Național Pentru Merit în grad de Mare Ofițer (2000); Premiul UAPR pentru Excelență (cu Grupul „8+”, 2007).

Napoleon Tiron s-a manifestat încă din primii ani ai carierei sale artistice ca unul dintre cei mai înzestrați sculptori care în deceniul al optulea al secolului trecut a adus un suflu cu totul nou în statuarea românească. Alături de George Apostu, Gheorghe Iliescu-Călinești, Ovidiu Maitec, Horia Buculei etc., el a evoluat în spiritul școlii brâncușiene, nu copiindu-l pe meșterul din Hobița, ci adoptând spiritul sculpturii sale,

Semn, Măgura, 1970

simplificând și sintetizând formele și volumele până la esență. Sculptura sa, originală ca viziune și concepție, afirmă un constructivism geometric de o profundă modernitate, înscriind în spațiu forme rectangulare sau ovoidale expresive, bine articulate, ritmuri care impun prin rigoare și echilibru. „Construcții de o simplitate extremă, notează Octavian Barbosa, stau alături de

alte mai complexe, îndelung elaborate, mărturisind o înclinație specială pentru rectitudinea geometrică a liniilor și planurilor, cărora tind să le inculce sensuri simbolice umane. Integrându-se în spațiu, structurile sale nu se supun pasiv acestuia, ci își afirmă cu fermitate natura lor proiectivă spirituală”. La rândul său, Constantin Prut scrie despre artist: „Într-o primă perioadă a creației sale, s-a preocupat de introducerea în limbajul plastic a unor principii revoluționare, până la supunerea formelor într-o rigoare geometrică. Exercițiul de ordonare, de asceză a formelor s-a dovedit o experiență utilă, după care a început să recupereze elemente ale sensibilității, cu efectele unei cioplituri mai spontane. Deși, în general, structura lucrărilor din anii următori rămâne geometrică, materialul – lemnul sau piatra – suportă mai direct mișcarea imprevizibilă a luminii și a acțiunii dălții, marcate de o irepresibilă tensiune interioară”

La o structură geometrică apelează Napoleon Tiron și-n lucrarea din metal de mari dimensiuni de la Galați, amplasată în Parcul „Cloșca”, intitulată „Valuri sarmatice”. Ea este alcătuită din trei moduli rectangulari, înclinați într-o parte, plasați simetric în spațiu și sudați între ei, vopsiți într-o culoare de verde

intens. Acești moduli desfășurați pe orizontală, cu forme stilizate, sugerează mișcarea valurilor, creând un tot armonios cu forma de relief și vegetația parcului.

Bibl.: Octavian Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, București, 1976; Mircea Grozdea, *Sculptori români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1984; Magda Cârnci, *Artele plastice în România, 1945-1989*, Editura Meridiane, București, 2000; Constantin Prut, *Dicționar de artă modernă și contemporană*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002; Dumitru Șerban, *Simpozionul de sculptură - fenomen al artei contemporane*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2005; Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase în Moldova*, vol. II, Editura Art XXI, Iași, 2009; Valentin Ciucă, *Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010*, Editura Art XXI, Iași, 2011; Ioana Vlasu (coord), *Dicționarul sculptorilor din România, secolele XIX-XX*, Lit. H-Z, vol. II, Editura Academiei Române, București, 2012; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013.

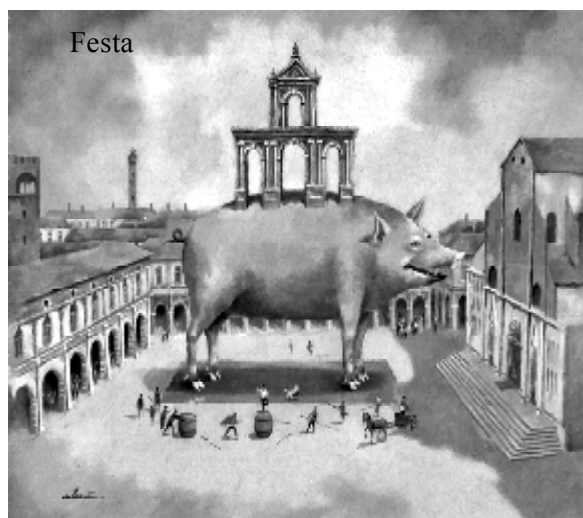

Florian Doru Crihană

„Bologna - o impresie satirică”

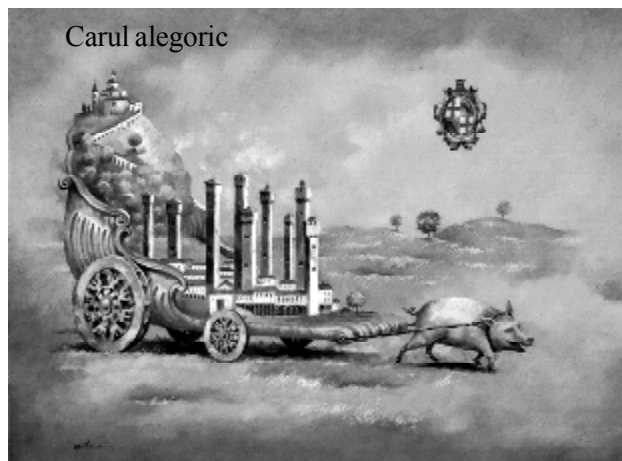
Corneliu STOICA

În ultimii ani, pictorul Florian Doru Crihană a prezentat în imagini satirice, în expoziții de sine stătătoare, o serie de orașe europene ca Bruges (Belgia), Legnica (Polonia), Berna (Elveția), Potsdam (Germania), Pordanone, Sacile, Veneția (Italia), Strasbourg, La Réole (Franța), întreprinzând adevărate incursiuni în istoria acestora și în realitățile lor economice și socio-culturale contemporane. Demersul artistului a presupus în mod firesc din partea lui o serioasă muncă de documentare, realizată prin vizitarea în mai multe rânduri a localităților respective, cercetări arhivistice, lecturarea unor cărți și albume care se referă la aceste orașe, discuții cu diferite personalități, observații și schițe la fața locului. Pictorul nu a ocolit nici orașul natal, căruia i-a consacrat expoziția „Galați - aventura unui secol”,

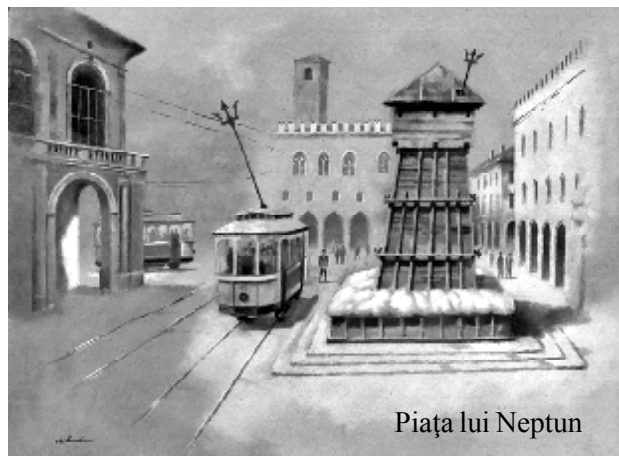
deschisă în noiembrie 2014.

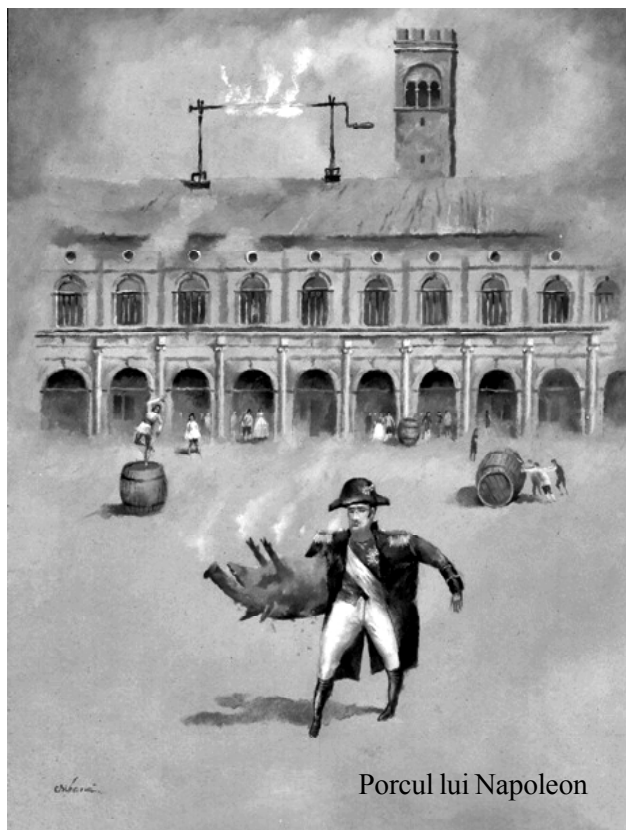
Noua sa expoziție personală, găzduită de Galeriile de Artă „Nicolae Mantu” (vernisaaj, 17 iulie), este dedicată orașului-cetate Bologna, capitala regiunii Emilia-Romagna. Situat în partea de nord a Italiei, supranumit „orașul roșu” după culoarea acoperișurilor și fațadelor clădirilor, dar și „grasso” (gras) pentru neîntrecuta artă culinară a localnicilor, Bologna adăpostește cea mai veche universitate din Europa, înființată în 1088, și are o viață culturală remarcabilă. Nu întâmplător i se mai spune și „Bologna la dotta” (cea erudită). Florian Doru Crihană, în baza documentării făcute, plăsmuiește imagini vizuale care dincolo de nota lor satirică și umoristică, uneori foarte vizibilă, alteori mai greu de descoperit, au o incontestabilă valoare cognitivă

și estetică, punându-ne în contact cu realități trecute și prezente memorabile și ajutând astfel la cunoașterea multor aspecte din istoria acestui oraș.

Un eveniment important al bolognezilor a fost organizarea în Piazza Maggiore din centrul urbei a popularei manifestări Festa della Porchetta (Festivalul purcelușului), inițiat în 1249, și care s-a desfășurat anual, de Sf. Bartolomeu, până în 1796, când a fost interzis de Napoleon, după ce acesta, cu un an mai înainte, reușise să cucerească Bologna. În timpul desfășurării festivalului se obișnuia să se împartă publicului alimente, în special carne de purcel, friptă, iar la final, de pe acoperișul Palatului Comunal, se lansa un porc abia scos din frigare, ceea ce producea o mare hărmălaie în rândul mulțimii participante. Acest animal devine un personaj important în compozițiile lui Florian Doru Crihană și-l întâlnim în multe lucrări. Îl vedem tractând un car alegoric în care se află concentrate în mod simbolic aproape toate elementele motivelor care vor fi dezvoltate de artist: mulțimea turnurilor medievale din care astăzi se păstrează

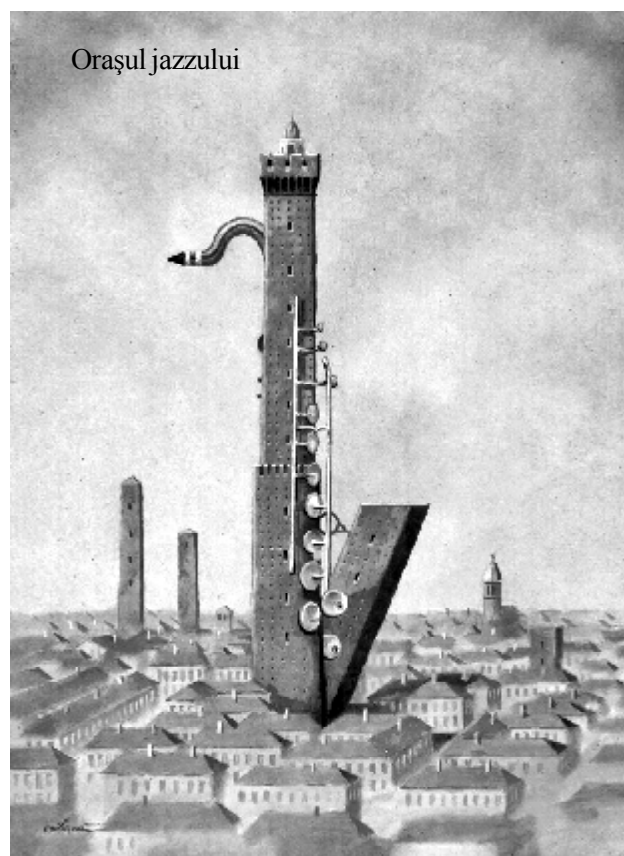

Porcul lui Napoleon

vreo 20, cele mai celebre fiind Asinelli, înalt de 98 m, și Garisenda - 47 m, aflate unul lângă altul; Bazilica Santuario della Madonna di San Luca, amplasată pe un deal împădurit, care posedă o icoană bizantină miraculoasă a Fecioarei Maria; drumul acoperit cu arcade care duce spre această ctitorie; clădirile orașului („Carul alegoric”). Este o imagine emblematică pentru întreaga expoziție, reprodusă și pe afișul manifestării. Alteori, porcul susține pe spatele său un arc de triumf („Festa”) sau este captura lui Napoleon. Acesta pleacă de la Palatul Comunal cu un purcel sub braț, iar în urma lui, pe acoperișul clădirii, mai fumează încă rotisorul din care a fost scos patrupedul („Porcul lui Napoleon”). Florian Doru Crihană, în fantezia sa, împinge „povestea porcului” chiar înainte cu foarte mulți ani înainte de inițierea festivalului, pe vremea Patimilor lui Iisus Hristos. Întrebată de guvernatorul roman al Iudeii, Pilat din Pont, cine să fie eliberat dintre Barabbas, un criminal osândit la moarte, și Hristos, căruia nu i-a găsit nicio vină, mulțimea furioasă arată cu mâinile către un porc fript, ipostaziat de artist undeva pe acoperișul Palatului Comunal, cam în dreptul capului lui Barabbas („Eliberarea lui Barabbas - Festa della Porcheta”). Într-un alt tablou, porcii circulă la înălțime, trecând dintr-o clădire în alta prin traversarea unei punți („Puntea porcilor”). În timpul festivalului circulau care romane trase de cai, cărucioare tractate de porci, se practicau echilibristica pe sârmă sau saltul unei persoane prin cercul de foc. O secvență a acestui din urmă joc este imaginată de Crihană în apropierea Fântânii lui Neptun, chiar lângă o sirenă prevăzută cu dispozitive arteziene, jetul de apă revărsându-se asupra corpului celui trecut prin foc

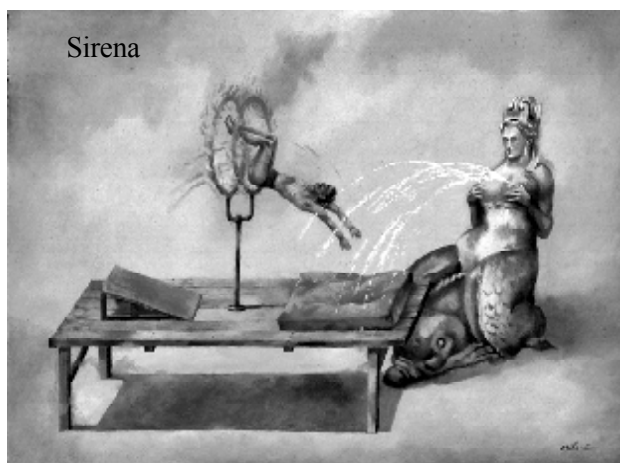
(„Sirena”). Sunt scene în care umorul este savuros, materializat cu mijloace comice și plastice inteligent exprimate. Fântâna lui Neptun apare și într-o imagine din 1915, când a fost acoperită pentru a fi protejată de bombardamentele Primului Război Mondial, lăsând să se vadă prin acoperiș doar tridentul zeului mării, „transferat” subtil ca pantograf pe acoperișul unui tramvai din preajmă pentru a face legătura cu rețeaua electrică fixă de alimentare („Piazza Nettuno”). Imaginile turnurilor medievale, simboluri ale bogăției și puterii proprietarilor, dispărute astăzi, sunt învăluite în ceață („Turnurile orașului”). Cel mai înalt turn, Asinelli, construit între 1109-1119, folosit în perioada medievală în scopuri militare, este numit într-un tablou „Turnul măgarilor”, aluzie la numele familiei care a finanțat ridicarea lui, în alt tablou, el este asociat cu un imens saxofon, imagine care sugerează concertele de muzică de jazz ținute în Bologna („Orașul jazzului”). Pictorul reînvie din documente și cărți poștale vechi Piazza del Mercato, o piață a cailor, unde vedem chiar și roibii înhămați la un tramvai stând legați de o bară din lemn („Tramvaiul cu cai”). Giardini Margherita, inaugurată în 1879, este un loc romantic de întâlnire a îndrăgostiților, al declarațiilor de dragoste, dar și punct de sosire a bicicliștilor din cursa Giro del’Emilia („Titanic în Grădinile Margherita”). Canalele subterane ale Bolognei, cu apă colectată din râurile Savena, Aposa și Reno, cu minicascade, bazine din lemn, punți pentru spălătorese sunt spectaculoase („Curcubeul”). Pe tavanele lor arcuite se pot vedea stalactite de forma turnurilor medievale reflectându-se în oglindind apei

Orașul jazzului

(„Subteran”). Basilica San Petronio, ctitorie în stil gotic din secolul al XIV-lea, cea mai mare a 15-a biserică din lume, în care pot încăpea aproximativ 28.000 de persoane, a rămas cu placarea fațadei neterminată („Fațada catedralei”). Palazzo di Re Enzo, construit între 1244-1246, care în Evul Mediu constituia închisoarea orașului, îi dă posibilitatea lui Crihană să fixeze pe carton câteva scene din viața acestui rege al Sardiniei, capturat de către guelfi în bătălia de la Fossalta din 1249 și ținut prizonier aici timp de 23 de ani, până în 1272, când a încetat din viață și a fost înmormântat în Basilica San Domenico. Se spune că în timpul zilei era lăsat liber în palat, însă noaptea era ținut într-o cușcă agățată în tavan („Evadare de noapte”, „Coșul lui Enzo”).

Din alte imagini ale lucrărilor expuse aflăm despre camera lui Nicolaus Copernic din vremea când a studiat medicina și dreptul canonic la Universitatea din Bologna („Camera lui Copernic”), despre linia de meridian din Basilica San Petronio, calculată și proiectată de matematicianul, astronomul, inginerul și astrologul italo-francez Giovanni Domenico Cassini („Solstițiu de iarnă la Bologna”), despre medicul, fizicianul, biologul și filozoful italian Luigi Aloisio Galvani, care a descoperit electricitatea animalelor, considerat pionier al bioelectromagneticii („Conferință asupra broaștelor în Piazza Galvani”), despre Bologna ca centru industrial vestit în producerea mătăsii („Licitație de mătase în Piazza Maggiore”), despre tradițiile muzicale ale cetății („Orașul jazzului”, „Viorile și pianul”), despre San Domenico, întemeietorul, în 2016, la Toulouse (Franța), a Ordinului dominicanilor („Cei 12 studenți ai lui Cristos vizi-

tându-l pe San Domenico în Bologna”, „Șiragul de mătănie al lui San Domenico înconjurând orașul”, despre heraldica orașului și Palatul Archiginnasio, edificiu care găzduiește în prezent Biblioteca Municipală (deținătoare alături de valori literare, științifice, istorie și a 35.000 de manuscrise și incunabile de o importanță inestimabilă) și Teatrul Anatomic („Acvila”, „Maria”) etc.

Ca și în celelalte expoziții ale sale, lucrările lui Florian Doru Crihană prezentate de această dată pe simeze se remarcă de la primul impact prin ținuta lor de mare acuratețe, ancadramentul foarte îngrijit, prin bogăția ideilor și motivelor cărora le-a dat viață prin intermediul imaginilor, uneori alunecând în suprarealism, prin execuția de consistență impecabilă a picturii renascentiste. Artistul este un desenator de forță, viguros, sensibil, linia lui este precisă și clară, culoarea este aplicată cu meticulozitate în acorduri cromatice de mare rafinament. Se menține în aceeași gamă a griurilor colorate, pe care le explorează cu subtilitate, obținând efecte de-a dreptul impresionante. Întotdeauna este atent la detalii, la punerea în evidență a stilurilor arhitectonice ale edificiilor, la găsirea unor elemente de satiră și umor care să descrețească frunțile și să relaxeze, să aducă zâmbetul pe buze, dar care să constituie pentru receptorul actului său artistic și un prilej de meditație, de punere în mișcare la mari altitudini a scripșilor gândirii, de a înțelege sensul major al demersului său creativ. Din expoziția sa, iubitorii de artă ies mai bogați emoțional și spiritual, bucuroși că au putut parcurge un drum pe care arta maestrului le-a deschis noi orizonturi ale cunoașterii estetice și ale dorinței de studiu și de călătorie prin centrele culturale ale lumii. Florian Doru Crihană este un pictor satiric matur, care a renunțat la practicarea profesiei de inginer, obținută prin studii universitare, în favoarea artei, pe care o consideră rostul vieții sale și condiția supremă a existenței. Aprecieră unanimă de care se bucură pe plan național și internațional, faptul că muzee și galerii de renume mondial îl invită să expună, să facă demonstrații și să țină conferințe, să participe în jurii, la simpozioane, colocvii și la alte manifestări de profil constituie dovezi ale unui prestigiu la care a ajuns prin muncă, sacrificii, jertfă și o totală responsabilitate pentru ceea ce face.

Max L. Blecher (1909-1938)

Radu MOȚOC

În numărul jubiliar al revistei „Școala Nouă”, la un veac de la fondarea Liceului Roman Vodă, pe care a coordonat-o distinsul profesor Gr. Stețcu, pomenește de M. Blecher ca fiind un absolvent al liceului cu care se poate mândri orașul Roman.

Născut la Botoșani, la 8 septembrie 1909, în casa bunicilor materni, descendenți ai unei familii de evrei așkenazi, a fost adus la Roman în a doua lună de viață, unde tatăl său ținea, pe strada Ștefan cel Mare, nr. 151, un magazin de porțelanuri, în care se vindeau și produsele unei fabricuțe de ceramică din Roman. Urmează școala primară și liceul Roman Vodă, fiind printre cei mai buni elevi cu interes pentru obiectele umaniste, româna și filosofia. Era un adolescent normal, care „se ținea după fete”, juca fotbal și umbla pe bicicletă fără mâini.

În 1928, Blecher își ia bacalaureatul la liceul Roman Vodă, obținând cea mai mare notă din serie: 7,40. Se decide să plece la Rouen, pentru a urma Facultatea de Medicină. Din cauza îmbolnăvirii de tuberculoză osoasă la coloana vertebrală, este internat la un sanatoriu din stațiunea Berck, lângă Boulogne-sur-Mer.

În anul 1932, pleacă într-o altă stațiune de tratament, Leysin, în Alpii elvețieni. După un an părăsește și această stațiune, pentru a veni la sanatoriul CTC din Carmen Sylva (Techirghiol). Aici avea s-o cunoască pe pictorița Lucia Demetriade-Bălăcescu, cu care are lungi conversații despre literatură și artă, dar și pe Maria Ghiolu, de care se îndrăgostește.

În luna iunie 1934, părăsește sanatoriul pentru a petrece vara la Brașov, unde avea să-l cunoască pe Geo Bogza, cu care va lega o prietenie până la moarte. În octombrie 1934 se întoarce la Roman, ceea ce echivala cu renunțarea la eforturile de vindecare. Se mută, la 1 martie 1935, într-o casă cu terasă și grădină închiriată special pentru el, în strada Costache Morțun, la numărul 4, lângă cazarma orașului Roman, unde va primi vizitele lui Geo Bogza, Mihail Sebastian și Sașa Pană.

Un gest de mare prietenie îl va face Mihail Sebastian aducând-o pe Maria Ghiolu la Roman, de care Blecher era în continuare îndrăgostit.

La 31 mai 1938, Blecher moare, în prezența familiei și a prietenului său, doctorul Mihai Livian, și este înmormântat la Roman. Mihail Sebastian avea să mărturisească: „A murit Blecher. L-au înmormântat marți la Roman. Mă gândeam nu la moartea lui, care a fost, în sfârșit, îndurătoare, ci la viața lui, care mă cutremură. Era o suferință prea mare pentru a primi o compasiune, o tandrețe”.

În anul 1970, Dinu Pillat a reeditat pentru prima dată romanele blecheriene la *Editura Cartea Românească*. După un an, apare și ultimul roman scris de Max Blecher, sub îngrijirea lui Sașa Pană: **Vizuina luminată. Corp transparent, proze, publicistică, arhivă...**

Dacă ne referim la caracterul lui Max Blecher, merită să semnalăm faptul că acesta, cu aleasă discreție, ușura lipsurile prietenilor săraci, solicitând părinților bani pentru nevoi fictive, ca să completeze mandate poștale adresate acestor prieteni.

Vă invit să citiți cărțile lui:

- **Vizuina Luminată**, apărută la Editura Cartea Românească în 1971;

- **Întâmplări în irealitatea imediată**, la Jurnalul Național, 2011.

Informațiile sunt culese din:

- *Școala Nouă*, revista Liceului Roman Vodă din Roman, nr. 9, pag. 37;

- M. Blecher, *Viziunea luminată*, Editura Cartea Românească, 1971, pag. 5-10;

- M. Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*, *Viziunea luminată*, Colecția Biblioteca pentru toți și reeditată de *Jurnalul Național* în 2009.

B. Jordan - biograful

Profesorul, scriitorul și patriotul B. Jordan și-a scăldat condeiul în apele Iordanului simțirii românești, a săpat adânc condeiul în stirpea străbunilor, și-a întors privirea spre prezent - și ca profesor - a rostuit cu multă pricepere, punct cu punct, metodic - și metodologic, fiecare treaptă a însușirilor morale ale umanității din mijlocul căreia a răsărit. A fost conștient de rolul său de dascăl (evitând, intenționat, termenul de apostol, care, uneori, ar părea, unora, perimat). Poate de aceea și răsplata, încă de la debut, în 1934, cu romanul *Pământul ispitelor*, fi-va și premiat, deși tonusul său, sarcastic, se relevă, încă de la 1928, în „Biletele de papagal” argheziene - cu un satiricon, *Vine ministrul!*

Parafrazându-l pe-al său personaj, Manole David, protagonistul romanului *Pământul ispitelor*, avem a spune despre B. Jordan că a fost un om milos, pentru că era un bun creștin, convins fiind că numai Dumnezeu ne poate „lumina calea”. Vorbele lui Manole David se potrivesc perfect și pentru plămuitorul său: „*omul nu păcătuiește atunci când are o credință. Să fii muncitor și să te afli mereu în treabă, ca să nu dai timp răului să se încuibeză în tine. Omul care nu muncește își pierde repede capul și mintea...*”

Oricum, B. Jordan, smulțeanul de Covurlui, a fost un om chibzuit, lucid, planificat și tot ceea ce și-a propus a pus, cu succes, în practică.

E foarte adevărat, cele două principii majore care l-au călăuzit în viață - și care vor deveni și teme fundamentale în toată proza sa, au fost: credința față de lumea satului românesc și dragostea față de marea familie a dascălimii românești școlite sub bagheta lui Spiru Haret.

Și în slujirea acestor două mari principii, stau mărturie majoritatea romanele sale, care, mai mult sau mai puțin, reprezintă o oglindire a satului și a școlii românești.

Și totuși, trei dintre subiectele sale românești sunt monografii - în adevăratul sens al cuvântului, ogindiri - în detaliu, riguros documentate, bogate în detalii, cu prea puțină poezie epică sau sentimentalisme. Doar uimire, am adăuga. Și-aceste trei monografii, din spații diferite, sunt: *Caragiale. Tragicul destin al unui mare scriitor* (București, Editura „Cugetarea”, 1939), *Greta Garbo. Viața romantică a celei mai mari vedete a ecranului* (București, Editura „Cugetarea”, 1939) și *Decebal* (București, Editura „Cugetarea”, 1941).

Ce constatăm? Scriitorul se dovedește la fel de exigent, la fel de riguros și profund, cu toate că și-a propus, și a reușit cu succes, să intre în culisele a trei domenii diferite: literatură, cinematografie, istorie.

Pentru monografia *Caragiale*, partener de condei (aș zice, mai curând, promotor al biobibliografiei ample și complexe) i-a fost un foarte serios documentarist, Lucian Predescu. Această monografie cuprinde 31 de capitole, în total 495 de pagini. Omul și dramaturgul Caragiale (1852-1912) este urmărit cu un binoclu pătrunzător, neomițându-se nici cel mai mic detaliu biografic, expozeul său, extrem de serios, fiind finalizat, nu doar cu imagini reprezentative, ci cu un *Arbore genealogic al familiei Caragiale*, unic în felul său. Uimesc detaliile și bogata bibliografie de la finalul cărții.

De la istorie literară, B. Jordan trece, în același an 1939, la istorie artistică. Posibil, fascinat nu doar de marea artistă Greta Garbo (1905-1990), ci mai ales de țara ei de origine, intuind o subtilă conexiune. Și incipitul monografiei este dovada. Iată:

„În nordul îndepărtat al Europei se află o țară minunată, înconjurată de munți și zăpezi veșnice, care de zeci de ani, n-a mai cunoscut ce-i războiul, ce-i moartea, ce-i durerea. Rar de tot se aude vorbindu-se de ea. Parcă și Dumnezeu a uitat-o. Ca o regină a nepăsării, Suedia își trăiește soarta în mrejele celei mai sincere democrații, cu viitorul asigurat și netulburat de nicio ambiție dinafară (...).” „Țara aceasta e asemenea unui colier al Balticeii și zăpezile îi dau strălucire de basm, o imaculată înfățișare de zână polară (...).” Și pentru a înțelege din ce plămadă este cea care va deveni misterioasa Greta Garbo, nu se putea până nu se evidenția jocul fantastic, de tăcere sclipitoare a însăși țării acesteia nordice, numită Suedia!

Și n-avem deloc a ne mira, misterul unei țări pare că transmite și fiilor ei calități, dar și defecte (genetice). Așa s-ar părea! Și în cele zece capitole ale cărții (247 de pagini), autorul ne convinge pe deplin, conchizând, aprobativ: Greta Garbo rămâne pentru noi, cei de ieri - și cei de azi, „sfînxul Suediei, spre care multă vreme se vor îndrepta privirile milioaneilor de admiratori”.

Și iată-l pe B. Jordan, după nici măcar doi ani, coborând în inima Daciei străvechi, documentându-se serios și riguros, pentru monografia *Decebal*. Expozeul său, dispus în 28 de capitole - istorie antică, pură, avea nevoie și de un preludiu: „Acum 18 veacuri și mai bine, liniștea Cetății Eterne fu tulburată de apariția unui om care n-avea extraordinar în el decât o mare ambiție. Se chema Diurpaneu înainte de a fi rege, și lumea îi zicea Decebal”. Ei bine, viața lui Decebal (ca om - și care rege, 85-106), cu multe și grave confruntări, cu împliniri și speranțe, ni s-a transmis și nouă, fiilor săi de astăzi, cei din mileniul al III-lea. Conform credinței străvechi, de dinainte de marea creștinătate, moartea înseamnă un nou început. Monografia lui B. Jordan s-ar impune retipărită. S-ar impune, pentru a înțelege cum e cu renașterea fiilor ei. Da, da! Noi suntem puii lui, ai lui Decebal, nemuritorul!

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

Șef Serviciu M.E.S.I.A.S.: Eugen UNGUREANU

Șef Birou Marketing, Editură: Doru Adrian NICA

Secretar de redacție: Eduard MIHALCEA

DTP: Ina Diana PANAMARCIUC, Eugen UNGUREANU, **Coperta:** Adrian Doru NICA

Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Coperta 1: desen de Viorel Baciuc

Coperta 4: wallpaper „Dickens și personajele sale”

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008

tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro

ISSN: 1583 - 0225

Tematici:

Octombrie 2017 - Cupluri în literatură

Noiembrie 2017 - Galațiul interbelic

Din sumar:

Voyeurism sau filosofie existențială aplicată, Nicolae Bacalbașa - p. 4, Pictorul Nicolae Grigorescu, Alexandru Vlahuță - p. 11, Mărturii, Corneliu Stoica - p. 13, Mălureni, Vasile Gh. Popa - p. 16, Orizonturi moștenite, Nicolae Iorga - p. 18, Viața lui Costache Negri, Paul Păltănea - p. 21, Viața lui Benvenuto Cellini scrisă de el însuși - p. 23, Interviu cu Cristian Șofron, Vall Alexandru - p. 25, Festivalul fanfarelor „Josif Ivanovici”, interviu cu Virgil Pețanca, Eugenia Notarescu - p. 27, Despre unchiul Secu și tanti Mili, cu dragoste, Gheorghe Bacalbașa - p. 29, Magma cum fraude, Theodor Codreanu - p. 31, Cioran - scepticul nemântuit, Ghiță Nazare - p. 34, Clipa de un an lumină, Dumitru Anghel - p. 36, Metamorfoze ale ființei, Octavian Mihalcea - p. 39, Răfuiești de cartier - Ioan Gh. Tofan - p. 40, Măștile inocenței: expoziție de artă naivă..., Eugenia Notarescu - p. 43, Dicționar artiști plastici gălățeni, Corneliu Stoica - p. 44, Morphochroma: Florian Doru Crihană, Corneliu Stoica - p. 47, Max L. Blecher, Radu Moșoc - p. 50, B. Jordan - biograful, Livia Ciupercă - p. 51

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

SCRITORI BIOGRAFI

Galati, cod.800008, str. Domneasca, nr. 61

Tel. Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590

E-mail: office@ccdpro-revistadunareadejos@ccdpro

www.ccdi.ro

<https://biblioteca-digitala.ro>

George Călinescu

Adrian Marino

Ion Bălu

Nicolae Manolescu

Israil Bercovici

Nicolae Cartojan

Christian Mititelu

Benjamin Fondane

Constantin Gane

Ioan Kalinderu

Ecaterina Oproiu

Panait I. Panait

Cicerone Poghiric

Henric Sanielevici

George Barbu Știrbei

V. A. Urechia

Elena Zaharia Filipaș

Alfred Ainger

Ellis Amburn

James Boswell

Vincent Brome

Sir Samuel Egerton Brydges

Nirad C. Chaudhuri

Thomas DiLorenzo

William Fitzstephen

Amanda Foreman

Antonia Fraser

Douglas S. Freeman

Leonie Frieda

Jean Overton Fuller

Martin Gilbert

Peter Guralnick

Michael Holroyd

Edward Klein

Robert Lacey

Barbara Levick

Roger Lewis

Brenda Maddox

Merle Miller

Alanna Nash

James Parton

Hesketh Pearson

Andrew Robinson

Henry Salt

Carl Sandburg

Michael Schumacher

Irving Stone

Lytton Strachey

Alison Weir

Patrick White

Theodore White

A. N. Wilson

Kirit Shelat

SBCIROIGIRTAOFRII

